ZABYTKOWE REZYDENCJE W KRAJOBRAZIE PRZYGRANICZNYCH REGIONÓW POLSKI I NIEMIEC

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy Instytut Dziedzictwa

STAATSMINISTERIUM FÜR REGIONALENTWICKLUNG

Freistaat SACHSEN

LAND BRANDENBURG
Ministerium für Wissenschaft, Forschung und Kultur

MV
Mecklenburg-Vorpommern
Ministerium für Wissenschaft, Kultur, Bundes- und Europaangelegenheiten

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie

WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE

- STRZEKĘCINO
- PĘZINO
- KRĄG
- PRZELEWICE
- ŚWIERZNO
- TUCZNO
- NIEPOŁCKO
- SIEMCZYNO
- JAGÓW
- STAROGARD ŁOBESKI
- STOLEC
- SWOBNICA
- ZAJEZIERZE
- OTOK
- ŁOŹNICA
- PODWILCZE

WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE

- CHICHY
- GLISNO
- MIERZĘCIN
- WIECHLICE
- WIEJCE
- ŻAGAŃ
- IŁOWA
- OJERZYCE
- BRODY
- DĄBRÓWKA WIELKOPOLSKA
- JĘDRZYCHOWICE
- ŻARY
- ZATONIE
- SIEDLISKO
- STUDZIENIEC
- SUCHA DOLNA

WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

- GOLA DZIERŻONIOWSKA
- ŁOMNICA
- KRZYŻOWA
- KSIĄŻ
- ŻMIGRÓD
- MIĘDZYLESIE
- RADOMIERZYCE
- STRUGA
- GORZANÓW
- GOSZCZ
- KAMIENIEC ZĄBKOWICKI
- OLEŚNICA
- PIOTRKOWICE
- ROZTOKA
- BRZEZINKA OLEŚNICKA
- ŚCINAWKA GÓRNA

OBIEKTY UŻYTKOWANE WE WŁAŚCIWYM STANIE KONSERWATORSKIM
OBIEKTY W TRAKCIE PRAC ADAPTACYJNO-KONSERWATORSKICH
OBIEKTY ZABEZPIECZONE DO DALSZYCH PRAC KONSERWATORSKICH
OBIEKTY ZAGROŻONE

MEKLEMBURGIA-POMORZE PRZEDNIE

- DREILÜTZOW
- MIROW
- ROTHSPALK
- STOLPE
- ÜSELITZ
- ZINZOW
- KUMMEROW
- PENKUN
- VOGELSANG
- CARLSDORF
- MALLIN
- PUDAGLA
- TÜTZPATZ
- DIVITZ
- PUTZAR
- VARCHENTIN

BRANDENBURGIA

- BOITZENBURG
- FÜRSTENBERG
- KLESSEN
- RECKAHN
- SIEVERSDORF
- BADINGEN
- BLUMBERG
- FÜRSTENWALDE / SPREE
- WARTIN
- ZERNIKOW
- DAHME
- HEINERSDORF
- HOHENLANDIN
- PRÖTZEL
- WULKOW BEI BOOSSEN
- ZEESEN

SAKSONIA

- BERTHELSDORF
- ESCHDORF
- GEYER
- KROBNITZ
- KROMLAU
- LUNGKWITZ
- OBER-NEUNDORF
- STRUPPEN
- JAHNISHAUSEN
- LEUBEN
- GRÖDITZ
- WIEDERAU
- PROMNITZ
- TAUCHRITZ
- OTTENDORF
- SCHÖNBACH

WYKAZ ILUSTRACJI

ODCISK

OBIEKTY UŻYTKOWANE WE WŁAŚCIWYM STANIE KONSERWATORSKIM
OBIEKTY W TRAKCIE PRAC ADAPTACYJNO-KONSERWATORSKICH
OBIEKTY ZABEZPIECZONE DO DALSZYCH PRAC KONSERWATORSKICH
OBIEKTY ZAGROŻONE

PAŁACE I DWORY NA POGRANICZU POLSKO-NIEMIECKIM

Dzisiejsze pogranicze polsko-niemieckie - z województwami zachodniopomorskim, lubuskim i dolnośląskim oraz krajami związkowymi Meklemburgią-Pomorzem Przednim, Brandenburgią i Saksonią - charakteryzuje się wielowiekową historią. Dowodem na to są ważne zespoły pałacowe i dwory, które wraz z folwarkami i parkami były i nadal są ośrodkami lokalnej kultury i nośnikami tożsamości regionalnej.

Do wybuchu II wojny światowej prawie wszystkie obiekty były własnością prywatną. Oprócz bezpośrednich zniszczeń wojennych, w 1945 r. i później w całym regionie przygranicznym doszło do grabieży oraz ucieczki i wypędzenia dawnych właścicieli i mieszkańców. Zachowane budynki często wykorzystywane były jako tymczasowe schronienie dla uchodźców.
Nowe powojenne rządy stalinowskie w Polsce i Niemieckiej Republice Demokratycznej przyniosły zniszczenia dziedzictwa motywowane ideologicznie. W NRD właściciele dawnych majątków ziemskich byli powszechnie uważani za współwinnych narodowego socjalizmu, dlatego zostali wywłaszczeni i wypędzeni. Pod rządami Waltera Ulbrichta (1893-1973) istniał szeroko zakrojony program odzyskiwania materiałów budowlanych poprzez rozbiórkę dawnych rezydencji, ale był on realizowany jedynie w sposób szczątkowy. Mimo to rozebrano wiele z nich. Przeciwdziałał temu jednak brak mieszkań dla ludności, a przede wszystkim dla licznych uchodźców z dawnych niemieckich terenów wschodnich. Upaństwowione dwory często wykorzystywano jako przedszkola, obiekty rolniczych spółdzielni produkcyjnych (PGR), przychodnie lekarskie, urzędy czy ośrodki kultury. Chociaż wiele budowli przetrwało dzięki temu, to ich przebudowy, wynikające z nowych funkcji użytkowych, doprowadziły do znacznych przekształceń. Założenia ogrodowe, pozbawione prac pielęgnacyjnych zarastały i często były rozparcelowywane. Tylko nieliczne pałace i dwory wykorzystywano do celów kulturalnych lub muzealnych odpowiadających ich randze.

Podobna sytuacja panowała na dawnych niemieckich terenach wschodnich, które po wojnie włączono w granice państwa polskiego. Przesunięcie granicy polsko-niemieckiej na zachód wzdłuż Odry i Nysy oraz przymusowe przesiedlenia polskiej ludności z terenów przyłączonych do Związku Radzieckiego na nowe zachodnie obszary Polski spowodowało, że lokalna tradycja i tożsamość zostały zerwane nie tylko ideologicznie i kulturowo ale także społecznie. Ukształtowały się nowe wzorce tożsamości, które nie obejmowały już historii nowo zasiedlonego miejsca, a więc także dawnych rezydencji. Podczas gdy protestanckie świątynie zaadaptowano w znacznej części do potrzeb nowej liturgii katolickiej, to dawne rezydencje, pozbawione dawnych funkcji, popadały często w ruinę.
Po 1989 roku, należące do Skarbu Państwa, zabytkowe zamki, dwory i pałace w Polsce zaczęto prywatyzować. Powstały w nich ośrodki wypoczynkowo-rekreacyjne, hotele i centra konferencyjne, ale również mieszkania. W ostatnich latach obserwujemy, że kolejne pokolenia mieszkańców tych ziem zaczynają utożsamiać się z ich dziedzictwem, a pałace i dwory przyciągają dużą uwagę i pełnią rolę tożsamościowych punktów odniesienia.

W Meklemburgii-Pomorzu Przednim, Brandenburgii i Saksonii istniejące jeszcze dwory były również prywatyzowane po 1989 roku, co przyniosło podobne konsekwencje jak w Polsce. Jednak w Brandenburgii utworzenie spółki Brandenburgische Schlösser GmbH, fundacji Stiftung Preußische Schlösser und Gärten Berlin-Brandenburg oraz fundacji Stiftung Fürst-Pückler-Museum Park und Schloss Branitz, w Saksonii utworzenie spółki Staatliche Schlösser, Burgen und Gärten Sachsen gemeinnützige GmbH, a w Meklemburgii-Pomorzu Przednim instytucji Schlösserverwaltung Staatliche Schlösser, Gärten und Kunstsammlungen M-V oznaczało, że szczególnie ważne obiekty zostały skutecznie usunięte spod bezpośredniej presji komercjalizacji.
W Brandenburgii, a także w Meklemburgii-Pomorzu Przednim, ale także w Polsce, stowarzyszenie Freundeskreis der Schlösser und Gärten der Mark i wiele innych osób jest zaangażowanych w ochronę zabytków rezydencjonalnych. Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej w Warszawie zainicjowała w ostatnich latach wiele wydarzeń i publikacji.

Obecnie mamy wiele pozytywnych przykładów renowacji tego typu zabytków, prowadzonych zgodnie z wymogami ochrony

konserwatorskiej, w tym również w sektorze prywatnym. Z drugiej strony jednak nadal wiele obiektów nie jest użytkowanych, co wpływa na ich stan zachowania. W związku z tym od września 2014 r. polscy i niemieccy eksperci z państwowych urzędów ochrony zabytków, właściwych ministerstw i organizacji społecznych spotykają się, by zajmować się tematem „pałaców i dworów na pograniczu polsko-niemieckim" i przybliżać problematykę ich ochrony w świadomości społecznej.

Już podczas targów „denkmal 2016" grupa ekspertów zidentyfikowała cztery kategorie, do których zaklasyfikowano obiekty rezydencjonalne po obu stronach granicy na podstawie kryteriów konserwatorskich, obejmujących ich stan zachowania, od zabytków znajdujących się w bardzo dobrym stanie, poddanych pracom remontowo-konserwatorskim i użytkowanych, aż po obiekty zrujnowane, pozbawione funkcji i zagrożone zniszczeniem. Na targach „denkmal 2016" zorganizowano wystawę prezentującą te zabytki, która otrzymała złoty medal.

Polsko-niemiecka grupa ekspertów ds. „pałaców i dworów na pograniczu polsko-niemieckim" zreorganizowała się po przerwie w pracy spowodowanej pandemią koronawirusa w ciągu ostatnich dwóch lat i postanowiła ponownie opublikować towarzyszący odbywającej się w tym roku w Lipsku wystawie zaktualizowany katalog w formie cyfrowej. Ma on służyć jako podstawa do dalszych projektów, obrazując jednocześnie przemiany jakie zaszły w tych zabytkach.

W ten sposób polsko-niemiecka grupa ekspertów przyczynia się do podejmowania ważnego tematu, jakim są dawne rezydencje w krajobrazie kulturowym pogranicza, prezentując problematykę ich ochrony, co służy budowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Dzisiejsze wymagania dotyczące zabezpieczenia i częściowego wykorzystania ruin, wspierania zrównoważonych koncepcji użytkowania i radzenia sobie z konsekwencjami zmian klimatycznych sprawiają, że polsko-niemiecka współpraca w tym temacie jest jeszcze ważniejsza.

W imieniu grupy ekspertów:

dr Barbara Bielinis-Kopeć
Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków

prof. dr Thomas Drachenberg
Konserwator Krajowy Brandenburgii

WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE

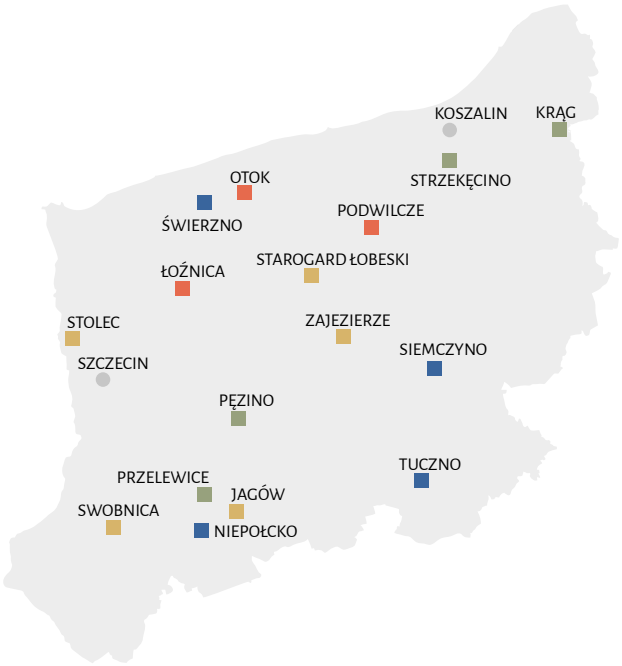

OBIEKTY UŻYTKOWANE WE WŁAŚCIWYM STANIE KONSERWATORSKIM

STRZEKĘCINO

PĘZINO

KRĄG

PRZELEWICE

OBIEKTY W TRAKCIE PRAC ADAPTACYJNO-KONSERWATORSKICH

ŚWIERZNO

TUCZNO

NIEPOŁCKO

SIEMCZYNO

OBIEKTY ZABEZPIECZONE DO DALSZYCH PRAC KONSERWATORSKICH

JAGÓW

STAROGARD ŁOBESKI

STOLEC

SWOBNICA

ZAJEZIERZE

OBIEKTY ZAGROŻONE

OTOK

ŁOŹNICA

PODWILCZE

STRZEKĘCINO

Powiat koszaliński

Strzekęcino przez wieki było majątkiem należącym do dób rycerskich w Dunowie. Od 1795 r. majątek należał do rodu von Kameke. Zapewne w 3 ćw. XIX w. powstał niewielki budynek rządcówki (część południowa dzisiejszego pałacu). Właścicielem posiadłości w 1897 r. został Kartz von Kameke, który założył jeden z większych i bardziej znanych w tym czasie w Niemczech i Europie zakładów doświadczalnej hodowli ziemniaka. W latach 1899-1901 powstał dzisiejszy okazały kompleks pałacowo-parkowy utrzymany w duchu luksusowych rezydencji epoki wilhelmińskiej. Bogata eklektyczna stylistyka nawiązująca do architektury średniowiecznej i nowożytnej wyraźnie wyróżniała rezydencję strzekęcińską od innych siedzib pomorskich junkrów.

W latach 1945-1956 w pałacu stacjonowały wojska radzieckie. Po 1956 r. w Strzekęcinie utworzono Stację Hodowli Roślin, która przejęła dawną rezydencję. Część parku przyłączono do Lasów Państwowych. W latach 1966-1980 w pałacu mieścił się ośrodek kolonijny. W latach 80. dawną rezydencją zarządzała Komenda MO w Koszalinie. W latach 90. XX w. pałac został odrestaurowany przez prywatnych inwestorów z przeznaczeniem na luksusowy hotel. Podczas remontu zmieniono charakter otoczenia pałacu, założono pseudobarokowe ogrody, wybudowano tarasy. Zmieniono również częściowo wygląd rezydencji. Rozebrano przeszkloną werandę o stalowej konstrukcji oraz przebudowano południową część pałacu.

PĘZINO

Powiat stargardzki

Pod względem usytuowania w krajobrazie oraz form architektury zamek w Pęzinie należy do najbardziej interesujących na Pomorzu Zachodnim. W XIV i XV w. zakon joannitów wzniósł warownię, z której przetrwała wieża, część murów kurtynowych oraz część skrzydła wschodniego. W końcu XV w. zamek nabył ród von Borcke. Pod koniec 1. poł. XVI w. przebudowano skrzydło wschodnie w późnogotyckich formach, zamykając okna łukiem kotarowym. W 2. poł. XVI w. oraz ok. 1600 powstało renesansowe skrzydło zachodnie, z elewacjami pokrytymi boniowaniem oraz szczytami i facjatami. W latach 1682-1945 zamek należał do rodu von Puttkamer. Pod koniec XVIII w., założono park krajobrazowy, a w północnym murze kurtynowym przebito otwór, umożliwiający widok na niżej położony park. W latach 1853-1855 do skrzydła zachodniego dobudowano część neogotycką, zapewne wg projektu berlińskiego architekta Heinricha Stracka. W latach 1936-1937 zmodernizowano skrzydło zachodnie. Obie części, późnogotycką i neogotycką nakryto nowym, wyższym dachem. Uproszczono nieco architekturę neogotyckiej części, rozbierając m. in. narożne wieżyczki.

Po wojnie zamek w Pęzinie podupadł. Pracownie Konserwacji Zabytków w Szczecinie w latach 1977-1986 wykonały remont budynku, starając się przywrócić jego wygląd z 1939 roku. Nowe elementy np. klatkę schodową w holu skrzydła gotyckiego zaprojektowano w formach współczesnych. Obecnie obiekt jest własnością prywatną, pełniąc funkcje hotelowo-konferencyjne.

KRĄG

Powiat koszaliński

Zamek w Krągu należy do najbardziej interesujących nowożytnych założeń rezydencjonalnych na Pomorzu. Na miejscu średniowiecznej warowni, zapewne wieży obronno-mieszkalnej wybudowano ok. 1580 r. renesansową rezydencję Feliksa von Podewils. W tym czasie powstała trzykondygnacyjna budowla z cylindrycznymi wieżami w narożach. Elewacje wieńczyła prawdopodobnie attyka podobna do istniejącej na zamku książęcym w Szczecinie. Świadczą o tym zachowane w murach relikty gzymsu wieńczącego oraz dwa okrągłe okienka. Parter nakryto sklepieniami krzyżowymi oraz kolebkowymi z lunetami. W 2. poł. XVII w. budowlę podwyższono o dodatkową kondygnację nakrytą dwoma dachami dwuspadowymi z barokowymi szczytami. Dawna kaplica zamkowa w wyniku przebudowy z końca XVII w. lub pocz. XVIII w. przekształcona została w barokową budowlę sakralną o najwyższych na Pomorzu Zachodnim walorach artystycznych. Zachowała bogaty wystrój z sarkofagami rodziny Podewils. W czasach rodu von Riepenhausen, ok. 1890 r. dobudowano do rezydencji od strony północno-zachodniej nowe skrzydło utrzymane w stylistyce neobarokowej, nawiązującej do dawnej architektury zamku. Po wojnie zabytek podupadł. Ok. 1976 r. rozpoczęto remont, którego jednak nie ukończono. W 1990 r. rezydencję kupił prywatny właściciel, który dokończył jej remont z przeznaczeniem na hotel. Wnętrza utrzymane są w stylistyce historyzującej.

PRZELEWICE

Powiat pyrzycki

Pałac w Przelewicach wzniesiono ok. 1805 r. dla tajnego nadradcy finansowego Augusta Heinricha Borgstede. Utrzymany w duchu palladiańskiego klasycyzmu powstał wg projektu architekta z kręgu Carla Gottharda Langhansa. W 1821 r. książę August Pruski kupił Przelewice dla swej metresy Augusty Arend. Od 1923 r. właścicielem zespołu był przemysłowiec z Berlina dr Conrad von Borsig, który stworzył tu arboretum. Po wojnie pałac użytkowany był przez PGR. Opuszczony w 1971 r., zabezpieczony 1985-1989, w 1993 r. przejęty przez gminę Przelewice. W latach 2004-2006 dzięki funduszom unijnym został odbudowany i stał się siedzibą Botanicznego Centrum Badawczo-Wdrożeniowego. Obecnie zespół pałacowo-parkowy stanowi własność Województwa Zachodniopomorskiego: Ogrody Przelewice - Zachodniopomorskie Centrum Kultury Obszarów Wiejskich i Edukacji Ekologicznej. Aktualnie trwają prace remontowo-konserwatorskie w obrębie pałacu i podwórza folwarcznego.

Park założony ok. 1814 r. wg projektu A. W. Hildebranda zrealizował ogrodnik C. T. Fürstenau. W latach 30. XIX w. przekomponowano go w duchu krajobrazowo-romantycznym. W okresie od 1933 do 1938 r. park przekształcono w arboretum. Projekt autorstwa dra Kempke z Berlina zrealizował ogrodnik R. Heidenreich z Wrocławia. Po 1945 r. dewastowany, porządkowany od poł. lat 70., a po 1987 r. poddany rewaloryzacji pozwalającej odtworzyć dawną kolekcję roślin. Kompozycję naturalistycznego parku tworzą zespoły florystyczne – Ogród Japoński z pawilonem i sadzawką, Polana Śródleśna z ruiną mauzoleum rodziny von Prillwitz (proj. K.F. Schinkel) i Wrzosowisko.

ŚWIERZNO

Powiat kamieński

Zespół pałacowo-ogrodowy w Świerznie jest najpełniejszą na Pomorzu realizacją założenia typu entre cour et jardin. Powstał w latach 1718-1723 jako rezydencja Bogusława Bodo von Flemminga (1671-1732). Zdobywszy wykształcenie na europejskich uniwersytetach, służył on jako oficer gwardii elektora brandenburskiego. W 1699 r. wstąpił na służbę Augusta Mocnego, w której doszedł do stopnia generała porucznika kawalerii. W 1717 r. opuścił armię, a następnie przystąpił do budowy rezydencji, której projekt przywiózł być może z Drezna. Kontrakt na realizację prac zawarł w 1718 r. z budowniczym Andrzejem Haase ze Stargardu. Nigdy nie powstał projektowany pałac, jednak z trzech stron dziedzińca zbudowano ryglowe skrzydła boczne. Jako dwór służyły od początku połączone ze sobą skrzydła zachodnie i południowo-zachodnie. Usytuowana w tym ostatnim sala balowa zachowała emporę dla orkiestry i polichromię w drewnianej fasecie stropu.

Wykonane w 1728 r. malowidło przedstawia stojących za balustradą muzykantów i włoskich aktorów odgrywających postacie z commedii dell'arte - Pantalona, Kapitana, Arlekina, Doktora i innych. W końcu XVIII w. na osi założenia wzniesiono dwa gołębniki flankujące bramę wjazdową do parku - dawnego ogrodu francuskiego. Od 1952 r. zespół użytkowany był przez gospodarstwo rolne. W latach 1975-1981 Pracownie Konserwacji Zabytków ze Szczecina rozpoczęły remont budynków.
W 1993 r. obiekt został sprzedany prywatnym właścicielom; obecnie stanowi własność firmy: Dwór Pomorski, Sp. z o.o.
Po 2005 r. przeprowadzono remont dachów i zabezpieczenia konstrukcji ścian ryglowych. Zespół obecnie oczekuje na pełną rewaloryzację.

TUCZNO

Powiat wałecki

Zamek w Tucznie powstał na miejscu wczesnośredniowiecznego grodu. Budowę rozpoczął w 1388 r. Ludwik von Wedel.
W 1391 r. okolice Tuczna włączone zostały do Polski. Zamek, będąc wówczas siedzibą rodu pełnił rolę granicznej strażnicy. W latach 1542-1581 Stanisław Wedel Tuczyński przekształcił warownię w renesansową rezydencję. Na miejscu dawnego skrzydła wschodniego wzniesiono trzykondygnacyjny budynek z dwiema narożnymi basztami i elewacjami zdobiony boniowaniem wykonanym w technice sgraffita. Kolejną przebudowę zrealizowano w latach 1608-1631. Do starszej budowli dostawiono skrzydła południowe i zachodnie, tworząc trójskrzydłowe założenie wczesnobarokowe. W 1717 r. zmarł ostatni z rodu, Andrzej Wedel-Tuczyński. W XVIII w. przebudowano w formach późnobarokowych skrzydło południowe. W 1846 r. rozebrano skrzydło zachodnie, aby na jego miejscu wznieść nowy budynek. W 1903 r. adaptowano zamek na szpital.

W czasie II wojny światowej zamek włączono w pas umocnień Wału Pomorskiego. W pobliżu zabytku powstały schrony, których wysadzenie w 1945 r. naruszyło jego mury. Mimo to zamek był zamieszkały aż do spalenia w 1947 roku.
W 1957 r. został zabezpieczony, a w latach 1966-1972 odbudowany z przeznaczeniem na dom Pracy Twórczej Stowarzyszenia Architektów Polskich. Obecnie mieści się tu centrum konferencyjno-wypoczynkowe. W wyniku odbudowy przywrócono renesansową dekorację skrzydła wschodniego oraz barokową formę fasady skrzydła południowego.

NIEPOŁCKO

Powiat myśliborski

W 1235 r. książę pomorski Barnim I potwierdził nadanie wsi Niepołcko zakonowi cystersów, a ci w następnym roku przekazali ją biskupowi kamieńskiemu Konradowi II. Od 1276 r. wraz z całą ziemią lipiańską Niepołcko znalazło się pod panowaniem brandenburskim. Od 1300 r. należało do konwentu cysterek w Pełczycach, a po jego kasacie - m.in. do rodzin von Waldow, von Schack i von Enckevort. W latach 1707-1711 wzniesiono (zachowany do dziś) ryglowy dwór, który został postawiony na miejscu wcześniejszego obiektu. Po 1945 r. mieszkali w nim pracownicy gospodarstwa rolnego. W latach 70. XX w. budynek został opuszczony. W 2009 r. zakupiony został przez Stowarzyszenie na rzecz Ochrony Zabytków „Młyn-Papiernia" z Barlinka, które podjęło się remontu i wykonuje go posługując się tradycyjnymi technikami budowlanymi. Obecnie po podniesieniu i wyprostowaniu konstrukcji budynku trwa jej wypełnianie z użyciem strychułów i gliny.

Dwór w Niepołcku jest budynkiem ryglowym, jednopiętrowym, nakrytym późnobarokowym dachem mansardowym z naczółkami. Wnętrze rozplanowane zostało w układzie dwutraktowym. Jak wykazały badania prowadzone podczas obecnych prac, dzisiejsza budowla kryje w swym wnętrzu pozostałości wcześniejszych obiektów - zapewne rycerskich dworów, które wykorzystane zostały w trakcie XVIII-wiecznej rozbudowy. Istniejący dziś dwór zachował cechy rodzimej tradycji budowlanej, które zostały uszanowane przez wykonawców obecnych prac.

SIEMCZYNO

Powiat drawski

W średniowieczu Siemczyno położone było przy wschodniej granicy starostwa drahimskiego, należącego wówczas do Rzeczpospolitej. Wieś była częściowo lennem rodu von der Goltz, osadzonego tu przez joannitów. Ok. 1554 r. Siemczyno było główną siedzibą tegoż rodu. W latach 1722-1728 Henning Berndt von der Goltz wzniósł dzisiejszy pałac w formach baroku klasycyzującego. Powstały w latach 20-tych XVIII w. zespół rezydencjonalny utrzymany był w typie pałaców francuskich entre cour et jardin. Z bardziej znanych osobistości wiązanych z Siemczynem należy wymienić generała Georga Konrada von Goltz (1704-1747), członka honorowego Królewskiej Akademii Nauk w Berlinie odznaczonego orderem Pour le Mérite. Na jego pogrzebie mowę wygłosił sam król Fryderyk II Wielki. Georg Konrad przedstawiony został na płaskorzeźbie zdobiącej cokół znanego posągu konnego Fryderyka Wielkiego w Berlinie z 1851 r. Pod koniec XVIII w. przedstawiciele rodu von Arnim dobudowali okazałe skrzydło południowe, a w 2. ćw. XIX w. kolejne skrzydło od północy. W latach 1907-1945 Siemczyno należało do rodu von Bredow.

Po 1945 r. pałac pełnił różne funkcje, m.in. działała w nim szkoła i ośrodek kolonijny. Od 1999 r. jest własnością prywatną. Wyremontowano budynki gospodarcze, które zaadaptowano na centrum hotelowo-konferencyjne, zabezpieczono pałac oraz uporządkowano park. Po 2015 r. rozpoczęto kompleksowy remont pałacu (dachy, więźba, stropy, piwnice) i adaptację wnętrz na muzeum: Interaktywne Muzeum Baroku i Uniwersalium Rzemiosł Różnych. Z inicjatywy właścicieli pałacu w 2004 r. zawiązano Henrykowskie Stowarzyszenie w Siemczynie, którego celem jest ratowanie i promocja kultury regionu. Na terenie zespołu pałacowo-folwarcznego organizowane są liczne imprezy kulturalne oraz konferencje naukowe. Od 2013 r. wydawane jest czasopismo „Zeszyty Siemczyńsko-Henrykowskie".

JAGÓW

Powiat choszczeński

Jagów jest wsią o średniowiecznej metryce, położoną na dawnej granicy księstwa pomorskiego i Nowej Marchii Brandenburskiej. W średniowieczu lenno rodu von Waldow, w 1523 r. wymieniany był jako posiadłość rodziny von Billerbeck. W 1690 r. zakupiony przez Ernsta Lüderitza, w 1713 r. sprzedany został Friedrichowi Adamowi von Braunschweig. Za czasów tej ostatniej rodziny powstał istniejący obecnie barokowy dwór. Od 1774 r. majątek należał do rodziny von Arnim. W 1810 r. zakupiony został przez mieszczanina z Pełczyc, Johanna Gottloba Schrödera, a następnie pozostawał w rękach jego potomków. Za czasów ostatnich właścicieli zmodernizowano elewacje i wnętrze, w którym zbudowano nową klatkę schodową. Po 1945 r. budynek użytkowany był przez gospodarstwo rolne. Obecnie pozbawiony jest użytkownika, o postępującej degradacji.

Dwór w Jagowie jest jedną z barokowych siedzib szlacheckich, charakterystycznych dla przełomu XVII i XVIII wieku. Piętrowy, nakryty czterospadowym dachem, zachował ogólną kompozycję elewacji z lizenami w wielkim porządku i detalem głównie z XIX/XX wieku. Oś fasady wyznacza portal zwieńczony segmentowym naczółkiem. Tylną elewacje zdobią sztukaterie o motywie girland roślinnych. W dwutraktowym wnętrzu na uwagę zasługuje klatka schodowa z XIX/XX w., a przede wszystkim barokowy wystrój - sztukaterie sufitów oraz zdobiony w tym samym stylu kominek. Wspomniane dekoracje zbliżone są do zachowanych w zamku w Swobnicy, pałacu w Dąbroszynie i innych rezydencjach z XVII/XVIII wieku.

STAROGARD ŁOBESKI

Powiat łobeski

Majątek rycerski w Starogardzie od średniowiecza należał do znanego pomorskiego rodu von Borcke, legitymującego się słowiańskimi korzeniami. Zachowaną do dziś siedzibę szlachecką wybudował w l. 1717-1725 feldmarszałek Adrian Bernhard, hrabia von Borcke, szef pruskiego departamentu spraw zagranicznych. Jeden z bardziej interesujących pod względem architektonicznym pałaców w regionie wzniesiono w charakterystycznych formach baroku klasycyzującego. Budowniczym był architekt pochodzenia niderlandzkiego, być może Gerhard Cornelius von Walrawe, nadzorujący w tym czasie budowę twierdzy w Szczecinie. Wnętrza zdobiła bogata kolekcja gobelinów i obrazów, po części autorstwa królewskiego malarza Antoine Pesne. Przedmioty zdobiące wnętrza pochodziły z dawnej rezydencji książąt zachodniopomorskich w Wolgast oraz były darem króla Fryderyka Wilhelma I. Rezydencję otaczał ogród, wcześnie przekształcony w jeden z bardziej okazałych parków krajobrazowych w regionie. Kolejny właściciel generał major, Adrian Heinrich von Borcke (1715-1788), w 1764 r. popadł w niełaskę u króla Fryderyka II, za to, iż jako nauczyciel dzieci królewskich wpajał zasadę: Państwo można uczynić bardziej szczęśliwym przez zachowanie pokoju, niż prowadzenie najbardziej zwycięskich wojen.
Po 1945 r. podejmowano próby odbudowania rezydencji zniszczonej przez Armię Czerwoną. W ostatnich latach przeprowadzono profesjonalne prace konserwatorskie i restauratorskie, które umożliwiają ekspozycję zabytku jako trwałej ruiny, ze ścieżką edukacyjną wokół pałacu. Obiekt stanowi własność gminy Resko.

STOLEC

Powiat policki

Majątek rycerski w Stolcu w czasach średniowiecza należał do pomorskiego rodu von Blankenburg. W 1544 r. posiadłość tę kupił Friedrich von Rammin. Nie wiadomo jak wyglądał starszy budynek mieszkalny, którego istnienie potwierdza kataster szwedzki z końca XVII wieku. Dzisiejszą siedzibę szlachecką wzniesiono ok. 1721 r. dla Jürgena Bernharda von Rammin. Powstały w tym czasie barokowy zespół rezydencjonalny utrzymany był w typie założeń francuskich entre cour et jardin. Pałac w Stolcu wzniesiono w formach charakterystycznych dla baroku klasycyzującego, popularnego niegdyś w architekturze Europy Północnej. Na cmentarzu przykościelnym usytuowanym obok parku, zachował się nagrobek Jürgena Bernharda Wilhelma, wnuka fundatora pałacu. Klasycystyczny pomnik wykonany ok. 1792 r. ma formę obelisku. Po 1869 r. następowały częste zmiany właścicieli. W pierwszej ćw. XX w. do pałacu dostawiono werandę od strony parku, zmodernizowano też wnętrza budynku oraz wzniesiono okazałą bramę wjazdową. W latach 20. i 30. XX w. dobra należały do Franza Stocka.

Po II wojnie światowej grunty posiadłości przecięła granica państwowa. Tuż po wojnie w pałacu stacjonowały wojska radzieckie, później Wojska Ochrony Pogranicza. Przez kilka lat budynek należał do Uniwersytetu Szczecińskiego. Obecnie jest własnością Fundacji Safe – Animal, w trakcie przygotowania dokumentacji remontowej.

SWOBNICA

Powiat gryfiński

Zamek w Swobnicy założony został w XIV w. na wyspie jeziora Zamkowego przez joannitów, osadzonych tu w 1377 roku. Nad murami obronnymi, sięgającymi 15 m górowała potężna wieża o kwadratowej podstawie i cylindrycznej nadbudowie, a w narożniku płn.-wsch. położone było skrzydło mieszkalne.
W XV w. powstały dwa dalsze skrzydła – północne i wschodnie, w XVI w. – południowe, które po pożarze w 1621 r. nie zostało odbudowane. W ostatniej ćwierci XVII w. zamek w Swobnicy kupiła księżna Dorota – druga żona wielkiego elektora brandenburskiego Fryderyka Wilhelma III. Przekazała ona posiadłość synowi Filipowi Wilhelmowi. Gotycką warownię przekształcono teraz w trójskrzydłową rezydencję barokową, o skromnych elewacjach, ale wnętrzach bogato zdobionych stiukami. Autorem przebudowy był zapewne holender Cornelius Ryckwaert, a później berliński architekt Arnold Nering. Pod koniec XVIII w. zamek stał się własnością korony pruskiej, był wydzierżawiany, służył też jako siedziba administratorów i dzierżawców.
Po 1945 r. mieścił biura oraz mieszkania pracowników gospodarstwa rolnego. Nieużytkowany od lat 70. XX w., został w 1992 r. sprzedany inwestorowi z Belgii, który doprowadził zabytek do ruiny. W 2011 r. oddany został gminie Banie. W 2012 r. wykonano remont dachu korpusu głównego, w 2013 r. – remont wieży, w 2015 r. – remont dachu skrzydła wschodniego.
W okresie od maja do października zamek jest udostępniany dla zwiedzających.

ZAJEZIERZE

Powiat łobeski

Zajezierze jest starą pomorską wsią, której geneza sięga średniowiecza. W 1470 r., nabył ją Heinrich von Borcke, zwany Czarnym Rycerzem. Przez kilka następnych stuleci wieś należała do klucza majątków tego starego pomorskiego rodu, legitymującego się słowiańskim pochodzeniem. W 1778 r. pułkownik Friedrich Wilhelm von Mehling z żoną Ernestyną z domu Bojanowską kupił Zajezierze i przekształcił w alodium (majątek wyjęty spod prawa lennego). W XIX w. posiadłość kilka razy zmieniała właścicieli. Ostatnimi przedwojennymi właścicielami Zajezierza byli członkowie rodu von Köller, do których majątek należał w latach 1884-1945 r. Po II wojnie światowej w pałacu mieściły się kolejno: biura PGR, Ośrodek Kolonijny Zakładów Włókien Sztucznych „Wiskord", Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy. Obecnie obiekt nie jest użytkowany, stanowi własność prywatną.

Czytelny do dzisiaj obronny charakter otoczenia, układ przestrzenny budynków, konstrukcja murów oraz stylistyka wskazują, że rezydencja powstała w już okresie średniowiecza lub renesansu i była wielokrotnie modernizowana. Obecnie w murach pałacowych najbardziej czytelne są fazy budowlane z XVIII w. oraz pierwszej i drugiej ćwierci XIX w. Dawną rezydencję w Zajezierzu otacza park krajobrazowy, którego dokładny czas założenia pozostaje nieznany. W latach 1971-1974 nadbudowano i ujednolicono skrzydła boczne, dobudowano taras z werandą oraz na nowo zaaranżowano teren wokół pałacu.

OTOK

Powiat gryficki

Otok jest wsią o średniowiecznej metryce, starym lennem rodu von Woedtke, do którego należał nieprzerwanie do II wojny światowej. Pałac w stylu neogotyku angielskiego, wzniesiony został w latach 1852-1864 dla Karola Ludwiga von Woedtke według projektu znanego berlińskiego architekta Carla Heinricha Eduarda Knoblaucha. Wokół pałacu, zapewne w miejscu wcześniejszego ogrodu, zakomponowano niewielki park krajobrazowy. W 1948 r. majątek znalazł się pod Zarządem Państwowych Nieruchomości Ziemskich, od 1958 r. wchodził w skład Państwowego Gospodarstwa Rolnego. W późniejszych latach w pałacu mieścił się zakład karny, następnie szkoła rolnicza. Od lat 70. XX w. budynek jest opuszczony, popadając stopniowo w ruinę. Od 1987 r. pozostaje własnością prywatną.

Pałac założony na wydłużonym nieregularnym rzucie odznacza się malowniczą, zróżnicowana pod względem wysokości bryłą z ośmioboczną wieżą w jednym z narożników. Zwieńczone blankami, asymetryczne elewacje rozczłonkowane są licznymi ryzalitami. Okna zwieńczone są załamanymi po bokach gzymsami, a niektóre szerokie otwory, oświetlające hall wejściowy i największą reprezentacyjną salę zostały zamknięte łukiem Tudorów. We wnętrzu szczególnie bogatym wystrojem sztukatorskim i snycerskim odznaczały się dwukondygnacyjny hol wejściowy (z drewnianym gankiem i polichromowanym stropem) oraz sala balowa. Obecnie zachowały się głównie mury obwodowe z nielicznymi reliktami wystroju wnętrz.

ŁOŹNICA

Powiat goleniowski

Majątek rycerski w Łoźnicy od okresu średniowiecza należał do znanego pomorskiego rodu von Köller. Dzisiejszą siedzibę szlachecką wzniesiono w pierwszej ćwierci XVIII w. prawdopodobnie dla Bogislawa Henninga von Köller, proboszcza katedry kamieńskiej. Powstały w tym czasie barokowy zespół rezydencjonalny utrzymany był w typie założeń francuskich entre cour et jardin. Cały zespół otoczony był ogrodzeniem oraz rowem. Budynek pałacu flankowały po bokach dwa prostokątne ryglowe pawilony tzw. Kavalierhäuser. Pałac wzniesiono w formach charakterystycznych dla baroku klasycyzującego, popularnego niegdyś w architekturze Europy Północnej. W XIX i XX w. zespół rezydencjonalny wielokrotnie modernizowano. Pałac powiększono o skrzydło południowe. Spośród wielu właścicieli na uwagę zasługują: Otto Ulrich von Dewitz (1747-1808), przewodniczący tajnej rady księstwa Mecklenburg-Sterlitz oraz urodzony w Łoźnicy Ernst Matthias von Köller (1841-1928), pruski minister spraw wewnętrznych w latach 1894-1895.
Po II wojnie światowej majątek upaństwowiono i utworzono Państwowe Gospodarstwo Rolne. W pałacu mieściły się mieszkania pracowników oraz biura PGR, klub, magazyn, zakład budowlany. W 1993 r. majątek łoźnicki przejęła Agencja Własności Skarbu Państwa, później Gmina Przybiernów, która jest nadal jego właścicielem. Z dawnego założenia zachował się jedynie pałac oraz jedna oficyna. Obecnie obiekt jest w stanie postępującej ruiny.

PODWILCZE

Powiat białogardzki

Już 1362 r. Podwilcze należało do rodu Podewils, w którego rękach pozostało aż do 2. poł. XIX w. Zapewne w XVIII w. wzniesiono murowany dwór lub pałac. Tuż przed 1890 r. posiadłość kupił Max Hewald, gospodarz wiejski spod Berlina, który w nagrodę za wsparcie domu sierot w Lipsku podniesiony został do stanu szlacheckiego. Na jego zlecenie w 1895 r. pałac został przebudowany w formach neogotyckich, o czym mówi widoczna na fasadzie data oraz inicjał „H". Pałac, założony na rzucie litery „L" składa się z korpusu głównego i skrzydła od strony ogrodu. Jest budowlą o malowniczej bryle, z narożną wieżą, wysokimi dachami, licznymi szczytami i wieżyczkami. Wnętrze otrzymało bogaty wystrój z klatką schodową o rzeźbionej balustradzie, boazeriami, ozdobną stolarką drzwi, kominkami i stiukowa dekoracją sufitów. Max Hewald zmarł w 1908 r. Po jego śmierci majątek należał do Gustava von Holtzendorff, który zmarł w 1941 r., pozostawiając posiadłość żonie, Marii z domu von Podewils oraz dzieciom. Syn i zięć państwa Holtzendorff za swe kontakty z organizatorami zamachu na Hitlera, zostali zesłani do obozu koncentracyjnego.

W 1945 r. pałac zajęli Rosjanie. Od 1954 r. czynny był w nim dom dziecka, od końca lat 60. stacjonowały Wojska Obrony Terytorialnej, a od 1972 r. funkcjonował ośrodek kolonijny kopalni w Polkowicach. W 1987 r. pałac stał się własnością Urzędu Gminy w Białogardzie, został sprzedany w prywatne ręce i od tego czasu popada w ruinę.

WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE

OBIEKTY UŻYTKOWANE WE WŁAŚCIWYM STANIE KONSERWATORSKIM

CHICHY

MIERZĘCIN

WIECHLICE

WIEJCE

ŻAGAŃ

OBIEKTY W TRAKCIE PRAC ADAPTACYJNO-KONSERWATORSKICH

GLISNO

IŁOWA

OJERZYCE

OBIEKTY ZABEZPIECZONE DO DALSZYCH PRAC KONSERWATORSKICH

BRODY

DĄBRÓWKA WIELKOPOLSKA

JĘDRZYCHOWICE

ŻARY

ZATONIE

OBIEKTY ZAGROŻONE

ZATONIE

SIEDLISKO

STUDZIENIEC

SUCHA DOLNA

CHICHY

Powiat żagański

Murowany, dwukondygnacyjny pałac z mansardowym dachem i przybudówką od północy powstał w 1. ćw. XVIII w. z inicjatywy Christopha Gottloba von Knobelsdorffa, na zrębie istniejącego tu wcześniej domu rodziny von Kittlitz. W 1804 r. majątek przeszedł w ręce rodziny zu Dohna, właścicieli pobliskich Małomic. Od roku 1840 dobrami zarządzał Fabian Graf zu Dohna, a następnie jego żona. Wówczas podwyższono przybudówkę o jedną kondygnację. Kolejne prace budowlane miały miejsce po roku 1882, kiedy Chichy przejął generał major Oskar Karl von Diebitsch. Następny remont rezydencji rozpoczął w 1906 r. jego syn Karl Hans.
Po II wojnie światowej majątek był zarządzany przez Państwowe Gospodarstwo Rolne, a od początku lat 90. XX w. przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa. W latach 70. XX w. pałac poddano pracom remontowym niszcząc część architektonicznego wystroju elewacji.

W 2002 r. zrujnowany pałac kupiła Leokadia Brudzińska Dobrowolska, była śpiewaczka operowa, dzięki której zaangażowaniu obiekt został uratowany. Po zabezpieczeniu dachu przeprowadzono remont elewacji i wnętrz, przywracając dawne walory zabytku. W ostatnich latach elewacje odzyskały klasycystyczną formę detalu i kolorystykę. W obiekcie urządzono m.in. kawiarnię, miejsce wydarzeń kulturalnych, ale też w powstałej w pałacu pracowni ceramicznej odbywają się cykliczne warsztaty.

www.palacchichy.pl

GLISNO

Powiat sulęciński

Późnobarokowy, murowany pałac został wzniesiony w 1793 r. z inicjatywy prezydenta pruskiej kamery Friedricha von Posera. Obiekt wybudowano na planie wydłużonego prostokąta. Jest to budowla parterowa, nakryta dachem mansardowym z lukarnami i wystawkami okiennymi. Na osi pałacu znajduje się owalna sala nakryta kopułą, ujęta od frontu schodami i prostokątnym tarasem, od tyłu schodami i portykiem kolumnowym. W parku przypałacowym zachowały się mauzolea rodów von der Marwitz i von Wartenberg oraz ruiny mostu. Pałac powstawał w kilku etapach. W końcu XVIII w. wzniesiono korpus z owalną salą, formą nawiązujący do letniej rezydencji Fryderyka Wielkiego – Sanssouci. Kolejne rozbudowy miały miejsce w latach 30. XIX w. (dla Israela Mosesa Henocha), w roku 1856 (dla Hansa Karla von Wartenberg) oraz w 1910 r. – dobudowa nowego skrzydła pałacu, nakrytego mansardowym dachem.

W 1945 r. majątek został znacjonalizowany i przekształcony w Państwowe Gospodarstwo Rolne. Pałac do 1967 r. nie był użytkowany. W 1967 r. w budynku zlokalizowano ośrodek kolonijny. W latach 1968-1972 przeprowadzono remont generalny i adaptacje wnętrz. Wymieniono wówczas m.in. wewnętrzne ściany działowe i konstrukcję więźby dachowej, a także usunięto elementy oryginalnego wystroju i wyposażenia wnętrz. W 1978 r. obiekt przekazano Wojewódzkiemu Ośrodkowi Postępu Rolniczego. W latach 90. XX w. przeprowadzono konserwację sali balowej. Od 2005 r. właścicielem pałacu jest Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego.

Po 2016 r. przeprowadzono remont pokrycia dachu pałacu, wraz z renowacją lukarn. W ostatnich latach podjęto prace przy elewacjach obiektu. W 2022 r. zakończono remont, w wyniku którego uzupełniono wyprawy tynkarskie, naprawiono detal i poddano pracom konserwatorskim wystrój rzeźbiarski, w tym statuaryczne rzeźby w niszach elewacji ogrodowej oraz umieszczone na balustradzie tarasu elewacji frontowej. Dokonano również napraw i uzupełnień w obszarze posadzek tarasów. Finalnie przywrócono historyczną kolorystykę elewacji, ustaloną na podstawie przeprowadzonych badań konserwatorskich.

www.lodr.pl

MIERZĘCIN

Powiat strzelecko-drezdenecki

Historia budowy pałacu ma związek z rodem von Waldow, w posiadaniu, którego majątek znajdował się od poł. XVIII w. Istniejący pałac został wzniesiony w latach 1861-1863 przez ówczesnego właściciela majątku – Roberta Friedricha von Waldow z przeznaczeniem na siedzibę rodową. Autorem projektu pałacu, nawiązującego stylowo do angielskiego gotyku był prawdopodobnie berliński architekt Georg Heinrich Hitzig. Rezydencja wraz zabudowaniami folwarcznymi stanęła w otoczeniu rozległego parku krajobrazowego. Pod koniec XIX w. przekomponowano wnętrza pałacu. Obiekt zachował się w dobrym stanie do 1945 roku. W latach 1945-1959 w pałacu mieścił się dom dziecka. Następnie w 1959 r. obiekt przekazano Państwowemu Gospodarstwu Rolnemu. Po likwidacji PGR (1992) budynek był nieużytkowany aż do 1998 r., kiedy to został zakupiony przez firmę NOVOL i poddany gruntownej renowacji (1999-2001) i adaptacji na ośrodek wypoczynkowy.
Budynek pałacu składa się z prostokątnego korpusu, i niewielkiego skrzydła. Nad całością góruje ośmioboczna wieża umieszczona na osi południowej elewacji. Urządzenie wnętrz nawiązuje do historycznego charakteru obiektu. W jednej z sal znajduje się ekspozycja ukazująca historię pałacu i jego konserwacji.

www.palacmierzecin.pl

WIECHLICE

Powiat żagański

Dobra rycerskie w Wiechlicach źródłowo udokumentowane są od 1538 r., w tym okresie były w posiadaniu Krzysztofa Kittlitza. Od początku XVII w. do 1718 r. władała nimi rodzina von Haugwitz, a następnie kolejno von Stosch, von Studnitz (od 1762) i von Niebelschütz (od 1778). W 1786 r. majątek kupił G.S. Neumann, który zbudował w miejscu starszego obecny dwór. Jego spadkobiercy, nobilitowani w 1861 r., byli właścicielami dóbr do końca II wojny światowej. Obiekt w latach powojennych użytkowany był przez Państwowe Gospodarstwo Rolne. W 2007 r. został zakupiony przez prywatnego inwestora, który przystąpił do jego rewaloryzacji. W 2011 r. w historycznym dworze rozpoczął działalność stylowy hotel.

Wzniesiony w latach 1790-1795, murowany, nakryty mansardowym dachem z naczółkami, klasycystyczny dwór reprezentuje typ charakterystyczny dla architektury rezydencjalnej tego okresu na Śląsku. Partia środkowa i naroża fasady zaakcentowane są pilastrami. Około 1890 r. do elewacji ogrodowej dobudowany został ryzalit z reprezentacyjną klatką schodową, a do frontowej portyk z czterema neorenesansowymi kolumnami. Wewnątrz pałacu, w części pomieszczeń, zachowały się klasycystyczne i eklektyczne sztukaterie. Częścią rezydencjonalnego zespołu jest także dawny folwark oraz duży park krajobrazowy z domem ogrodnika z poł. XIX wieku.

palacwiechlice.pl

WIEJCE

Powiat międzyrzecki

Wieś Wiejce założona na początku XVIII w. w ramach kolonizacji nadwarciańskiej najpierw należała do wielkopolskiego rodu Kwileckich. Po III Rozbiorze Polski znalazła się pod zaborem pruskim, w 1. poł. XIX w. właścicielem majątku został major von Jena-Kothen. Z nim wiąże się budowę niewielkiego dworu z parkiem oraz folwarku. Od końca XIX w. dobra należały do rodów: Lobecke, Raetzoll, a przed I wojną światową do rodziny von Benninngsen. W latach 30. XX w. Aleksander von Benninngsen rozbudował całe założenie. Dwór został powiększony o boczne ryzality, jednocześnie ujednolicono elewacje, a wnętrzom nadano nowe funkcje. Osiągnięto w ten sposób formę neobarokowego pałacu. Wówczas również rozbudowano sięgający rzeki Warty park oraz położone po północno-zachodniej stronie pałacu zabudowania folwarczne. Po 1945 w pałacu początkowo mieściła się szkoła, od lat 70. ośrodek kolonijny, a po przebudowie w latach 2001-2003 hotel i centrum konferencyjno-rekreacyjne.

Dwukondygnacyjna bryła pałacu składa się z prostokątnego korpusu głównego z dwoma bocznymi ryzalitami. W narożnikach południowej elewacji usytuowano dwie półkoliste baszty. Dach w części środkowej wieńczy wieżyczka widokowa. Wewnątrz obiektu zachowały się pozostałości pierwotnego wyposażenia: drewniana klatka schodowa z neobarokową balustradą, w sali balowej na piętrze kaflowy kominek oraz witraże okienne.

www.wiejce.pl

ŻAGAŃ

Miasto Żagań

Barokowy pałac stoi na zrębach średniowiecznego zamku księcia Konrada II. Budowę barokowej rezydencji rozpoczęto po nabyciu księstwa żagańskiego w 1627 r. przez Albrechta Wallensteina, dowódcę wojsk cesarskich w wojnie trzydziestoletniej. Wskutek tragicznej śmierci fundatora w 1634 r. prace zostały przerwane. W 1642 r. cesarz sprzedał księstwo żagańskie Wacławowi Lobkowicowi, który podjął dalszą budowę pałacu według projektu Antonia della Porty. W 1786 r. księstwo kupił książę Kurlandii Piotr Biron, po którym dziedziczyły je jego córki. Za czasów najmłodszej z nich Doroty Talleyrand-Perigord (1842-1862) rozebrano południowe skrzydło pałacu, zbudowano reprezentacyjny podjazd i oranżerię, na nowo urządzonych zostało wiele wnętrz Założony przez Wallensteina ogród został przekształcony w jedno z najwspanialszych europejskich założeń krajobrazowych przez wybitnego planistę Fryderyka Teicherta. W 1935 r. władze III Rzeszy skonfiskowały pałac. W czasie wojny urządzono w nim szpital wojskowy. Od 1945 r. budowla służyła jako spichlerz i magazyn. W latach 1965-1983 prowadzono na zamku długotrwałe prace zabezpieczająco-remontowe. W 2009 r. zrealizowano remont dachu pałacu. W 2013 r. przeprowadzono prace związane z adaptacją skrzydła wschodniego pałacu w Żaganiu na cele kulturalne w ramach projektu pod nazwą „Pałac Książęcy w Żaganiu – Centrum Tożsamości i Przyszłości Europejskiej". Poddano konserwacji historyczną stolarkę okienną. We wnętrzach przeprowadzono prace konserwatorskie przy wystroju, a w miejscach, w których się nie zachował - odtworzono sztukaterie na podstawie ikonografii i wzorów istniejących w obiekcie. Po remoncie umieszczono tutaj Żagański Pałac Kultury i inne instytucje miejskie.

palac.zagan.pl

IŁOWA

Powiat żagański

Trzon pałacu stanowi późnorenesansowa rezydencja Krzysztofa von Schellendorfz około 1626 r. W 1. poł. XVIII w. od zachodu dobudowano skrzydło barokowe. Znaczącą przebudowę z lat 1860-1905 zainicjował Fryderyk Promnitz. Prace kontynuował Friedrich Maximilian von Hochberg, który kupił rezydencję w 1902 r. Podwyższono wówczas skrzydło boczne oraz dobudowano wieże od strony północnej, przeprowadzono modernizację wnętrz. Wystrój projektował prof. Philippi, a bogate sztukaterie wykonał C. Giovanette. Od 1914 do 1918 r. dobra były w posiadaniu Hansa Heinricha von Pless.
W latach 1929-1945 należał do Paula Jentziga. W 1945 r. obiekt był przez zajęty przez wojska radzieckie. Przez cztery lata był nieużytkowany. W 1949 r. w dawnej rezydencji utworzono szkołę średnią. Obecnie mieści się tu Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych.

Pałac składa się ze starszego korpusu głównego i wydłużonego skrzydła bocznego. Dwukondygnacyjna bryła budynku wzbogacona jest wykuszami i wieżyczkami. Elewację frontową korpusu z trzyosiowym ryzalitem i renesansowym portalem pośrodku, wieńczy wieża zegarowa z hełmem i latarnią. Przed portalem dodano w 1905 r. zadaszenie przypominające pagodę. Pałacowe wnętrza przekształcone w sale lekcyjne zachowały wiele elementów historycznego wystroju - bogato dekorowaną klatkę schodową, sztukaterie, polichromie, drzwi i portale oraz boazerie z japońskimi motywami wykonanymi z laki.

OJERZYCE

Powiat świebodziński

Pierwsza budowla z końca XVII lub początku XVIII w. kryje się pod kostiumem neorenesansowego dziewiętnastowiecznego detalu architektonicznego z czasów przebudowy w 1885 roku. Wtedy to wzniesiono zapewne skrzydło wschodnie. Inicjatorem prac był prawdopodobnie Eugeniusz Fryderyk Guido von Schmeling, który wżenił się w rodzinę Schneiderów władających dobrami po Knobelsdorffach. Następnie majątek przeszedł, jako posag córki von Schmelinga, w ręce rodu von Hahn i pozostał w nich do 1945 roku. Po 1945 r. folwark był nieużytkowany i wraz z pałacem podupadł. W dawnej rezydencji mieściły się biura PGR i inne instytucje. W 1989 r. oczyszczono częściowo park. W 1993 r. pałac częściowo odremontowano, jednak w najważniejsze prace remontowe i restauratorskie rozpoczęte zostały nieco później, w ich wyniku przywrócono zabytkowi dawną świetność. Obiekt pełni obecnie funkcję hotelu.

Pałac założony jest na planie prostokąta z wyraźnie zaakcentowanym skrzydłem wschodnim. Jest ono wyższe od parterowego korpusu głównego, zwieńczone neorenesansowym szczytem i bogatsze w detal architektoniczny. Wewnątrz pałacu zachowała się część oryginalnego wystroju: posadzka i klatka schodowa w skrzydle wschodnim. Po północnej stronie pałacu znajduje się park krajobrazowy, założony prawdopodobnie w 1. poł. XIX wieku.

BRODY

Powiat żarski

Pałac rodu von Promnitz wzniesiony w 1680 r., przebudował w latach 1741-1749 hrabia Heinrich Brühl - Minister Spraw Zagranicznych oraz Minister Skarbu Augusta Mocnego Króla Polski i Elektora Saksonii. Pierwotny budynek został podwyższony i powiększony. Elewacje i wnętrza otrzymały bogaty wystrój. Wnętrza rezydencji wyposażono w meble autorstwa Józefa Diebela, stworzono galerię malarstwa oraz miśnieńskiej porcelany. Pałac stanowił centrum barokowego układu urbanistycznego miejscowości, opartego na zasadach osiowej symetrii, zaprojektowanego przez drezdeńskiego architekta Johanna Christopha Knöffela. Podczas wojny siedmioletniej, w 1758 r., na rozkaz Fryderyka II pałac splądrowano i spalono. Dopiero wiek później wnuk Heinricha – Fridrich August Brühl zabezpieczył budynek nakrywając go płaskim dachem. Kolejne prace przy pałacu prowadzono na początku XX wieku, wówczas to m.in. ozdobiono fasadę postaciami czterech atlasów, podtrzymujących balkon. Odtworzono także dach mansardowy według projektu A. Zellera.

Do końca II wojny światowej rezydencja była własnością Brühlów. W 1945 r. pałac spłonął. W latach 1961-1964 został zabezpieczony ze środków wojewódzkiego konserwatora zabytków, ale pozostawał nieużytkowany. Oficyny po remoncie rozpoczętym w końcu lat 90. XX w. funkcjonują jako obiekty restauracyjno-hotelowe. W 2013 r. prywatny właściciel, który nabył obiekt przeprowadził remont dachu. W ostatnich latach zrealizowano również prace zabezpieczające zagrożoną konstrukcję murów pałacu, wprowadzając stabilizujące wzmocnienia i odtwarzając rozebrane ścianki działowe.

Od 2009 r. wolontariusze z Polski i Niemiec cyklicznie prowadzą w parku prace porządkowe i pielęgnacyjne. Pałac, mimo planów związanych z adaptacją, pozostaje nieużytkowany.

DĄBRÓWKA WIELKOPOLSKA

Powiat świebodziński

Pałac wzniesiono w latach 1856-1859 według projektu Friedricha Augusta Stüllera, ucznia i współpracownika Schinkla, dla właściciela dąbrowskiego dominium – barona Alberta Strein von Schwartzenau-Dammer, pochodzącego ze starej szlachty austriackiej. Pałac jest wybitnym przykładem charakterystycznego stylu architekta. Sześcienna, dwukondygnacyjna bryła z ośmiobocznymi wieżyczkami w narożach nawiązuje do angielskiego stylu elżbietańskiego. Trójdzielne okna w wykuszach stanowią natomiast odwołanie do niemieckiego renesansu (pałac książęcy w Wismarze). Nowoczesny i funkcjonalny układ wnętrz podkreśla okazała klatka schodowa, korytarz pomiędzy traktami, dekorację stanowi rozbudowany program reprezentacyjny. W latach 1877-1878 dokonano przebudowy, należącego wówczas do Cecilie baronowej Schwarzenau-Dehnel pałacu, podczas której zmieniono wystrój i dekoracje elewacji. W okresie późniejszym zlikwidowano istniejącą od południa oranżerię łączącą pałac z parkiem i reprezentacyjny podjazd.

Już w latach 30. XX w., po przeprowadzonej parcelacji dominium, wówczas własności Bernarda von Britzke, pałac stracił swą rezydencjonalną funkcję, stając się siedzibą schroniska młodzieżowego, a potem szkoły. W latach powojennych pełnił funkcje ośrodka kulturalnego wsi. Z historycznego wystroju zachowała się reprezentacyjna klatka schodowa, niezbyt bogate sztukaterie sklepień i sufitów oraz stolarka okienna wraz z okiennicami.

Obiekt stanowi obecnie własność prywatną i w związku z planami adaptacyjnymi prowadzone są przy nim badania i prace projektowe.

JĘDRZYCHOWICE

Powiat wschowski

Na miejscu pierwszej, renesansowej budowli, w roku 1726, Stanisław Mielęcki wzniósł barokowy pałac i założył park krajobrazowy. Z inicjatywy kolejnego właściciela Karola Gilka-Bötzow, w latach 1909-1910 rozbudowano pałac, dostawiając skrzydło z salą balową oraz z dwiema wieżami.
W 1. ćw. XX w. dobra przeszły w posiadanie hrabiowskiej rodziny von Schlichting. Po II wojnie światowej folwark stał się własnością Zespołu Państwowych Nieruchomości Ziemskich. Następnie utworzono tutaj Państwowe Gospodarstwo Rolne. Pałac odnowiono i zmieniono układ wnętrz. Obecnie dwór wraz z gospodarstwem stanowi własność prywatną i jest stopniowo remontowany.

Korpus na rzucie prostokąta z prostokątnym skrzydłem zachodnim kryją mansardowe dachy. Cylindryczne wieże mają dachy ośmioboczne z latarniami. Elewacje frontową i ogrodową ukształtowane analogicznie, z pozornym ryzalitem pośrodku, wieńczą szczyty o wklęsło-wypukłym wykroju. Portale, ujęte pilastrami jońskimi, zamyka naczółek z herbem Ciołek oraz łaciński chronostych. Prostokątne okna mają profilowane obramienia z piaskowca. W barokowych piwnicach przetrwały sklepienia kolebkowo-krzyżowe, w pomieszczeniach pałacowych, elementy dawnego wystroju: drewniane klatki schodowe, pozostałości polichromii i sztukaterii, secesyjny piec. Trwają prace nad odtworzeniem więźby dachowej. W parku zachował się starodrzew i kanał z mostkami.

ŻARY

Miasto Żary

Pałac został wzniesiony w latach 1710-1728 z inicjatywy Erdmanna II von Promnitz jako element planowanego zespołu o charakterze reprezentacyjnym. Budowla stanęła na miejscu średniowiecznego podzamcza i kryje relikty starszych obiektów, w tym kaplicy zamkowej i XIV-wiecznych murów miejskich. Projekt rezydencji wiązany jest z budowniczym Baarem, bogaty wystrój sztukatorski był dziełem Caltella, Piotra Dallingera i Henryka Schultze, zaś prace rzeźbiarskie wykonał Jan Bauch. Wnętrza zdobiły też barwne kominki i iluzjonistyczne plafony. Plan barokowego pałacu tworzą cztery skrzydła zamykające prostokątny dziedziniec. Trzykondygnacyjna bryła nakryta została dachem mansardowym. Monumentalna fasada zakomponowana jest symetrycznie ze środkowym i narożnymi ryzalitami pozornymi zamkniętymi trójkątnymi tympanonami. Centralny tympanon zdobi podwójny herb Promnitzów i Sachsen-Weissenfeles. W pomieszczeniach parteru zachowały się sklepienia krzyżowe oraz kolebkowe z lunetami.

Większość wnętrz uległa zniszczeniu w trakcie bombardowania w 1944 r. Wówczas zawaleniu uległy stropy, część murów i ścian działowych. Zachowane do dziś są sztukaterie w pomieszczeniach zachodniej części skrzydła południowego oraz opracowanie ścian części sal pałacowych.

W 1968 r. prowadzono prace zabezpieczające, obejmujące odgruzowanie pałacu oraz częściową rekonstrukcję ubytków muru i sklepienia. W ostatnich latach wymieniono pokrycie dachu. Obecnie pałac stanowi własność prywatną, jest zaniedbany i niużytkowany.

Pałac znajduje się pod opieką lokalnego stowarzyszenia działającego na rzecz ochrony zabytków. Jest okazjonalnie udostępniany i na dziedzińcu odbywają się wydarzenia kulturalne.

ZATONIE

Miasto Zielona Góra

W latach 1685-1689 Baltazar von Unruh wzniósł dwukondygnacyjny, barokowy dwór z czterospadowym dachem i kamiennym portalem w fasadzie. W 1809 r. dobra nabył Piotr Biron jako posag dla córki Doroty, żony Maurycego Talleyranda-Périgord. Księżna po powrocie z Francji w 1840 r. przekształciła dwór w klasycystyczny pałac, założyła oranżerię, cieplarnię i park krajobrazowy. XVII-wieczne mury obwodowe podniesiono o półpiętro, nakrywając płaskim dachem z attyką zdobioną herbem Talleyrandów i czterema wazonami. Na osi elewacji frontowej i tylnej umieszczono czterokolumnowy portyk, dekorację uzupełniło boniowanie. W 1862 roku Zatonie odziedziczył syn księżnej Aleksander Edmund, który w miejscu oranżerii wzniósł neoklasycystyczny budynek projektu A. Jakla, a od zachodu nieistniejący dziś budynek bramny. W 1879 dobra nabył minister Karol Rudolf von Friedenthalowi. Jego córka Renata baronowa von Lancken-Wakenitz posiadała je do II wojny światowej. Park założony przez Piotra Józefa Lenné, w latach 80. XIX w. powiększono o rozległe tereny leśne z cennymi okazami drzew.

Rezydencja w 1945 r. spalona przez wojska radzieckie, pozostaje w ruinie. Trzykondygnacyjny pałac na rzucie prostokąta ma mury obwodowe zwieńczone gzymsem koronującym, z ząbkowaniem i attyką z kamiennym kartuszem herbowym. W elewacji głównej i ogrodowej wejście akcentuje portyk podparty czterema doryckimi, kanelowanymi kolumnami. Prostokątne otwory okienne ujęte są profilowanym obramieniem.

W 2018 r. przeprowadzono prace obejmujące zabezpieczenie ruin pałacu. Oczyszczono zagruzowane dotychczas wnętrza, wzmocniono konstrukcję murów i dokonano niezbędnych uzupełnień. Podczas prac odsłonięto historyczną, ceglaną posadzkę, na tle której eksponowane są historyczne mury, tworząc wrażenie kompletności wnętrz. Zabezpieczenie ruin umożliwiło ich udostępnienie dla zwiedzających. Odkryto również fragmenty kamiennych, piaskowcowych schodów prowadzących niegdyś na piętro, które po złożeniu ukazały historyczny podział przestrzeni dawnego hallu. Podczas prac odkryto także iluzjonistycznie malowane okienko na poziomie ostatniej kondygnacji elewacji tylnej. We wnętrzu, w niszy sali w południowo-zachodnim narożu pałacu, zachowały się

fragmenty sztukaterii o wijących się, floralnych motywach, przywodzących na myśl istniejące w przeszłości bogate dekoracje wnętrz pałacu. Zrealizowane prace, pozwoliły na bezpieczne udostępnienie ruin pałacu dla społeczeństwa, przy zachowaniu ich malowniczości.

W zabezpieczonych ruinach pałacu oraz na terenie parku odbywają się liczne wydarzenia kulturalne, spektakle, koncerty. Obiekt cieszy się dużą popularnością wśród turystów.

SIEDLISKO

Powiat nowosolski

Frantz von Rechenberg, w latach 1540-1548 wzniósł tu murowany dom mieszkalny. W latach 1598-1618 Georg von Schönaich, pod kierunkiem Melchiora Deckharda z Legnicy powiększył go o skrzydła południowe z salą kolumnową i wschodnie, budynek bramny, włączony w linię bastionów projektu Walentego Sëbischa z Wrocławia, kaplicę zamkową, ogrody. Po zniszczeniach wojny trzydziestoletniej rezydencję dla Hansa Carla Schönaich w XVIII wieku odnowili architekci J.J. Wagner, Ch. Spinetti i Schopflug. Powstało skrzydło zachodnie i północne, nowe wnętrza, ogrody na jednym z bastionów. Rezydencja stała się jednym z najwspanialszych założeń na Śląsku. W XIX w. za panowania księcia Heinricha Carla Wilhelma wzniesiono przy niej kilka obiektów – kryte przejście między skrzydłem wschodnim a bastionem, zaprojektowane przez K. F. Schinkla, wieżę widokową, willę oraz zabudowania gospodarcze. Ogrody powiększono kosztem fortyfikacji i przekształcono w krajobrazowy park. W 3. ćw. XIX w. książę Carl von Schönaich przebudował zamek w duchu neorenesansu.

W 1945 r. w wyniku działań wojennych zamek spłonął. Z pożogi ocalało tylko skrzydło wschodnie z kaplicą i budynek bramny. W latach 1968-1970 zamek odgruzowano i częściowo odbudowano. W latach 1986-1989 wyremontowano skrzydło wschodnie wraz z budynkiem bramnym, w którym mieścił się wówczas gminny ośrodek kultury.

Obiekt stanowi obecnie własność prywatną i stopniowo realizowane są działania zabezpieczające w obszarze założenia.

W ostatnich latach wzmocniono w części korony murów zamku, w obszarze skrzydeł pozostających w ruinie. Poddano konserwacji portal skrzydła południowego, od strony dziedzińca. Przeprowadzono również anastylozę renesansowych kolumn dawnej sali balowej, co pozwoliło na uczytelnienie pierwotnego, niezwykle bogatego wystroju wnętrz zamku. W 2019 r. zrealizowano prace związane ze wzmocnieniem empor i konserwacją bogatej kamieniarki kaplicy zamkowej oraz remontem dachu nad kaplicą, skrzydłem wschodnim i budynkiem bramnym.

Obiekt jest zamieszkany w części budynku bramnego. Skrzydło wschodnie i kaplica są udostępniane okazjonalnie.

STUDZIENIEC

Powiat nowosolski

Późnobarokowy dwór na zrębie rycerskiej siedziby rodu von Dyherrn wzniósł zapewne Karl Siegmund von Knobelsdorff po 1782 r. Wtedy też poszerzono fosę, założono staw i niewielki park. W 1812 r. majątek nabył kupiec J. Jeuthe, w 1845 r. – Wilhelm Köpstein, a w 1855 Friedrich Adalbert von Heuser. Ten ostatni dokonał przebudowy dworu i powiększył park. Dwór zyskał wykusz od wschodu, zmieniono kształt głównego wejścia. Przedzielono sień i wykonano nową klatkę schodową, wznosząc pseudoryzalit z doświetlającymi ją oknami. Ostatnimi właścicielami dworu była rodzina Suessmann. Po 1945 r. użytkował go PGR Kożuchów. W dworze ulokowano biura i mieszkania pracownicze. Od roku 1969 obiekt nie był użytkowany, co powoduje jego postępującą ruinę. Obiekt stanowi obecnie własność prywatną, jednakże pozostaje niezabezpieczony i ulega dalszej degradacji.

Niemal kwadratowy, dwukondygnacyjny murowany dwór nakryty był wysokim dachem mansardowym. Fasada ma pozorny ryzalit zwieńczony szczytem ujętym spływami. Oddzielone zdwojonymi pilastrami okna, ujęte są prostymi opaskami. Nad wejściem zachował się fragment naczółka z dekoracją roślinną. W elewacji wschodniej mieści się wykusz ozdobiony pilastrami, a w zachodniej, pozbawionej tynku, fragmenty detalu architektonicznego i werandy ze spadzistym dachem.

SUCHA DOLNA

Powiat żagański

Średniowieczne dobra rycerskie w 1680 r. kupił od Kittlitzów Krzysztof Eckersberg. Rok później wzniósł tu siedzibę szlachecką. Pod koniec XVIII w. Ernest Ludwik Eckersberg powiększył i przebudował barokowy pałac w duchu klasycyzmu. Rodzina władała majątkiem do połowy XIX wieku. Co najmniej od 1886 r. do końca II wojny światowej należał on do Klitzingów. W tym okresie w pałacu mieszkali pracownicy folwarku. Dla nich w trakcie frontowym wydzielono korytarz, a sale podzielono na mniejsze wnętrza. W końcu XIX w. do fasady dostawiono portyk, a do elewacji południowej aneks z wieżą. Po II wojnie światowej pałac znalazł się w posiadaniu Państwowych Nieruchomości Ziemskich, następnie PGR, a od roku 1969 klucza majątków Stacji Ochrony Roślin w Pasterzowicach. Kilka lat temu sprzedany został przez AWRSP. Prywatny właściciel zdemontował pokrycie dachu i pozostawił obiekt niezabezpieczony. Jego stan ulega dalszemu pogorszeniu.

Pałac zajmuje wschodnią część podwórza folwarcznego, za którym rozciąga się krajobrazowy park. Piętrowy pałac na planie wydłużonego prostokąta nakryty był czterospadowym dachem. Oś pałacu zaakcentowana jest przez pozorny ryzalit, zwieńczony szczytem z zegarem. Wejście główne poprzedza podcieniowy portyk. Elewacje zachowały fragmentarycznie architektoniczną dekorację – lizeny, tryglifowy fryz z girlandami, medaliony z popiersiami. Stropy reprezentacyjnych sal zdobią barokowe sztukaterie i klasycystyczne freski.

WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

OBIEKTY UŻYTKOWANE WE WŁAŚCIWYM STANIE KONSERWATORSKIM

GOLA DZIERŻONIOWSKA

ŁOMNICA

KRZYŻOWA

KSIĄŻ

ŻMIGRÓD

OBIEKTY W TRAKCIE PRAC ADAPTACYJNO-KONSERWATORSKICH

MIĘDZYLESIE

RADOMIERZYCE

STRUGA

OBIEKTY ZABEZPIECZONE DO DALSZYCH PRAC KONSERWATORSKICH

GORZANÓW

GOSZCZ

KAMIENIEC ZĄBKOWICKI

OLEŚNICA

PIOTRKOWICE

ROZTOKA

OBIEKTY ZAGROŻONE

BRZEZINKA OLEŚNICKA

ŚCINAWKA GÓRNA

GOLA DZIERŻONIOWSKA

Powiat dzierżoniowski

Renesansowy dwór w Goli zbudowano w 1580 r. dla Leonharda von Ronau jako czteroskrzydłowy, z wewnętrznym dziedzińcem. Fasadę ozdobiono szczytami i pokrytym rzeźbami portalem z rozbudowanym wywodem herbowym właściciela, jednym z lepszych przykładów dojrzałej włoskiej szkoły renesansowej na Śląsku. Dwór wzniesiono w miejscu starszej siedziby rycerskiej, położonej na krawędzi lokalnego wyniesienia. Założono przed nim suchą fosę, przez którą przerzucono murowany most. Na pocz. XVII w. dwór rozbudowano o narożną wieżę z nową izbą reprezentacyjną, a elewacje budynku pokryto geometrycznym sgraffitem. Dwór w Goli przebudowywany był częściowo w 1668 r., w 1 ćw. XVIII w. i w latach 1888–1889. W XIX w. uzupełniono wystrój elewacji w nawiązaniu do śląskiego renesansu i w duchu neogotyku zwieńczono krenelażem nowożytny mur obronny, mury oporowe fosy, balustrady mostu. Wzniesiono neogotycką bramę na dziedziniec. W 1923 roku odnowiono sgraffito.

Po 1945 r. dwór w Goli nie był użytkowany i popadł w ruinę. Prace remontowe i konserwatorskie przeprowadzono w latach 2002-2012. Dwór odbudowano i zaadaptowano do funkcji hotelowych. Położono duży nacisk na zachowanie substancji zabytkowej i podkreślenie walorów artystycznych. Odbudowa i adaptacja dworu w Goli była współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

KRZYŻOWA

Powiat świdnicki

Barokowy pałac wzniesiony został ok. 1720 dla Sigismunda von Zedlitz und Leipe. W 1867 dobra w Krzyżowej kupił szef sztabu armii pruskiej gen. Helmut Karl Bernhard von Moltke, na którego polecenie pałac przebudował architekt z Berlina Heinrich Gödeking. Od 1928 dobrami rodowymi zarządzał Helmut James hrabia von Moltke. Z jego inicjatywy od 1940 w pałacu odbyły się trzy spotkania „Kręgu z Krzyżowej", grupy działaczy opozycyjnych wobec nazistów. W styczniu 1944 Gestapo aresztowało von Moltkego, którego stracono wiosną 1945 r.

Po 1945 r. dobra należały do Państwowego Gospodarstwa Rolnego. Do 1970 w pałacu znajdowały się mieszkania i biura, następnie był nieużytkowany i popadł w ruinę, podobnie jak zabudowania gospodarcze. Żywa w Niemczech pamięć o „Kręgu z Krzyżowej", w Polsce była propagowana dzięki kontaktom środowisk katolickich. Po przełomie politycznym 1989 r. na dziedzińcu przed pałacem odprawiona została Msza Pojednania, w której uczestniczyli premier Polski Tadeusz Mazowiecki i kanclerz Niemiec Helmut Kohl, co uznano za symboliczny początek nowego rozdziału stosunków między obydwoma krajami. Założona wówczas Fundacja Krzyżowa stała się właścicielem pałacu i zabudowań gospodarczych. Zakończone w 1998 roku prace renowacyjne były finansowane przez rządy obu państw, a ich celem było stworzenie miejsca spotkań młodzieży. Zabudowania gospodarcze odbudowano w formach historycznych. Pałac poddano konserwacji, zachowując pomieszczenia reprezentacyjne.

KSIĄŻ

Miasto Wałbrzych

Położony na skalnym cyplu zamek, złożony z pięciokondygnacyjnego zamku górnego z kwadratową wieżą, rozbudowanego o barokową frontową część wschodnią poprzedzoną dziedzińcem honorowym i budynków podzamcza. Jeden z największych zamków na Śląsku otoczony rozległym parkiem. Wzniesiony w latach 1288-1292 przez ks. świdnicko-jaworskiego Bolka I, 1509-1941 własność rodu von Hochberg. Przebudowany w duchu renesansu 1548-1555, ponownie modernizowany 1648-1655, powiększony 1670-1724, m.in. architekt Felix Anton Hammerschmidt (powstało założenie w duchu baroku z dwoma dziedzińcami) W latach 1909-1923 rozbudowany o dwa skrzydła od pn. i zach., z nadbudową skrzydła pd. i odtworzeniem murów z blankami i basztami, architekt Humbert Walcher, Ritter von Molthein.

Po II wojnie światowej początkowo opuszczony, w latach 1956-1962 stopniowo zabezpieczany. W 1974 r. przeprowadzono prace konserwatorskie sal barokowych. W 1991 r. zamek z budynkami podzamcza i częścią parku przejęła Gmina Wałbrzych. Powołana gminna spółka stopniowo przekształca kompleks w centrum kulturalno-kongresowe z częścią muzealną i zapleczem hotelowym. W ostatnich latach na prace konserwatorskie uzyskano znaczne dotacje z programów Unii Europejskiej. Trwa remont dachów zamku z przywracaniem ceramicznego pokrycia, wspierany finansowo przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego i rewaloryzacja parku, dofinansowana przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska.

ŁOMNICA

Powiat jeleniogórski

W 1720 r. powstał dla rodziny de Thomagnini pałac, trójkondygnacyjny budynek na rzucie kwadratu z narożnymi ryzalitami, nakrytymi spłaszczonymi hełmami, wzniesiony na miejscu renesansowego dworu z XVII w. W latach 1837-1844 wnętrze przebudował architekt Albert Tollberg, wprowadzając elementy klasycystyczne. W 1738 roku dobra w Łomnicy kupił Christian Gottfried I Mentzel, kupiec lniarski z Jeleniej Góry. Staraniem jego syna, Christiana Gottfrieda II, obok pałacu wzniesiono w latach 1803-1804 tzw. Dom Wdowy, klasycystyczny, dwukondygnacyjny budynek, z architektoniczną polichromią ścienną na piętrze. Rozległy park krajobrazowy założono po 1835 r., prawdopodobnie pod wypływem Petera Josepha Lenné. Dobra od 1835 do 1945 należały do rodziny von Küster. Następnie do końca lat 70. XX w. w pałacu mieściła się szkoła, a w Domu Wdów mieszkania pracownicze. Po wybudowaniu nowej szkoły pałac stał nieużytkowany.

W 1992 r. pałac, a w 1995 r. Dom Wdowy, kupiła polsko-niemiecka spółka z głównym udziałem wnuka ostatniej właścicielki. Prace remontowe i konserwatorskie prowadzono od 1992 r. ze środków własnych i funduszy publicznych. Obecnie w pałacu mieści się ekspozycja muzealna, siedziba niemiecko-polskiego Stowarzyszenia Pielęgnacji Kultury i Sztuki Śląska i Fundacji Rozwoju Krajobrazu Kulturowego Dominium Łomnica. Dom Wdowy służy jako restauracja i hotel. Na folwarku można poznać codzienne życie w dawnym gospodarstwie rolnym.

ŻMIGRÓD

Powiat trzebnicki

Położony w malowniczym rozlewisku Baryczy zespół złożony z wieży mieszkalnej, ruiny pałacu oraz parku. Zamek biskupi z XIII w., od 1492 siedziba rodu von Kurzbach. W czasie wojny trzydziestoletniej przekształcony w twierdzę. W 1641 nadany przez cesarza feldmarszałkowi Melchiorowi von Hatzfeld. W rękach tej rodziny pozostał do 1945. Najstarszy element zespołu to renesansowa wieża mieszkalna, zbudowana na fundamentach baszty. Wyremontowana w latach 2007-2011 z przeznaczeniem na centrum informacji turystycznej. Początek barokowej rezydencji związany z budową w 1683 przez Carla Rossiego kaplicy pałacowej. W latach 1706-1708 wg projektu Christophera Hacknera powstaje, połączone z kaplicą, nowe, 3-skrzydłowe założenie pałacowe, do którego w latach 1762-65 Karl Gothard Langhans dobudowuje część klasycystyczną z wielką salą nakrytą drewnianą kopułą. Pałac, spalony wiosną 1945, pozostał w ruinie, skrzydło Langhansa rozebrano w latach 60. XX w.

Po pracach budowlanych przeprowadzonych w latach 2007-2008 pozostałości barokowego pałacu i kaplicy są udostępniane w formie trwałej ruiny. Część wschodnia piwnic mieści zimowisko dla nietoperzy. Wybudowany w 2012 r. trejaż wyznacza zarys skrzydła Langhansa i służy jako miejsce letnich koncertów. Renowacją objęto również rozległy park pałacowy. Prace finansował Urząd Miasta ze środków własnych oraz funduszy: Urzędu Marszałkowskiego, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska oraz Unii Europejskiej.

MIĘDZYLESIE

Powiat kłodzki

Budowla wielofazowa złożona z renesansowego dworu z reliktami średniowiecznego zamku oraz barokowego pałacu. Od 1538 r. dobra w posiadaniu rodu von Tschirnhaus. W latach 1580-1590 wybudowano dwuskrzydłowy 3-kondygnacyjny dwór o elewacjach zdobionych sgraffitem, którego pozostałości czytelne są od strony wewnętrznego dziedzińca. W elewacji dworu zachowany jest renesansowy portal z programem heraldycznym. W 1. ćw. XVII w. dwór rozbudowano, tworząc nieregularne czworoboczne założenie z dziedzińcem, otaczającym średniowieczną wieżę zamkową, tzw. Czarną Wieżę. Od zakończenia wojny trzydziestoletniej do 1945 r. dobra w posiadaniu rodziny von Althan. Z ich inicjatywy w latach 1684-1695 do dworu dostawiono, wzniesiony przypuszczalnie przez Jacopo Carovego, dwuskrzydłowy, 2-kondygnacyjny pałac, od frontu poprzedzony fosą z kamiennym mostem, z dziedzińcem od zachodu ograniczonym murem kurtynowym.

Po 1945 roku ośrodek wypoczynkowy. W roku 1972 podczas pożaru zawaliła się Czarna Wieża i część murów średniowiecznego zamku. Odbudowę rozpoczęto w 1974 r. z przeznaczeniem na ośrodek wypoczynkowy. Prowadzone z przerwami prace wstrzymano w 1996 r. na etapie stanu surowego. W latach 2008-2009 gruntowany remont części barokowej z przeznaczeniem na restaurację i hotel, prowadzony przez obecnego właściciela - spółkę Zamek Międzylesie. W paradnych wnętrzach pałacu zakonserwowano oryginalne, barokowe piece i zrekonstruowano barokowy wystrój.

RADOMIERZYCE

Powiat zgorzelecki

Joachimstein – siedziba fundacji dla zubożałych szlachcianek wyznania ewangelickiego założonej przez Joachima Sigismunda von Zieglera und Klipphausena, podkomorzego króla Polski i elektora Saksonii Augusta Mocnego. Barokowy kompleks budynków wzniesiono w latach 1713-1722 wg projektu architekta Johanna Friedricha Karchera z udziałem architektów, ogrodników, rzeźbiarzy i malarzy z Drezna. Ściśle symetrycznie skomponowane założenie zajmuje położoną w geometrycznie ukształtowanym parku sztuczną wyspę o zarysie czworoboku, do której od północy prowadzi obsadzona lipami grobla rozpoczęta i zakończona kamiennymi mostami. Na osi założenia, w południowej części wyspy, wznosi się trójkondygnacyjny pałac, z którym sąsiadują dwa parterowe pawilony – gościnny i ogrodowy. Przed pałacem urządzono dziedziniec honorowy z regularnym ogrodem typu francuskiego. Północną część wyspy zajmują zestawione pod kątem prostym oficyny gospodarcze.

STRUGA

Powiat wałbrzyski

Dwór w Strudze istniał już przed 1453 r., należąc do rodziny von Czettritz. W 2 poł. XV w. został przebudowany w dwukondygnacjowy budynek z narożną, czworoboczną wieżą. W 1565 r. dwór rozbudowano o skrzydło zachodnie, z reprezentacyjną salą ze sklepieniem opartym na kolumnie. Wykształcono też pozostałe skrzydła, w tym frontowe, w które wbudowano starszą wieżę, podwyższoną o ośmioboczną, górną część. Wewnętrzny dziedziniec otoczono sklepionym krużgankiem. Wykonano nowy wystrój elewacji złożony z malowanego boniowania, portalu z fryzem herbowym i z malowanych obramień okiennych. W latach 30. XVIII w. dwór przekształcono w pałac i nakryto dachem mansardowym. Nad nowym barokowym portalem balkonowym umieszczono renesansowy fryz herbowy. Obecny wystrój elewacji w stylu klasycyzującego późnego baroku powstał na przełomie XVIII i XIX w. Wówczas też urządzono owalną salę balową nakrytą malowaną, drewnianą pseudokopułą. W 2 poł. XIX w. pałac wraz z sąsiadującą barokową oficyną kupiła mieszczańska rodzina z Wałbrzycha.

Po 1945 r. pałac służył jako mieszkanie dla przesiedleńców. Od 1966 r. rozpoczęto adaptację na sanatorium, jednak prace przerwano. Ze środków państwowych budynek zabezpieczono w latach 1974-1978. Barokowa oficyna spłonęła w 1992 roku. W roku 1998 nowy prywatny właściciel odbudował oficynę, w której mieści się restauracja i pensjonat, a w roku 2012 rozpoczęto remont pałacu na hotel z salami konferencyjnymi.

GORZANÓW

Powiat Kłodzko

Zespół pałacowy jest najcenniejszym pod względem artystycznym założeniem rezydencjonalnym na terenie Hrabstwa Kłodzkiego. W latach 90. XVI w. Heinrich von Ratschin wybudował dwór z dziedzińcem stanowiący główny korpus obecnego pałacu. Gruntowną przebudowę siedziby przeprowadził w latach 1653-1657 kolejny właściciel, Johann Friedrich von Herberstein, nadając jej obecny kształt. Prace wykonał zapewne praski warsztat Carlo Lurago. Sala terrena, oraz zbudowane w barkowym ogrodzie Nympheum, a także kaplica zamkowa ozdobione zostały bogatą dekoracją sztukatorską, a wnętrze pałacu pokryto bogatą polichromią. Na pocz. XX w. prowadzono prace konserwatorskie, wykonano m.in. obecne lico elewacji, nakładając na oryginalne sgraffito jego replikę. W 1931 r. rezydencja została sprzedana gminie.

Po 1945 r. nadal własność gminna, mieszcząca mieszkania socjalne, później opuszczona. Pałac w ręce prywatne przeszedł po 1989 r., jednak nie podjęto remontu i budynek znalazł się w bardzo złym stanie. W 2012 r., wraz ze kolejną zmianą właściciela, powołana została Fundacja Pałac Gorzanów, której założeniem jest restauracja obiektu z przeznaczeniem na cele publiczne. Pałac podniesiono ze stanu zagrożenia katastrofą budowlaną i zabezpieczono elementy wystroju. Obecnie kontynuowane są prace budowlane, prowadzona jest konserwacja sztukaterii i drewnianych polichromowanych stropów oraz badania polichromii ściennych. Uporządkowany został park z odtworzeniem systemu wodnego. Prace współfinansowane są ze środków publicznych.

GOSZCZ

Powiat oleśnicki

Barokowo-rokokowe założenie pałacowe z dziedzińcem paradnym, kościołem dworskim i ogrodem, wzniesiono dla Heinricha Leopolda von Reichenbacha w latach 1749-1755, w miejsce wcześniejszego pałacu, zniszczonego pożarem (obecny pałac prawdopodobnie wg projektu Karla Martina Frantza). Rezydencja rozbudowana w latach 1886-1888 przez wrocławskiego architekta Karla Schmidta w stylu neobaroku, pozostawała w rękach rodu do roku 1945. Pałac częściowo zniszczony (1945), spłonął w 1948 roku. W 1965 rozebrano oranżerię (1749) oraz skrzydło ogrodowe (1886-1888) łączące się z kościołem dworskim. Dziedziniec paradny otacza zabudowa z 2. poł. XVIII wieku. Ewangelicki kościół dworski z kaplicą grobową Reichenbachów, późnobarokowy, z elementami rokoka, wzniesiony został w latach 1743-1749 zapewne przez Ernesta Gottlieba Kalckbrennera, wg projektu Johanna Boumanna Starszego. W 1755 r. przy pałacu wytyczono rozległy parter ogrodowy, ok. 1830 założono park romantyczny ze stawem, poszerzony w 2 poł. XIX w. o tereny leśne.

Nieużytkowany od 1945, został zabezpieczony w latach 1995-1996. Zespół jest własnością Gminy Twardogóra. Obecnie w oficynach i domach gościnnych otaczających pałacowy dziedziniec mieszczą się mieszkania. W latach 2013-2015 Gmina Twardogóra wyremontowała ze środków unijnych barokowy budynek dawnej stajni i maneżu w skrzydle północno-zachodnim, gdzie urządzono salę teatralną i wystawienniczą. W latach 2021-2023 przeprowadzono remont konserwatorski ruiny pałacu, którą udostępniano do zwiedzania. Rozpoczęto prace przy kolejnych budynkach zespołu.

KAMIENIEC ZĄBKOWICKI

Powiat ząbkowicki

Malowniczo położony, neogotycki pałac, ideał rezydencji epoki romantyzmu. Ostatnie i największe zrealizowane dzieło Karla Friedricha Schinkla, wznoszone dla księżnej Marianny Orańskiej i jej męża księcia Albrechta von Preußen. Budowę rezydencji prowadził uczeń Schinkla architekt Ferdinand Martius, zmieniając pierwotny projekt zgodnie z życzeniem właścicielki. Rozpoczęte w roku 1838 prace, przerwane w latach 1848-1853, ukończono dopiero w roku 1872. Pałac pozostawał w rękach rodziny Hohenzollernów do 1945 roku. Pałac usytuowano na Górze Zamkowej, górującej nad dawnym cysterskim opactwem na osi widokowej ku Górom Bardzkim i Złotym. Poprzedzony został zaprojektowanym przez Petera Josepha Lenné w 1858 r. tarasowym ogrodem. Niezależnie od tego, równocześnie z rozpoczęciem budowy pałacu, założono na Górze Zamkowej park krajobrazowy ze zwierzyńcem, uformowany już w 1840 r., zajmujący ponad 70 ha, z licznymi osiami i punktami widokowymi, sztucznymi kaskadami i stawami. W 1946 r. pałac został zniszczony w pożarze i pozostał w ruinie. Wydzierżawiony przez osobę prywatną w 1988 r., z przeznaczeniem na hotel. Ograniczone środki finansowe pozwoliły dzierżawcy na wykonanie jedynie niewielkich prac zabezpieczających. W 2012 r. pałac wraz z parkiem przejęła gmina Kamieniec Ząbkowicki. Rozpoczęto renowację całego zespołu. Zabezpieczony pod względem budowlanym pałac wraz z tarasami i częściowo uporządkowanym parkiem jest udostępniany zwiedzającym. Trwają prace konserwatorskie w pałacu, oficynach i przy tarasach. Dokonano anastylozy mauzoleum, zrekonstruowano Kolumnę Zwycięstwa.

OLEŚNICA

Miasto Oleśnica

Zamek w Oleśnicy istniał już w 2. ćw. XIV w. Po śmierci ostatniego Piasta oleśnickiego w 1492 r. do czasów wojny trzydziestoletniej był rezydencją ziębickiej linii Podiebradów. W latach 1542-1556 oraz 1559-1563 (wg proj. Francesco Parra pod kierownictwem Gaspara Cuneo) został rozbudowany w sprzężone z miastem, wieloskrzydłowe założenie z wieżą, trapezowym dziedzińcem oraz wysuniętym przedbramiem i pałacem z przejazdem bramnym ujętym portalem z posągiem fundatora - księcia Jana Podiebrada. Kolejną rozbudowę siedziby w latach 1585-1610 dla księcia Karola II zrealizowano wg proj. Bernharda Niurona. W 1603 r. dobudowano przedbramie z piaskowcową, manierystyczną bramą, zapewne wg proj. Hansa Schneidera von Lindau, z rzeźbiarską dekoracją zwieńczenia w postaci trzech podtrzymywanych przez lwy herbów (Karola II Podiebrada i jego dwóch żon) autorstwa Gerharda Hendrika z Amsterdamu. W 1616 r. zamek połączono gankiem nad fosą z ewangelickim kościołem parafialnym. Po wojnie 30-letniej miasto z zamkiem przejął Sylwiusz Nimrod, książę Württemberg-Weitlingen, a w 1792 r. – książęta brunszwiccy. W latach 1884-1945 zamek był własnością pruskiej rodziny królewskiej. W latach 1891-1906 restaurowano zespół zamkowy pod kierownictwem arch. Josepha Maasa.

W 1945 r. zniszczony; następnie etapami remontowany (modernizacja części pomieszczeń, instalacji, więźby dachowej, parteru elewacji dziedzińca, zabezpieczenie detali kamiennych). Od 1993 r. siedziba Ochotniczego Hufca Pracy.

PIOTRKOWICE

Powiat trzebnicki

Barokowy pałac wzniesiono około 1693 roku dla hrabiego Joachima Wilhelma von Maltzana i jego żony Anny Marii von Studnitz. Przebudowano wówczas wcześniejszą, późnorenesansową siedzibę, na co wskazuje m.in. sień sklepiona kolebą z ornamentem okuciowym. Po rozbudowie powstał monumentalny, czterokondygnacyjny, trójtraktowy budynek na rzucie prostokąta, kryty dachem mansardowym. Elewacje pałacu ozdobiła unikatowa dekoracja architektoniczno-ornamentalna, przypisywana Giovanniemu lub Giuliowi Simonettim, budowniczym i sztukatorom działającym na Śląsku w latach 80. XVII wieku. Elewacje artykułują pilastry o toskańsko-kompozytowych kapitelach i trzonach zdobionych girlandami z kwiatów i owoców o naturalistycznych formach, a także płyciny z kartuszami w akantowych obramieniach wzorowane na budynku Starej Giełdy w Lipsku. Pałac, zmodernizowany po 1848 r. przez kolejnego właściciela dóbr Eberharda von Danckelmanna, pozostawał w posiadaniu jego rodu do 1945 roku.

W latach 1945-1990 własność Państwowego Gospodarstwa Rolnego. Po 1992 r. własność prywatna. W latach 1994-1995 przeprowadzono przy pałacu tylko podstawowe prace zabezpieczające. W 2017 r. nowy właściciel rozpoczął prace w pałacu. Wzmocniono konstrukcję korpusu, od 2023 trwa remont więźby dachowej. Rezydencję otacza rozległy park krajobrazowy założony po 1830 roku. W jego północnej części znajduje się neogotycka kaplica grobowa rodziny Danckelmanów, którą zakonserwowano ze środków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

ROZTOKA

Powiat świdnicki

Barokowy pałac w Roztoce wzniesiono około 1720 r. dla rodu von Hochberg prawdopodobnie w miejscu starszej siedziby. Projektantem barokowej budowli był zapewne Felix Anton Hammerschmiedt. Obecna forma pałacu jest wynikiem przebudowy przeprowadzonej około 1870 r. przez architekta Olivera Pavelta. Jest to reprezentacyjna, okazała budowla otoczona fosą, przez którą prowadzą trzy kamienne mosty, czteroskrzydłowa, z wieżą, trójkondygnacyjna, nakryta dachami mansardowymi, z wewnętrznym dziedzińcem. Elewacje pałacu opracowane są jednolicie, osiowo, z boniowanym przyziemiem oraz powyżej podziałami pilastrami korynckimi w wielkim porządku. W fasadzie oraz w elewacji zachodniej wejścia ujęte przez analogiczne, kamienne, balkonowe portale z kartuszami herbowymi oraz figurami rycerzy w zwieńczeniach.

Bogaty wystrój wnętrz barokowy oraz neobarokowy z czasów przebudowy, m.in. dekoracje sali balowej z lat 20. XVIII wieku. Przy pałacu, w obrębie rozległego krajobrazowego parku, zachowane są pozostałości regularnego, barokowego ogrodu ozdobnego, obecnie zdewastowane barokowe oficyny, ruiny oranżerii i pawilonu ogrodowego Favorite.

Do 1945 r. pałac w Roztoce pozostawał w rękach rodu von Hochberg. Obecnie jest własnością prywatną i pozostaje nieużytkowany. W 1996 r. zabezpieczono więźbę dachową i położono nowe pokrycie z dachówki cementowej.

zamekroztoka.pl/de/schloss-in-roztoka/

BRZEZINKA OLEŚNICKA

Powiat oleśnicki

Okazałe, późnobarokowe założenie pałacowo-ogrodowe realizowane było etapami od 1725 r. dla hrabiego Karola Krystiana von Kospoth, jego brata Joachima Wacława, a następnie w latach 1729-1751 staraniem ich siostrzenicy Anny Zofii von Erbach, primo voto von Maltzan, secundo voto von Promnitz, tertio voto von Kospoth. Rezydencja niemal nieprzerwanie w rękach rodu od 1721 do 1945 roku. Pałac w typie entre cour et jardin wzniesiono do około 1740 r., zapewne wg projektu Jana Błażeja Peintnera. Przy budowli założono jednoosiowy ogród typu francuskiego, z sadzawkami na przecięciu alei, ozdobiony licznymi rzeźbami, z których osiemnaście znajduje się od ok. 1950 roku w ogrodzie pałacu w Wilanowie. Przy budowie założenia zatrudnieni byli wrocławski rzeźbiarz Jan Albrecht Siegwitz oraz warsztat kamieniarski Jana Adama Karingera, a także malarz flandryjski Jan Franciszek de Backer oraz włoscy sztukatorzy Taroni i Brentani.

Po 1945 r. własność PGR. W 1961 i 1973 w pałacu wykonano prace zabezpieczające. W 1989 r. nowy właściciel rozpoczął remont, przerwany po założeniu części stropów. Obecnie pałac jest w stanie ruiny. Był to dwukondygnacyjny, dwutraktowy budynek na rzucie wydłużonego prostokąta, kryty dachem mansardowym, z ryzalitami i portalem balkonowym na osi oraz wielką, półtorakondygnacyjną salą balową. We wnętrzach pozostałości kominków oraz bogatej późnobarokowej dekoracji sztukatorskiej. Zachował się układ barokowego ogrodu z bramą dekorowaną płaskorzeźbionymi postaciami faunów.

ŚCINAWKA GÓRNA

Powiat kłodzki

Renesansowy dwór wzniesiono ok. 1590 r. na miejscu średniowiecznego zamku, na wysokiej, skalnej ostrodze jako reprezentacyjną siedzibę z wieżową klatką schodową. Elewacje ozdobiono sgraffitem, okna ujęto profilowanymi obramieniami, wnętrza nakryto sklepieniami naśladującymi późnogotyckie sklepienia sieciowe. Dwór otaczał pokryty sgraffitami mur obronny. Przed 1738 r. dobudowano do dworu kaplicę św. Jana Nepomucena z barokowym wystrojem, utworzonym z artykulacji, sztukaterii oraz z iluzjonistycznej polichromii pędzla Johanna Franza Hoffmanna, ucznia śląskiego malarza Michaela Leopolda Willmanna. Kaplicę połączono łącznikiem z wieżową klatką schodową dworu, zwieńczoną hełmem i upodobnioną do kościelnej dzwonnicy. W 1819 r. dwa równoległe dachy dworu zastąpiono obecnym dachem łamanym z naczółkami. Dworski spichlerz, jeden z najstarszych zachowanych na Śląsku, wzniesiono blisko dworu. Zbudowano go w 1 ćw. XVII w., wykorzystując starsze mury obronne dworu. Spichlerz ten przebudowano w 1660 lub 1669 r. z zachowaniem bryły, szczytów i dwóch równoległych dachów.

W latach 1945-1991 zespół dworski w Ścinawce Górnej-Sarnach był użytkowany przez PGR, a następnie przez ponad dwadzieścia lat nie miał użytkownika. Od 2013 r. własność prywatna. Prace renowacyjne prowadzi Fundacja Odbudowy Dworu Sarny. W latach 2014-2015 uporządkowano wnętrze dworu, wyremontowano budynek bramny, odbudowano dach spichlerza i opracowano projekt wzmocnienia konstrukcji dworu. W latach 2016-2017 wzmocniono konstrukcję pałacu, obecnie trwają prace remontowo-konserwatorskie.

MEKLEMBURGIA-POMORZE PRZEDNIE

OBIEKTY UŻYTKOWANE WE WŁAŚCIWYM STANIE KONSERWATORSKIM

DREILÜTZOW

MIROW

ROTHSPALK

STOLPE

ÜSELITZ

ZINZOW

OBIEKTY W TRAKCIE PRAC ADAPTACYJNO-KONSERWATORSKICH

KUMMEROW

PENKUN

VOGELSANG

OBIEKTY ZABEZPIECZONE DO DALSZYCH PRAC KONSERWATORSKICH

CARLSDORF

MALLIN

PUDAGLA

TÜTZPATZ

OBIEKTY ZAGROŻONE

DIVITZ

PUTZAR

VARCHENTIN

DREILÜTZOW

Powiat Ludwigslust-Parchim

Dwór powstał w latach 1735-1753 wg projektu nadwornego budowniczego dworu hanowerskiego, Johanna Paula Heumanna, dla Andreasa Gottlieba von Bernstorff młodszego. W XIX w. dokonano zmian środkowego ryzalitu od strony dziedzińca, a barokowy park został przekształcony w stylu krajobrazowym. Od 1933 r. posiadłość użytkował Hufiec Pracy (Reichsarbeitsdienst), podczas wojny mieścił się tu szpital polowy. W 1946 r. powstał prowadzony przez kościół dom dziecka, a od 1969 r. działał dom dla osób niepełnosprawnych intelektualnie. Okazała, barokowa, ceglana budowla liczy dwie kondygnacje, jest nakryta czterospadowym dachem. Posiada krótkie, pięcioosiowe, trzykondygnacyjne skrzydła boczne.

Od 1994 r., jako placówka Caritasu, budynek służy edukacji i rekreacji grup dzieci i młodzieży. Przeprowadzono prace rekonstrukcyjne i odrestaurowano dekoracyjne malowidła ścienne w pomieszczeniach parteru. Dzieci poznają historyczne znaczenie budynku i jego wnętrz zarówno poprzez bezpośrednią obserwację, jak i dzięki wyjaśnieniom na temat prowadzonych prac restauratorskich. Dwór stanowi pozytywny przykład współczesnego zagospodarowania i udanej rekonstrukcji.

Wyeksponowanie funkcji i surowość form architektonicznych tego wyjątkowo dużego obiektu sprawiają, że budowla jest szczególnie charakterystycznym przykładem zdradzającego wpływy duńskie północnoniemieckiego baroku Meklemburgii.

schloss-dreiluetzow.de

MIROW

Powiat Mecklenburgische Seenplatte

Pałac Mirow został zbudowany według projektu Joachima Borchmanna w latach 1707-1712 jako siedziba księżnej wdowy Christiane Emilii Antonii zu Mecklenburg-Strelitz. Za czasów Elżbiety Albertyny, w latach 1753-1761, odnowiono częściowo wnętrza w stylu fryderycjańskiego rokoka. Po śmierci księżnej z pałacu korzystano rzadko. W 1861 r. przeprowadzono szeroki zakres działań restauratorskich. Po roku 1918 pałac był własnością Wolnego Państwa Meklemburgii-Strelitz, w czasie II wojny światowej służył jako baza i laboratorium Wehrmachtu; w sali balowej urządzono magazyn zboża. Od 1949 r. prowadzono prace renowacyjne w celu wykorzystania obiektu na potrzeby państwowego domu seniora, który istniał tam do 1978 r.

Główny trakt pałacu, corps de logis, jest dwukondygnacyjną, otynkowaną budowlą na planie litery H, z mansardowym dachem, w stylu barokowego pałacyku maison de plaisance. Rzut pałacu nawiązuje do układu pałaców francuskich, z wystroju wewnętrznego należy wymienić doskonałej jakości sztukaterie, malowane tapiserie i tapety. Szczególnie cenna jest sala balowa ze sztukateriami Giovanniego Battisty Clerici.

Pałac pozostaje od 2003 r. własnością landu Meklemburgia-Pomorze Przednie, w latach 2005-2014 został doskonale zrekonstruowany i odrestaurowany, by służyć jako muzeum. Ze względu na ważne znaczenie dla historii landu i jego wartość artystyczną pałac w Mirow zalicza się do najcenniejszych zabytków architektury Meklemburgii-Pomorza Przedniego.

www.mv-schloesser.de/de/willkommen-auf-schloss-mirow/

ROTHSPALK

Powiat Rostock

Rothspalk było dawną siedzibą rodu von Maltzahn. Obecny dwór nakazał zbudować baron Johann Peter von Möller-Lilienstern w 1814 r., przypuszczalnie według projektu Josepha Petera Ramée. W piśmie, które odnaleziono w głowicy wieży wymienione są jako wzorcowe budowle z Buisson, Paryża oraz budowle Josepha Ramée w Hamburgu. Podniesiony później do rangi szlacheckiej J. P. Möller pracował jako udziałowiec firmy Parish & Co. w Hamburgu, gdzie J. Ramée działał w latach 1796-1810. W 1928 r. budynek nabyła w ramach postepowania upadłościowego rodzina Schulz i zleciła pracowni architektonicznej Korff w Laage/Mecklemburgia przebudowę piętra. Dach podniesiono o 1 metr i zabudowano trzy kolejne lukarny.

Dwór o klasycystycznej formie architektonicznej jest rozłożystą, jednokondygnacyjną, otynkowaną, trzynastoosiową budowlą, wzniesioną na wysokiej kondygnacji przyziemia, z czterospadowym dachem i pięcioosiowym, zwieńczonym szczytem środkowym ryzalitem. Ściana z trzema środkowymi osiami jest lekko cofnięta. Szczyt ryzalitu środkowego zdobi łuk obejmujący trzy cofnięte osie oraz okrągłe okno. Podwójne, symetrycznie rozmieszczone przed środkowym ryzalitem, biegnące łukiem schody zewnętrzne są obecnie rekonstruowane. Po środku tylnej ściany dworu znajdował się taras. Cała fasada tej prostej, eleganckiej budowli ożywiona jest gzymsami, boniowaniem i fugami cieniowymi. We wnętrzu zachowały się jedynie nieliczne elementy wyposażenia, stiuki sufitowe i okładziny posadzek.

W 1945 r., po ucieczce rodziny Schulz, budynek służył jako kwatera dla uchodźców, od 1949 r. jako szkoła zbiorcza. W tym okresie usunięto balkon, zewnętrzne schody i dzwonnicę. W 1970 r. w posiadanie obiektu wszedł zakład produkcyjny, który wykorzystywał go jako magazyn i na cele mieszkaniowe. Po 1990 r. dwór przeszedł na własność gminy, a w 1997 r. został sprywatyzowany. W 2001 r. ostatni najemca się wyprowadził. W 2011 r. kupili go obecni właściciele i rozpoczęli gruntowną rekonstrukcję, która jest etapami kontynuowana. Przebudowy z okresu NRD zostały częściowo usunięte. Budynek jest wykorzystywany częściowo jako mieszkanie, a także jako przestrzeń wystawiennicza, gdzie eksponowane są wyroby firmy właścicieli.

Klasycystyczny dwór z wpływami architektury J. P. Raméego ma duże znaczenie dla historii architektury.
Rozpoczęte w roku 2011 prace rekonstrukcyjne, obejmujące ważne dla wyglądu całego dworu schody zewnętrzne, zostały zakończone.

herrenhaus-rothspalk.de

STOLPE

Powiat Vorpommern-Greifswald

Posiadłość położona na wyspie Uznam do 1753 roku należała do hrabiów von Schwerin. Szambelan królewski i marszałek dworu, Friedrich von Schwerin, odkupił ją na powrót w 1896 r. i znacznie rozbudował istniejący budynek z XVI w. ze zmianami z okresu baroku i późniejszymi. W 1949 r. mieściło się tu dowództwo radzieckie i przebywali uchodźcy; część zachodniego skrzydła została rozebrana. Od 1974 r. obiekt pełnił rolę dziecięcego domu wypoczynkowego. Dwór jawi się jako romantyczna budowla w stylu zamków średniowiecznych. Charakterystycznymi elementami są znajdująca się od strony dziedzińca arkadowa galeria i neorenesansowe formy szczytu. Na prawo od dworu znajduje się odizolowana, ale należąca do budynku głównego część skrzydła zachodniego.

W latach 1990-93 obiekt pozostawał pusty, następnie użytkowało go stowarzyszenie społeczne. W roku 1996 znacznie już zniszczony budynek przejęła gmina. Działające z zaangażowaniem stowarzyszenie przyjaciół zamku wspiera prace renowacyjne. Nie planuje się rekonstrukcji brakującej części skrzydła zachodniego. Zachowana, prawa część zachodniego skrzydła jest własnością prywatną i została odremontowana na cele mieszkaniowe. Zakończono konserwację części zewnętrznej i niektórych pomieszczeń. Kolejne roboty trwają. Dwór służy różnym celom kulturalnym, wykorzystywany jest jako urząd stanu cywilnego, jest miejscem organizowania uroczystości i domem wspólnoty wiejskiej. Dwór jest jedynym na Pomorzu Przednim znaczącym przykładem architektury historyzmu.

www.schloss-stolpe.de

ÜSELITZ

Powiat Vorpommern-Rügen

Dwór Üselitz na wyspie Rugii został wzniesiony ok. 1580 r. przez Ericha von Zuhme, a w 1706 r., po kilku zmianach właścicielskich, stał się własnością rodziny von Langen, która sprzedała go w 1939 r. Po wojnie wykorzystywany jako kwatera dla uchodźców i zamieszkany do 1960 r., w późniejszych latach popadł w ruinę. Dwu i pół kondygnacyjny, otynkowany, murowany z cegły ceramicznej i wtrącanych nieregularnie kamieni polnych budynek dworu był dawniej nakryty dwoma równoległymi, dwuspadowymi dachami, z przybudówką w formie wieży. Kondygnacje rozdzielają szerokie wstęgi gzymsów. Ościeża łukowatych okien na pełnych piętrach glifowane. Główny portal w formie łuku koszowego wieńczy trójkątny szczyt. Zachowały się mury obwodowe. Wewnątrz znajdują się pozostałości sklepień krzyżowo-żebrowych, łukowatych nadstawek i piwnica ze sklepieniem beczkowym. Układ przestrzenny jest jeszcze częściowo czytelny.

W roku 1997 znalazł się nabywca, który wstępnie zabezpieczył ruinę dworu stalowymi belkami nośnymi i podporami oraz zlecił wykonanie badań konserwatorskich. Zamierzeniem realizacyjnym był „budynek w budynku" – wstawiona w mury zewnętrzne konstrukcja ze stali i szkła, pełniąca jednocześnie funkcję podpory. Planowano rekonstrukcję szczytów i dachu, natomiast w części środkowej przeszkoloną przestrzeń. Ze względu na ograniczenia wynikające z przepisów o izolacyjności cieplnej i ochronie pożarowej takie rozwiązanie było niewykonalne. Dlatego prowadzona jest obecnie konwencjonalna rekonstrukcja dworu, przy zachowaniu w jak największym zakresie historycznych elementów i zastąpieniu brakujących części nowymi. Został już założony nowy, zdwojony dach dwuspadowy. Zgodny z zasadami konserwatorskimi zabezpieczenie i rekonstrukcja fasady zewnętrznej zostaną zrealizowane w kolejnym etapie prac.

Zachowany jako ruina dwór Üselitz zalicza się do nielicznych zachowanych zabytków renesansowych w Meklemburgii-Pomorzu Przednim i jest jednym z trzech znanych zastosowań zdwojonych dachów dwuspadowych.

Na początku 2018 r. prace rekonstrukcyjne i restauratorskie zostały zakończone. Brakujące części i nowe elementy świadomie nie zostały uzupełnione w stylu historyzmu, aby w ten sposób

podkreślić zachowaną substancję historyczną. Wieża schodowa powstała w technologii budowli betonowej na murach pierwotnej wieży, jest jednak wyższa od oryginału z okresu renesansu i wchodzi w strefę dachową. Biały tynk wapienny został ustalony w wyniku badań restauratorskich jako najwcześniejsza forma wykończenia.

Budynek jest wykorzystywany jako dom mieszkalny i kwatery wczasowe.

ueselitz.de

ZINZOW

Powiat Vorpommern-Greifswald

Zinzow to dawne dobra lenne rodziny von Schwerin, które do 1945 r. pozostawały jej własnością. Dwór powstał w latach 1908-1909 dla hrabiego Maximiliana Michaela Georga von Schwerin. Nie znamy nazwiska architekta. Dwór otacza duży, trzynastohektarowy, zaprojektowany przez Andersa Svenssona park krajobrazowy. Po 1945 r. początkowo zamieszkali w nim uchodźcy, później budynek przeszedł na własność gminy i mieścił się w nim m.in. urząd gminny, lokal gastronomiczny i lokale mieszkalne. Dach otrzymał nowe pokrycie, z mansardy usunięto lukarny. Zmieniono układ przestrzenny wnętrza; przez salę ogrodową poprowadzono dużą instalacje kominową. Neobarokowa, dwukondygnacyjna, otynkowana budowla ma mansardowy dach i środkowy ryzalit. We wnętrzu zachowały się oryginalne podziały wnętrz i elementy ich urządzenia, m.in. podwójne dębowe schody i kominek w holu wejściowym.

Od 1997 r. sprywatyzowany, dwór służy dziś celom mieszkaniowym oraz jest miejscem imprez kulturalnych i prywatnych uroczystości. Zachowane w znacznej części podwórze gospodarcze zostało wykorzystane, m.in. dzięki muzeum powozów i gorzelni. Zinzow jest dziś doskonale zrekonstruowanym zespołem dworskim, trwale zagospodarowanym przy zachowaniu wymogów ochrony zabytków. Dwór stanowi reprezentatywny przykład stylu wilhelmińskiego neobaroku w architekturze dworów późnego okresu grynderskiego.

ostseeschloss.de

KUMMEROW

Powiat Mecklenburgische Seenplatte

Zespół dworski powstał w 1730 r., za czasów dziedzicznego marszałka ziemskiego Axela Albrechta II von Maltzahn. Nie wiemy nic o jego budowniczym. W 1828 r. Rudolf von Maltzahn zlecił Peterowi Josephowi Lenné zaprojektowanie parku krajobrazowego. Do roku 1945 dwór pozostawał w posiadaniu rodziny, w 1946 zamieszkali w nim uchodźcy, później służył jako szkoła i przedszkole. W 1964 r. odnowiono tynki parteru, w 1981 r. zmieniono pokrycie dachu i usunięto lukarny.

Dwukondygnacyjna, barokowa, otynkowana budowla z dachem mansardowym posiada trzykondygnacyjny, środkowy ryzalit z lunetowym frontonem oraz jednokondygnacyjne galerie od obu szczytów budynku i skrajne, dwukondygnacyjne pawilony. We wnętrzu szczególnie imponująca jest reprezentacyjna klatka schodowa.

W latach 1993 i 2005 prywatni właściciele nabywali dwór, aby urządzić w nim hotel. W końcu 2011 r. opustoszały, uszkodzony budynek nabył jego obecny właściciel, później dokupił także przynależne do zespołu budynki gospodarcze. Od tego czasu konsekwentnie prowadzone są prace rekonstrukcyjne. Zakończono już rekonstrukcję dachu i elewacji. Pomieszczenia reprezentacyjne są wykorzystywane na wystawy sztuki współczesnej; planuje się kolejne formy wykorzystania na potrzeby kulturalne i muzealnicze. Dwór w Kummerow zajmuje swoje miejsce w historii landu i stanowi znaczące świadectwo barokowej architektury i sztuki budowlanej Północnych Niemiec.

schloss-kummerow.de

PENKUN

Powiat Vorpommern-Greifswald

W roku 1551, za czasów Joachima I von der Schulenburga obronna siedziba rodowa została rozbudowana. W latach1615-1652 Henning von der Osten zlecił dobudowanie trzeciej kondygnacji oraz obu wieżyc w skrzydłach zachodnim i wschodnim. W pierwszej połowie XVIII w. przekształcono wnętrza budowli. Po kilkukrotnej zmianie właścicieli dwór nabył ponownie Wilhelm von der Osten w 1817 r.; do 1945 r. pozostał on własnością rodziny. W latach 1947-1958 służył jako szkoła, internat i ośrodek nauki zawodu, ulegając postępującej degradacji. Od 1986 r. grupa robocza konserwatorów („Arbeitsgruppe Denkmalpflege") we wzorowy sposób dba o zagrożony zawaleniem obiekt.

Skrzydła trójskrzydłowej budowli z dziedzińcem otwartym w kierunku północnym tworzą trzykondygnacyjne, otynkowane budowle o wysokich, dwuspadowych dachach. Główne akcenty stanowią wieżyca oraz ośmiokątny belweder. Zachowała się średniowieczna substancja z okresu ok. 1300 r. i z XV wieku. W refektarzu sklepienie podpiera środkowa, pojedyncza, monolityczna kolumna toskańska.

Po 1990 r. dwór pozostawał własnością gminy, kontynuowane były prace konserwacyjne. Do chwili obecnej udało się zakończyć rekonstrukcję części zewnętrznej. Budynek jest częściowo użytkowany jako lokalne muzeum. Trwałą perspektywę jego wykorzystania powinna przynieść prywatyzacja.

Pałac Penkun zalicza się do najstarszych i najważniejszych budowli dworskich na Pomorzu Przednim.

VOGELSANG

Powiat Rostock

Wieś Vogelsang w Meklemburgii położona jest między miejscowościami Güstrow i Teterow. Otoczony parkiem dwór powstał około 1840 r., za czasów Hansa Petera von Manecke. Nazwisko architekta jest nieznane. Za czasów Georga von Hünicken dokonano w 1893 r. przebudowy według projektu Heinricha Gustawa Thormanna. Prace budowlane znacznie ingerowały w dotychczasową substancję, mając na celu racjonalizację i poprawę jej funkcjonalności. W 1946 r. majątek Vogelsang miał zaopatrywać armię sowiecką. W 1981 r. w budynku znajdowały się mieszkania, przychodnia lekarska, kuchnia zakładowa i pokoje gościnne tzw. majątku ludowego (VEG). Ponieważ stan budowli zakwalifikowano jako zagrożony, zostały przeprowadzone prace renowacyjne dachu.

Dwór jest dwukondygnacyjną, otynkowaną budowlą w stylu Tudorów. Fasady są podkreślone środkowymi ryzalitami, zwieńczonymi schodkowymi szczytami i zewnętrznymi wieżyczkami. Zachowały się elementy neogotyckich ozdobnych tynków, drzwi wejściowe i kilka oryginalnych okien.
Budynek miał różnych właścicieli, w końcu 2010 r. niszczejący od 1988 r. pustostan został nabyty przez obecnych właścicieli, którzy przeprowadzili jego odgrzybienie. Niestety konieczne okazało się usunięcie wielu oryginalnych elementów wnętrz. Budynek jest czasowo wykorzystywany na cele kulturalne. W dłuższej perspektywie przewiduje się organizowanie tu imprez w okresie letnim. W części dawniej szczególnie zagrzybionej planowana jest przechodząca przez trzy kondygnacje „Wieża zielna“ (Kräuterturm) oraz kuchnia, na górnej kondygnacji ma powstać lokal mieszkalny. Dwór zalicza się do najwcześniejszych budowli w stylu Tudorów w Meklemburgii-Pomorzu Przednim.

CARLSDORF

Powiat Rostock

Dwór otoczony parkiem krajobrazowym powstał na zamówienie rotmistrza hrabiego Hugona von Moeller-Lilienstern ok. 1910 roku. Nie jest znane nazwisko architekta. Od 1911 do 1945 r. dwór przechodził z rąk do rąk, po 1945 r. stał się własnością gminy. W 1986 r. stwierdzono, że konieczne jest tymczasowe zabezpieczenie obiektu. Silne zagrzybienie i pleśń skłoniły zainteresowanych jego nabyciem w 1989 r. do podjęcia pierwszych działań zabezpieczających.

Neobarokowy dwór jest dwukondygnacyjną budowlą na rzucie litery U z mansardowym dachem. Charakterystycznym elementem fasady jest środkowy ryzalit z półkolistym szczytem z herbem von Moeller-Lilienstern i trzema łukowymi portfenetrami oraz łukowato poprowadzonymi schodami zewnętrznymi.

W 1997 r. obiekt sprzedano organizacji prowadzącej działalność kulturalną i edukacyjną. W 1999 r. jako możliwe do zachowania sklasyfikowano już tylko ściany zewnętrzne. Po sprywatyzowaniu w 2004 r. zostało wydane pozwolenie konserwatora zabytków na budowę tymczasowego dachu, co jednak nie powstrzymało procesu degradacji obiektu. Kolejna zmiana właściciela umożliwiła w 2012 r. wykonanie w kubaturze historycznego budynku nowego dachu mansardowego, pozbawionego jednak lukarn. Jak dotychczas nie powstała koncepcja zagospodarowania zabezpieczonego obiektu.

W związku ze znacznymi ubytkami historycznej substancji dwór ma dziś już tylko znaczenie urbanistyczne, stanowiąc nadal centrum wsi przynależnej do posiadłości.

gut-carlsdorf.de

MALLIN

Powiat Mecklenburgische Seenplatte

Widoczny z daleka w otoczeniu niewielkiego parku neobarokowy w formie dwór został zbudowany w latach 1870-1871 dla hrabiego Karla Ludwiga von Hauffa. Obiekt zaprojektował nieznany architekt. W 1938 r. dwór został sprzedany, a w 1945 r. znacjonalizowany, służył jako kwatera dla uchodźców, później jako obiekt mieszkalny, przedszkole, artystyczne atelier i lokal gastronomiczny. Od 1991 r. niezamieszkały. Po przemianach politycznych dwór został sprywatyzowany. Wskutek zaniechanych prac konserwacyjnych i wandalizmu obiekt popadał w ruinę. Część wyposażenia wnętrz została zniszczona lub skradziona. Kilka prac zabezpieczających, między innymi remont dachu, obiekt miało miejsce w 2008 r. Od lat dwór wystawiony jest na sprzedaż.

Dwór Mallin to reprezentacyjna, rozbudowana budowla dworska o charakterze pałacowym, posiadająca symetrycznie ukształtowany korpus i symetryczną strukturę wewnętrzną. Fasadę od strony wejścia zdobi środkowy ryzalit z flankującymi go ośmiobocznymi wieżami, usytuowaną centralnie arkadą z balkonem i aediculą wieńczącą szczyt ściany środkowej, oraz dwuosiowe ryzality boczne. Architektura nasuwa skojarzenia z barokowymi klasztorami z południa Niemiec i jest wyjątkiem na terenie Meklemburgii-Pomorza Przedniego. W układzie przestrzennym wnętrza należy szczególnie wyróżnić reprezentacyjną niegdyś klatkę schodową w ryzalicie od strony dziedzińca. Bogato zdobione elementy drewnianej zabudowy, znakomite malowidła ścienne i cenny piec kaflowy padły ofiarą wandalizmu.

Dwór stanowi niezwykle cenny neobarokowy zabytek. Budzący reminiscencje południowoniemieckiej architektury barokowej, jest dla historii kultury Meklemburgii-Pomorza Przedniego wyjątkowym obiektem.

W roku 2016 dwór został sprzedany Plany z lat 2017/2018 przewidywały jego remont i adaptację na cele mieszkalne. Stan na rok 2024 jest taki, że przeprowadzono prace porządkowe i zabezpieczające i częściowo wymieniono okna.

PUDAGLA

Powiat Vorpommern-Greifswald

Pałac został zbudowany przez księcia Ernsta Ludwiga w 1574r. jako siedziba dla jego owdowiałej matki, księżnej Marii von Sachsen. Od 1643 r. w rękach szwedzkich, w 1720 r. przypadł Brandenburgii-Prusom i do 1824 r. pozostawał siedzibą starosty. Z tego okresu pochodzi dach budowli. W XIX w. usunięto barokowa sygnaturkę z wieży schodowej oraz wykusz. W 1943 r. w pałacu znajdowało się laboratorium wojskowego zakładu doświadczalnego Peenemünde. Po 1945 r. wprowadzono tu uchodźców, później służył jako placówka handlowa i zakład gastronomiczny. W 1974 r. wykonano tynki cementowe i nowe pokrycie dachu.

Pałac jest dwukondygnacyjną, otynkowaną budowlą z naczółkowym dachem i przylegającą do głównej bryły klatką schodową. Nad wejściem znajduje się wykonany z piaskowca relief z okresu renesansu z herbem książęcym (replika). W piwnicy i na parterze zachowały się pomieszczenia ze sklepieniami kolebkowymi i krzyżowo-żebrowymi oraz kamienne, przesklepione schody zabiegowe.

Pałac pozostaje w posiadaniu gminy, wykorzystywany jest na cele mieszkaniowe, jako kawiarnia i na organizację imprez. Renowacja dachu i odtworzenie barkowej sygnaturki zrealizowane zostały w 2015 r. Planuje się urządzenie w podwórzu gospodarczym pokazowej gorzelni, która zostanie połączona z częścią gastronomiczną w pałacu. Pudagla zalicza się wraz z pałacami w Ludwigsburgu i Ueckermünde do ostatnich zachowanych budowli pałacowych pomorskich książąt na Pomorzu Przednim.

TÜTZPATZ

Powiat Mecklenburgische Seenplatte

Budowę dworu w Tützpatz zlecił Karl Friedrich von Linden w 1778 r., przy czym nie znamy nazwiska architekta. Od 1786 do 1945 roku majątek należał do rodziny von Heyden-Linden. Dwór, położony w parku krajobrazowym, został pierwotnie zbudowany w stylu rokoko, ale został poważnie uszkodzony przez pożar i odbudowany w 1908 roku.

Jest to wydłużony, bogato zdobiony tynkowany budynek z suterenąi wysokim mansardowym dachem oraz pawilonem połączonym łącznikiem ze ścianą boczną. Środek budynku podkreśla trójosiowy, dwukondygnacyjny ryzalit środkowy z lunetowym szczytem z dekoracją tynkową (herb podwójny). Zewnętrzną oś stanowi schodkowy ryzalit z sygnaturką, który podobnie jak ryzalit środkowy zwieńczony jest wazą. Dach jest zdominowany przez centralny belweder oraz lukarny i bawole oka. Do wejścia od strony dziedzińca prowadzi łukowaty podjazd, a od strony parku znajduje się misternie zaprojektowany taras. Struktura pomieszczeń i wyposażenie pochodzą z 1908 r., a plany przebudowy zostały rzekomo sporządzone przez Wilhelma barona von Tettau.

W 1945 r. rodzina von Heyden-Linden została wypędzona. Początkowo w dworze zakwaterowani byli uchodźcy, potem dwór stał się siedzibą radzieckiej administracji wojskowej. Od roku 1951 użytkowany przez rolniczą szkołę zawodową, przekształconą w 1962 r. w instytut ekonomiki rolnictwa, a później w państwowy zakład dydaktyczno-eksperymentalny. Od 1973 r. urzędowała w nim na dolnej kondygnacji administracja państwowego gospodarstwa rolnego (LPG). W latach 1961 i 1975/1976 odnawiano obiekt od zewnątrz. Od 1991 r. dwór był niezamieszkany i pozostawał w administracji powierniczej. Pod koniec 1997 r. został sprywatyzowany. W roku 2003 opracowano koncepcję wykorzystania obiektu z przeznaczeniem na hotel i ośrodek wakacyjny, która jednak nie została zrealizowana. Stan budynku budził duże zaniepokojenie.

Mający charakter pałacu dwór w Tützpatz zalicza się do najważniejszych tego rodzaju obiektów w Meklemburgii-Pomorzu Przednim i został już dość wcześnie wpisany na listę zabytków.

W 2019 r. dwór został sprzedany Nowy właściciel rozpoczął konieczne, szeroko zakrojone prace rekonstrukcyjne. Zakończono już roboty dachowe. Przewidziane jest wykorzystanie budynku na „Forum Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa", które w przyszłości ma zostać rozszerzone także na pozostałe budynki zespołu dworskiego.

Rokokowy dwór jest otynkowany, ma wysoki mansardowy dach i boczne skrzydło z pawilonem. Dach dworu zdobi belweder, ciągnione lukarny i wole oka. Oś środkowa fasady i osie zewnętrzne są podkreślone ryzalitami. Od strony dziedzińca znajduje się łukowato poprowadzony podjazd, od strony parku układ tarasów.

DIVITZ

Powiat Vorpommern-Rügen

Divitz położone jest na Pomorzu Przednim, na południe od miasta Barth. Usytuowany na niewielkiej wyspie, otoczony parkiem krajobrazowym dwór powstał na zrębach średniowiecznego zamku otoczonego fosą. Fragmenty fosy i obronny dwukondygnacyjny budynek mieszkalny z okresu ok. 1480 r. ze sklepieniem krzyżowo-żebrowym zostały włączone do istniejącego dworu. Na połowę XVI w. datowany jest północny szczyt o renesansowych formach. W 1683 r., za czasów kanclerza książęcego, Philippa von Horn, wykorzystując stare elementy na nowo zbudowano zachodnie skrzydło, dwukondygnacyjny budynek z poprzecznym układem traktów, tzw. Querdielenhaus, z beczkowym sklepieniem piwnic. Dalsze prace budowlane prowadzono za czasów von Krassowów w 1729 i 1743 r. oraz w XIX w. Ostatnim właścicielem przed 1945 r. był hrabia von Groeben; później w dworze znajdowały się mieszkania.

Nie przeprowadzano niezbędnych prac konserwacyjnych. Dwór, otynkowany budynek z dwuspadowym dachem, powstawał w kilku etapach, o czym zaświadcza jego nieregularna, czteroskrzydłowa bryła. We wnętrzach zachowały się taflowe parkiety, zdobienia sufitów i ścian.

Po 1990 r. dwór trafił w prywatne ręce, ale nie przeprowadzono renowacji; budynek jest w stanie mocno zagrożonym. Zostało wykonanych kilka ekspertyz. Na początku 2016 r. zespół przejęło stowarzyszenie „Kulturgüter Wasserburg Divitz“, które ma nadzieję znaleźć drogę umożliwiającą zachowanie zabytku. Obiekt jest przykładem architektonicznej ewolucji od średniowiecznej, obronnej siedziby szlacheckiej do reprezentacyjnego, niemal pałacowego, renesansowego zespołu.

PUTZAR

Powiat Vorpommern-Greifswald

Putzar leży w pradolinie Landgrabental, na północ od miasta Friedland na Pomorzu Przednim. W parku krajobrazowym znajdują się ruiny dwóch dworów. Tak zwany Dwór Ulricha (Ulrichsbau) - zbudowany ok. 1540/1550 r. dla Ulricha von Schwerin, wielkiego ochmistrza pomorskiego księcia Filipa, pozostaje w ruinie już od XVIII w. Późniejszy dwór, tzw. Dwór Joachima (Joachimsbau), powstał ok. 1570/1580 r. dla drugiego syna Ulricha. Dwukondygnacyjny budynek zyskał w 1753 r. kolejną kondygnację. Do 1945 r. dwór zajmowała rodzina von Schwerin. Później służył jako kwatera dla uchodźców, a następnie do 1970 r. dla celów mieszkaniowych. Po zawaleniu się dachu budynek pozostający własnością gminy zaczął chylić się ku upadkowi. Odmówiono rozbiórki dachu, a budynek wykorzystywano jako magazyn buraków i części maszyn. Dwór jest trzykondygnacyjną, otynkowaną budowlą, zbudowaną z muru mieszanego, pierwotnie nakrytą dwuspadowym dachem. Od strony północnej do dłuższej ściany przylega prostokątna wieża ze wewnętrznymi schodami. Wewnątrz zachowały się figuralne i ornamentalne malowidła ścienne, pozostałości dawnych kominków i fryzy ornamentalne.

W 1992 r. rozpoczęto wstępną restaurację budynku od zabezpieczenia malowideł ściennych, napraw korony murów i nadproży oraz zabezpieczono kotwieniami konstrukcję budynku. W roku 2003 zamontowano tymczasowy dach, żeby ochronić cenne wykończenia ścian. Park krajobrazowy został odrestaurowany pod nadzorem konserwatorskim. Obecnie ponownie zagrożony jest dwór Joachima. Konieczne są dalsze wysiłki, aby zachować ten cenny zespół zabytków.

Dom Joachima należy do nielicznych zachowanych budowli renesansowych w Meklemburgii-Pomorzu Przednim; wyniki przeprowadzonych badań mają znaczenie dla historii architektury.

VARCHENTIN

Powiat Mecklenburgische Seenplatte

Budynek dworu został wkomponowany w zajmujący znaczny obszar park krajobrazowy, zaprojektowany przez Petera Josepha Lenné. Obiekt powstał w 1847 r. według planów szwajcarskiego budowniczego Auguste'a De Meuron na zamówienie bankiera Gottlieba Jenischa z Hamburga, a za czasów hrabiego Ottona Gothe, w latach 1910-1912, powiększono go o skrzydło południowe i na nowo urządzono. Po roku 1945 zakwaterowano tu uchodźców, później w skrzydle południowym mieścił się sklep, w głównym budynku zakład gastronomiczny i mieszkania. W latach 1980-1981 przeprowadzono renowację i przebudowę na potrzeby technicznego ośrodka szkoleniowo administracji leśnej NRD.

Malownicza sylweta rozłożystej, pokrytej tynkiem budowli z widocznymi wpływami stylistycznymi angielskiego i weneckiego gotyku jest bardzo charakterystyczna.

Dwór sprzedawany kilkakrotnie po roku 1990, pozostaje niezamieszkały od 1994 roku. Nie doszło do realizacji planu adaptacji obiektu na hotel czterogwiazdkowy. W 2001 r. spadający fragment blanków, stanowiących zwieńczenie prawej wieży, przebił znajdującą się poniżej połać dachową. Kolejne szkody, spowodowane przez zatkaną wewnętrzną rynnę dachową, doprowadziły m.in. do zagrzybienia wnętrza. Po kolejnej sprzedaży w 2006 r. miał tu powstać hotel z ośrodkiem odnowy biologicznej. Od tego czasu dwór jeszcze dwukrotnie zmieniał właścicieli. Do dziś w żaden sposób nie zabezpieczono budynku, potęgują się natomiast zniszczenia. Neogotycka budowla o oryginalnej stylistyce zalicza się do najbardziej reprezentacyjnych dworów Meklemburgii-Pomorza Przedniego.

BRANDENBURGIA

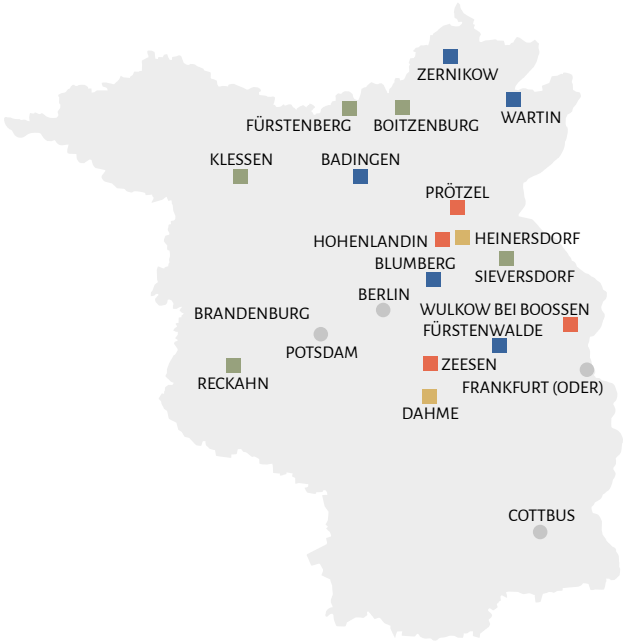

OBIEKTY UŻYTKOWANE WE WŁAŚCIWYM STANIE KONSERWATORSKIM

BOITZENBURG

FÜRSTENBERG

KLESSEN

RECKAHN

SIEVERSDORF

OBIEKTY W TRAKCIE PRAC ADAPTACYJNO-KONSERWATORSKICH

BADINGEN

BLUMBERG

FÜRSTENWALDE / SPREE

WARTIN

ZERNIKOW

OBIEKTY ZABEZPIECZONE DO DALSZYCH PRAC KONSERWATORSKICH

DAHME

HEINERSDORF

OBIEKTY ZAGROŻONE

HOHENLANDIN

PRÖTZEL

WULKOW BEI BOOSSEN

ZEESEN

BOITZENBURG

Powiat Uckermark

Posiadająca prawa handlowe miejscowość w północno-zachodniej części Marchii Wkrzańskiej (Uckermark) została w 1528 r. oddana w lenno rodowi von Arnim. Okazały zamek pozostawał do roku 1945 rodową siedzibą wkrzańskiej gałęzi tej rodziny. Wielki zespół zamkowy składa się z Górnego Zamku z 1538 r. i Dolnego Zamku, zbudowanego od nowa w 1740 r. W latach 1838-1842 obiekt został przekształcony w konwencji neogotyku przez Friedricha Augusta Stülera, a w latach 1881-1884 przebudował go po raz kolejny Carl Doflein, wprowadzając formy neorenesansowe.

Dawny ogród barokowy z XVIII w. przekształcono w rozległy park krajobrazowy na podstawie projektu Petera Josepha Lenné'go z lat 1837 i 1838. W zachowanym w znacznej części zespole parkowym znajdują się ruiny zaprojektowanej przez Carla Gottharda Langhansa Świątyni Węży (1804), Świątynia Apollina (1856), Czerwona Kaplica Martina Gropiusa (1875) oraz grobowiec rodzinny von Arnimów (1888).

Po nacjonalizacji w 1945 r. zaginęła przeważająca część wystroju wewnętrznego. W latach 1955-1990 zamek był wykorzystywany przez Narodową Armię Ludową, tj. siły zbrojne NRD. Później przez dłuższy czas pozostawał niewykorzystany. W końcu lat 1990 kompleks zamkowy został odrestaurowany i służy jako bursa i miejsce organizowania uroczystości z udziałem większych grup uczestników. Dzięki takim formom zagospodarowania trwale zabezpieczono utrzymanie zespołu zamkowego.

Zespół zamkowy, ukształtowany przede wszystkim przez wpływy renesansu (zachowana komnata ze stiukowym sufitem zdobionym scenami myśliwskimi) i historyzmu, ma znaczenie ponadregionalne jako jeden z największych i najbardziej reprezentacyjnych zamków wiejskich w Marchii.

schloss-boitzenburg.de

FÜRSTENBERG

Powiat Oberhavel

Pałac znajduje się na północ od położonego nad Hawelą średniowiecznego miasta Brandenburg, które przez długi czas należało do Meklemburgii.

Trójskrzydłowy zespół pałacowy został zbudowany w latach 1741-1752 przez Christopha Juliusa Löwe jako wdowia siedziba meklemburskiej księżnej Doroty Zofii. W latach 1910-1913 przebudowany na szpital, od 1945 r. mieścił szkołę dla radzieckich dzieci, a od 1953 r. ponownie wykorzystano go jako szpital. W latach 1992-2004, do czasu sprzedaży prywatnemu inwestorowi, w pałacu mieścił się dom opieki. Dwukondygnacyjne bryły z dwuspadowymi dachami zdobią wykonane w tynku podziały architektoniczne. Środkowe ryzality budynku głównego od strony dziedzińca i od strony ogrodu są podkreślone pilastrami w wielkim porządku, od strony dziedzińca umieszczono wielkoksiążęcy herb Meklemburgii-Schwerin. Rokokowe stiukowe dekoracje od strony ogrodu pochodzą z epoki, natomiast te od strony drogi powstały dopiero w1913 r., podobnie jak wolutowe szczyty skrzydeł bocznych. Stiukowe sufity w niektórych wnętrzach pochodzą z okresu budowy pałacu. Opadający w kierunku jeziora Haussee park przekształcono w latach 1911-1913 w park miejski.

Budynek jest aktualnie remontowany z przeznaczeniem na mieszkania. Funkcja mieszkalna zostanie rozszerzona na nowe budynki wznoszone na skraju założenia parkowego. Ten brandenburski obiekt jest ważnym świadectwem barokowego budownictwa pałacowego w księstwie meklemburskim.

schloss-fuerstenberg.club

KLESSEN

Powiat Havelland

Wieś położona w krainie Westhavelland, na północny wschód od miasta Rathenow. Dwór dla szambelana Gebharda Ludwiga Friedricha von Bredow, zbudowany w latach 1723-1730, ma postać jednokondygnacyjnego, trójskrzydłowego budynku z wyeksponowanym trójosiowym środkowym ryzalitem. Ród von Bredow zamieszkiwał w Kleßen już od 1490 r. W roku 1858 na zamówienie Hansa Hermanna von Bredow obiekt przebudowano w stylu neoklasycystycznym. Powstało półpiętro, a fasadę ozdobiły dekoracyjne reliefy w formie medalionów. Czterospadowy dach przebudowano na mansardowy. Około roku 1881 dokonano kolejnych zmian, przede wszystkim od strony parku i układu tarasów. W 1932 r. wygasły prawa Bredowów do Kleßen. Po zmianie właścicieli do 1945 r. posiadłość zamieszkiwał Hans Wichard von Rochow.

Po wywłaszczeniu i okresie użytkowania, jako przedszkole, sklep spożywczoprzemysłowy, kino i dom seniora, obiekt opustoszał, budynek popadł w ruinę. W 1993 r. zniszczony dwór nabył prywatny kupiec, który wzorowo odrestaurował go w latach 1996-1999. Na nowo urządzone wnętrza ożywają dzięki ambitnym imprezom kulturalnym. Ogród angielski, założony w 1797 r. przez Ludwiga Friedricha Wilhelma hrabiego von Bredow na wzgórzu Weinberg w pobliżu jeziora Kleßener See, zdziczały już w XIX w., został odrestaurowany względnie otrzymał nową formę. Na wysuniętym do przodu dziedzińcu gospodarczym z wieżą ciśnień i budynkami inwentarskimi oraz gospodarczymi powstały mieszkania wakacyjne, a w dawnej szkole muzeum zabawek.

Trójskrzydłowy układ zmodernizowanego z umiarem w XIX w. dworu wyróżnia obiekt wśród zachowanych mniejszych wiejskich siedzib szlacheckich.

schloss-klessen.de

RECKAHN

Powiat Potsdam-Mittelmark

Wieś położona jest na południe od miasta Brandenburg. Obok starego dworu z 1605 r., gniazda rodu von Rochow z linii Reckahn, który od XIV w. posiadał tutaj dobra, w latach 1726-1729 zbudowano nowy dwór w stylu maison de plaisance. Projektanta dworu należy zaliczyć do szkoły Andreasa Schlütera. Syn właściciela, Friedrich Eberhard von Rochow (1734-1805) wspierał reformy rolnictwa i szkolnictwa. Założył w Reckahn wzorcową szkołę wiejską, był też redaktorem czytanek szkolnych zatytułowanych „Der Kinderfreund". Budynek dworu nakryty wysokim, mansardowym dachem, ma jedną, umieszczoną na wysokim cokole kondygnację oraz wysuniętą, dwukondygnacyjną część środkową. Przedłużone osie boczne tworzą od strony ogrodu ryzality pozorne, od strony dziedzińca krótkie boczne skrzydła. Elewację dzielą boniowane pilastry i wgłębione płyciny. Od strony zachodniej rozciąga się część gospodarcza, obejmująca również budynek starego dworu. Na osi pałacu znajduje się barokowy wiejski kościół kolatorski z 1739 roku. Od strony południowej i wschodniej rozciąga się park krajobrazowy, powstały pod wpływem obiektów parkowych księcia Franza von Anhalt-Dessau w Wörlitz, założony w 1760 roku.

Po wywłaszczeniu w 1945 r. w pałacu kwaterowała Armia Czerwona, a następnie do 1998 r. mieściła się tu szkoła. Barokowe okładziny i malowidła ścienne zaginęły. Po roku 1998 rozpoczęto prace restauratorskie i w 2001 pałac został otwarty. Służy dziś jako muzeum Rochowów i muzeum szkolnictwa oraz ośrodek edukacyjny. Elegancka, barokowa budowla o zróżnicowanej bryle zalicza się do ambitniejszych architektonicznie przykładów pałaców wiejskich na terenie Marchii.

reckahner-museen.byseum.de

SIEVERSDORF

Powiat Oder-Spree

Nazwa „sifridstorff" pojawia się już w dokumencie z 1353 roku. Miejscowość jest położona na północny zachód od Frankfurtu nad Odrą. Dwór zajmuje czołową część kompleksu budynków gospodarczych. Dwukondygnacyjna budowla ma siedem osi i wyraźny środkowy ryzalit. Została zbudowana przed rokiem 1700 dla rodziny von Strantz. Od 1789 r. rezydował tu królewski oberamtmann (starosta), Philipp Heinrich Karbe, później do 1890 r. jego potomkowie. Sieversdorf odziedziczył następnie Karl von Stünzner; stąd kolejne pokolenia właścicieli przyjęły nazwisko von Stünzner-Karbe. Obiekt przebudowano ok. 1800 r. (duże półokrągłe okno w ryzalicie środkowym), po 1850 r. i w 1895 r. oraz z 1909 (rozbudowy).

W 1945 r. majątek znacjonalizowano. Część dworu została rozebrana w 1947 r., by pozyskać materiał budowlany. Uszkodzony budynek początkowo niszczał, a później był wykorzystywany do różnych celów. Po roku 1990 rodzina von Stünzner-Karbe odkupiła stary obiekt i od 1993 r. ma tutaj znów swoją siedzibę. W ramach prac restauratorskich odbudowano rozebraną część dworu. Budynek jest prywatną rezydencją, odbywają się tu także imprezy kulturalne. W dobudówce mieści się bed & breakfast, a w zabudowaniach gospodarczych działają m.in. firma budująca organy i warsztat ceramiczny. Obiekt został wzorowo odrestaurowany, istniejąca funkcja gwarantuje jego zachowanie.

Sieversdorf zasługuje na uwagę w skali ponadregionalnej, ze względu na pochodzące z okresu jego powstania, bogate stiukowe sufity na parterze i na piętrze, utrzymane w stylu warsztatu Giovanniego Simonettiego.

BADINGEN

Powiat Oberhavel

We wsi położonej między Gransee i Zehdenick, w sąsiedztwie wczesnogotyckiego kościoła z kamienia polnego, od końca XIII w. istniała stała siedziba szlachecka. W połowie XVI w. rozbudował ją Adam von Trott, wznosząc obszerny, trzykondygnacyjny budynek, tzw. Festes Haus, z murowanymi z kamienia polnego i cegły facjatami, szczytami i wieżą schodową. Górna kondygnacja wraz z nadbudówkami została usunięta w 1818 roku. Zachowały się dwa ciągi schodowe, a na parterze pomieszczenie mieszkalne, trzy komnaty ze sklepieniami gwiaździstymi i sieciowymi oraz podest schodów zabiegowych. Od strony południowej znajduje się dobudowana kaplica ze sklepieniem krzyżowożebrowym z połowy XVI w., w której dziś mieści się lokalne muzeum. Po roku 1727 w Badingen urzędował zarząd okolicznych dóbr królewskich. Do 1945 r. rezydowali tu prywatni dzierżawcy, później istniało państwowe gospodarstwo produkcji rolnej. Dziś „Festes Haus“ jest własnością samorządu, na parterze odbywają się uroczystości i festyny wiejskie i przyjmuje obywateli burmistrz. Od 1982 r. prowadzone są prace restauratorskie.

Między kościołem i Festes Haus zachowały się resztki średniowiecznych murów wewnętrznych ze zrujnowaną okrągłą wieżą oraz elementy zewnętrznego pierścienia murów, który opasywał cały obiekt.

Badingen należało do najbardziej reprezentacyjnych wiejskich siedzib szlacheckich okresu renesansu w Marchii Brandenburskiej. Mimo uproszczeń formy zachowały się godne uwagi detale architektoniczne z XVI wieku.

zehdenick.net/badingen.html

BLUMBERG

Powiat Uckermark

Dawna pomorska miejscowość położona między miastami Prenzlau i Schwedt. Szeroka, rozłożysta, trójskrzydłowa budowla powstawała etapami w okresie od 1792 do 1806 r. na miejscu starszego obiektu. Utrzymane w stylu pruskiej architektury wiejskiej Davida Gilly'ego domostwo wzniesiono dla rodziny von der Osten. Pośrodku dziewięcioosiowego, dwukondygnacyjnego traktu centralnego znajduje się ryzalit. Po obu stronach przestrzeń domykają jednokondygnacyjne skrzydła zakończone wyższymi o pół kondygnacji budowlami skrajnymi. Wrażenie robią zachowane budynki niegdyś okazałego gospodarstwa, zbudowane z kamienia polnego. Do dawnego majątku należy dobrze zachowane rozległe założenie ogrodowe, któremu w XIX w. nadano formę parku krajobrazowego.

Po 1945 r. dwór był wykorzystywany jako siedziba radzieckiego dowództwa, później kwatera dla uchodźców; ostatecznie do budynku wprowadziła się gmina, lokalizując tu różnego rodzaju instytucje. Posiadłość nie została podzielona, zarządzono nią jako majątkiem państwowym. W latach 1996-1997 rodzina von der Osten odkupiła na powrót posiadłość wraz z dworem. Od tego czasu postępuje stopniowa rewitalizacja. Intensywnie rozwijana jest działalność rolnicza i gospodarka leśna oraz myślistwo. Trwają poszukiwania spójnej koncepcji zagospodarowania obiektu w sposób zapewniający mu dochody. Dwór należy do nielicznych zachowanych przykładów pruskiej szkoły architektury wiejskiej.

gutshof-blumberg.de

FÜRSTENWALDE / SPREE

Powiat Oder-Spree

Założone w XIII wieku miasto było głównym ośrodkiem powiatu Lebus, a w średniowieczu siedzibą biskupią. W latach 1699-1700 Martin Grünberg zbudował pałac myśliwski dla elektora Fryderyka III / króla Fryderyka I. Dwukondygnacyjna, trzynastoosiowa budowla z wysuniętym środkowym ryzalitem i niższymi ryzalitami bocznymi jest usytuowana na brzegu Sprewy. Do zespołu należały również: zbudowany na palach nad rzeką „Domek wędkarski“ (rozebrany w 1743 r.) i otwarty w 1712 r. ogród jardin de plaisance. Pałac po śmierci Fryderyka I. służył jako kwatera wojskowa, w latach 1742-1744 jako pończoszarnia. Po drugiej wojnie śląskiej, za panowania króla Fryderyka II, obiekt został przekształcony w magazynu zboża, przebudowano zarówno elewacje jak i wnętrze (wykonano stropy pośrednie).

Budynki gospodarcze zyskały nowe, głównie wojskowe przeznaczenie, znikł również ogród pałacowy. W okresie od 1750 do 1945 r. obiekt użytkowano niemal bez zmian, wokół powstały jednak hale magazynowe i zbiorniki; na zachowanie pałacu przeznaczano tylko skromne środki. Od 1993 r. budynki pozostają opuszczone. Dawny pałac sprzedano prywatnemu inwestorowi, który jednak nie zagospodarował tego terenu, dlatego miasto odkupiło obiekt z powrotem, zapewniając zabezpieczenie i remont obiektu. Obecnie można tu zaobserwować różne fazy wykorzystania poszczególnych elementów zespołu, od pałacu po spichrz. Chociaż organizowane tu są aktualnie m.in. różne, to nadal szuka się perspektywicznie rentownych sposobów wykorzystania i zarządzania całym zespołem, łącznie z budynkami gospodarczymi. W Fürstenwalde zachował się jeden z ostatnich barokowych pałacyków myśliwskich, należący obok kompleksu rezydencjonalnego Berlina i Poczdamu do panującego władcy.

fuerstenwalde-spree.de/seite/242261/sanierung-des-jagdschlosses.html

WARTIN

Powiat Uckermark

Dawna pomorska wieś położona na południowy wschód od miasta Prenzlau. W 1699 r. Joachim Berend von der Osten nabył dobra i postawił dwukondygnacyjny budynek z niedużymi skrzydłami bocznymi. W 1768 r. szlachecka siedziba została sprzedana; w 1844 r. nastąpiła przebudowa w stylu gotyckim, która określiła dzisiejszy wygląd obiektu. W latach 1909-1910 zmieniono styl wnętrz na secesyjny, z tego okresu zachowała się Sala Ogrodowa. W roku 1928 dobra przejęło towarzystwo osadnicze, w 1933 r. znajdowała się tu placówka edukacyjna dla adeptów lotnictwa, później lazaret. Od 1945 r. zamieszkali początkowo uchodźcy, później budynek zajęła administracja gminna i państwowe gospodarstwo produkcji rolnej (LPG). We wnętrzach wprowadzano zmiany, niszczono elementy historycznego wyposażenia.

Po 1989 r. posiadłość trafiła ponownie do gminy, która zawarła umowę wieczystej dzierżawy z prywatnym stowarzyszeniem Europäische Akademie Schloss Wartin e.V. W 1993 r. projekt Akademii otrzymał Brandenburską Nagrodę w dziedzinie Konserwacji Zabytków. W 2003 r. fundacja „Collegium Wartinum“ nabyła pałac, park i część gospodarczą w celu trwałego zagospodarowania na cele gospodarczo-kulturalne. Rozpoczęte prace konserwatorskie i rozbudowę obiektów gospodarczych na potrzeby międzynarodowych warsztatów studenckich, teatru, biblioteki i świątyni buddyjskiej zostały w dużej części zakończone w 2012 roku. Dwór zalicza się do budowli powstałych ok. 1700 r., które w połowie XIX w. przekształcono w stylu neogotyckim.

ZERNIKOW

Powiat Oberhavel

Miejscowość Zernikow jest położona w historycznej krainie Ruppiner Land, na północy Brandenburgii. Wiadomo, że już w 1365 r. istniały tu dobra rycerskie, które w 1737 r. sprzedano późniejszemu królowi Fryderykowi II. Okazała, dwukondygnacyjna budowla nakryta mansardowym dachem powstała ok. 1750 r. dla podskarbiego królewskiego, Fredersdorffa, na miejscu poprzedniego obiektu. Zarówno wieś z kościołem, szkołą i hospicjum, jak i sama posiadłość stanowiły elementy większego założenia krajobrazowego, ukształtowanego zgodnie z zasadami sztuki ogrodowej. W 1892 r. dwór rozbudowano od strony północnej, stąd możliwe wrażenie asymetrii. Zachowała się w znacznym stopniu koncepcja przestrzenna obiektu; na szczególną wzmiankę zasługują westybul z paradnymi schodami i sala ogrodowa.

W latach 1861-1945 posiadłość należała do rodu von Arnim. Po wywłaszczeniu w 1945 r. w dworze urządzono szpital polowy, a następnie mieszkania i biuro gminy, natomiast Dom Inspektorów i budynki gospodarcze użytkowało państwowe przedsiębiorstwo rolne. Park dworski padł w dużej części ofiarą reformy rolnej.

Od 1991 r. stopniowo postępuje renowacja obiektu. Od 1995 r. jest własnością samorządowej spółki ds. rozwoju strukturalnego, a od 2003 r. wspólnie z władzami związki gmin Gransee i gminą Großwoltersdorf, prowadzone są to do dziś prace renowacyjne. Dwór z odrestaurowaną salą ogrodową jest obecnie w dużej mierze odnowiony. Posiadłość jest wykorzystywana do organizacji wydarzeń kulturalnych i oferuje usługi gastronomiczne oraz noclegi. W Domu Inspektora, który został odnowiony w 2005 roku, utworzono mieszkanie wakacyjne. Budynki gospodarcze są wykorzystywane jako warsztaty i obiekty gastronomiczne. Gorzelnia nadal wymaga renowacji. Podczas gdy zwierzyniec jest w stanie ruiny, drzewa w alei morwowej są stale zabezpieczane i dosadzane.

Dwór zalicza się do typowych obiektów architektury połowy XVIII wieku.

gut-zernikow.de

DAHME

Powiat Teltow-Fläming

W średniowieczu na skraju miasta, należącego niegdyś do arcybiskupstwa magdeburskiego, znajdował się zamek otoczony wodą. W latach 1713-1714 z wykorzystaniem szesnastowiecznych fragmentów budowli powstała na tym miejscu kolejna, barokowa rezydencja książąt von Sachsen-Weißenfels. Budowniczy Johann Christoph Schütze stworzył zespól pałacowy, sprawiający harmonijne wrażenie pomimo włączenia starszych elementów budowli. Do środkowej części budowli zaakcentowanej zdwojonymi kolumnami i szczytem z kartuszem herbowym, przylegają usytuowane pod kątem skrzydła boczne. Powstały po roku 1719 barokowy park został w XIX w. przekształcony w park krajobrazowy i później w park ludowy.

Po sprzedaży pałacu w 1826 r. kilkakrotnie zmieniano przeznaczenie obiektu. W latach 1878-1880 urządzono w nim szkołę. Rozpoczęta w 1940 r. rozbudowa na potrzeby szkoły policyjnej została przerwana wskutek wojny. Kolejna przebudowa na dom kultury w roku 1958 została decyzją państwową wstrzymana. Pozbawiony dachu budynek popadł w ruinę.

Dzięki interwencji służb konserwatorskich udało się powstrzymać rozbiórkę, a opracowywana od roku 1999 r. koncepcja zabezpieczenia pałacu stała się modelowym przykładem traktowania zrujnowanych obiektów. Częściowo uzupełniono brakujące stropy, zachowana substancja została zakonserwowana i przykryta prostymi zadaszeniami. Pałac, wykorzystywany w miesiącach letnich do organizacji imprez i wystaw, jest znów postrzegany jako centrum życia społecznego miasta.

Dom Kawalerów z 1721 r. został odrestaurowany w latach 90. Zabezpieczono barokowy spichrz. Od lat 90. prowadzone są również prace zabezpieczające i pielęgnacyjne w pałacowym parku.

dahme.de/verzeichnis/objekt.php?mandat=51083

HEINERSDORF

Powiat Oder-Spree

Heinersdorf leży koło Fürstenwalde, między Berlinem i Frankfurtem nad Odrą. Pod koniec XVII w. na miejscu starego szlacheckiego gniazda nad jeziorem Heinersdorfer See zbudowano barokowy dwór dla wojennego radcy stanu, Franza von Meindersa. Dwukondygnacyjna, siedmioosiowa budowla z elewacjami podzielonymi pilastrami i wyraźnie zaznaczonym środkowym ryzalitem, mieszczącym klatkę schodową, została w 1886 r. rozbudowana o boczne skrzydła. Do posiadłości należało podwórze gospodarcze, park i kościół parafialny, poza tym duży zespól folwarczny, w którym widoczne są wpływy Davida Gilly i młodego Schinkla.

W roku 1945 znajdowało się tu stanowisko dowodzenia Wehrmachtu; po wywłaszczeniu wprowadziła się szkoła, przedszkole, bursa i wiejska przychodnia. Zmiany funkcji spowodowały wiele szkód, jednak obiektowi zaszkodził przede wszystkim braku użytkowania po 1989 roku. Założenie również parkowe mocno ucierpiało w następstwie licznych zmian, w tym budowy szkoły zawodowej z odkrytą sceną, zwierzyńcem i boiskiem. Nadal podejmowane są starania na rzecz opracowania dopuszczalnej z punktu widzenia ochrony zabytków koncepcji zagospodarowania i kontynuacji renowacji częściowo zrewitalizowanego dworu. Swoje znaczenie były dwór zawdzięcza stiukowym dekoracjom górnej kondygnacji i klatki schodowej z ok. 1700 r., przypuszczalnie z warsztatu Giovanniego Simonettiego.

schloss-heinersdorf.info

HOHENLANDIN

Powiat Uckermark

W latach 1860-1861 Wilhelm Georg von Warburg zlecił Ferdinandowi Neubart[h]owi, uczniowi Schinkla, budowę „Warburg House“, dworu w stylu Tudorów, we wsi na północny wschód od Angermünde. Od końca XIX w. posiadłość, sprzedana właścicielowi wapienników z Berlina, Ferdinandowi Müllerowi, pozostawała do 1945 r. w posiadaniu jego rodziny. Dwukondygnacyjną, asymetryczną budowlę o zróżnicowanej wysokości, z odpowiednio dziesięcioma i trzynastoma osiami i narożnymi wieżami, wieńczą krenelaże. Dekorację wysuniętych środkowych ryzalitów od strony parku i od dziedzińca stanowią bogaty detal wykonany z terakoty.

Obiekt przetrwał bez szkody II wojnę światową. Po wywłaszczeniu w 1945 r. dwór służył początkowo jako magazyn zboża, później jako czasowe kwatery dla 33 rodzin. Do roku 1977 mieściły się w nim lokale mieszkalne i szkoła. Zaniechanie napraw, brak zainteresowania i skutki kradzieży materiałów budowlanych doprowadziły budynek do ruiny. Niszczały również imponujące niegdyś budowle folwarczne (poza oborą dla wołów i spichlerzem). Zachował się częściowo park krajobrazowy, założony na początku XIX w.(ok. 1822) według projektu Petera Josepha Lenné, ale obecnie jest mocno zarośnięty. W chwili obecnej gmina aktywnie poszukuje koncepcji utrzymania i wykorzystania ruin dworu, gdyż zagrożone jest zachowanie jego substancji. Okazała budowla należała do najbardziej reprezentacyjnych neogotyckich dworów w kraju.

PRÖTZEL

Powiat Märkisch-Oderland

Wieś położona w historycznej, wyżynnej krainie Barnim, na północny wschód od Berlina. W latach 1712-1717 dla Paula Friedricha von Kamecke powstał tu położony nad jeziorem pałac. Trzyczęściowa budowla nakryta jest mansardowymi dachami. Do dwukondygnacyjnego korpusu pałacu, tzw. corps de logis, ze środkowym ryzalitem, przylegają dwa symetryczne, jednokondygnacyjne skrzydła boczne. Opadający w kierunku jeziora teren niegdyś miał formę tarasów. Po przeciwległej stronie jeziora point de vue tworzył nieistniejący już dziś obelisk.
W 1859 r. Friedrich August Stüler miał jakoby dokonać przebudowy w stylu neobarokowym. Barokowe, pierwotne założenie parkowe z usytuowaną w osi pałacu kaskadą rampami prowadzącymi do położonego nad jeziorem parteru, zostało w XIX w. przekształcone w park krajobrazowy.

Po wywłaszczeniu w 1949 do pałacu wprowadził się centralny zarząd MAS (stacji wynajmu maszyn rolniczych). Znacznym przekształceniom uległ podział przestrzenny budynku.
W skrzydle wschodnim powstała sala widowiskowa, skrzydło zachodnie podzielono na mniejsze pokoje. Później w pałacu mieściła się szkoła, przedszkole, pomieszczenia sportowe.
W 1993 r. opracowano ekspertyzę dotycząca metody konserwacji i pielęgnacji parku. Do 2007 roku, kiedy to gmina sprzedała posiadłość jej obecnemu właścicielowi, kilku inwestorów proponowało różne formy wykorzystania obiektu, nigdy jednak nie zostały one zrealizowane. W ostatnich latach prowadzona jest stopniowa konserwacja i restauracja pałacu i parku. Prötzel stanowi przykład reprezentacyjnego, okazałego dworu z tarasowym ogrodem z początków XVIII w.

WULKOW BEI BOOSSEN

Powiat Märkisch-Oderland

Miejscowość Wulkow położona jest na historycznej ziemi lubuskiej, w pobliżu miasta Frankfurt nad Odrą. W roku 1697 Joachim Erdmann von Burgsdorff kazał zbudować tu jednokondygnacyjny dwór. Z tego okresu zachowały się jeszcze barokowe, stiukowe sufity. W 1898 r. ówczesny właściciel, Richard Schulz-Wulkow, zlecił przebudowę obiektu w stylu neorenesansowym, z dodaniem ozdobnych szczytów, wieży schodowej i przekrycia wysokim, czterospadowym dachem mansardowym.

Budynek przetrwał II wojnę światową, jednak od 1945 r. wykorzystywany był jako źródło materiałów budowlanych dla nowo powstających gospodarstw chłopskich. W rezultacie wieża i trzy osie budynku zostały rozebrane. Do 1987 r. dwór służył celom mieszkaniowym, a także jako biura i jako zakład gastronomiczny. Wobec braku działań zabezpieczających i renowacyjnych postępowało zniszczenie obiektu. W 1989 i 1998 r. został nabyty przez inwestorów, którzy jednak dopuścili do dalszej degradacji i tak już zrujnowanego budynku. W 1994 r. pałac, park i podwórze gospodarcze zostały objęte ochroną konserwatora zabytków.

Z zabudowań folwarcznych, w znacznej mierze zniszczonych w wyniku pożaru w 1931 r., przetrwało się niewiele budynków, wykorzystywanych jako mieszkania oraz pomieszczenia gospodarcze LPG (państwowego gospodarstwa rolnego). Spichlerz został po roku 1989 r. przebudowany na „dom niskoenergetyczny“, który zyskał międzynarodowe uznanie jako „Eko-spichlerz”. Zachowały się kościół parafialny z 1687 r. i krypta grobowa rodziny von Burgsdorffz 1695 r. oraz podstawowe elementy założenia parkowego. Mimo stanu zniszczeń dwór w Wulkow stanowi ważny przykład obiektu z ok. 1700 r., całkowicie przekształconego w stylu neorenesansowym ok. 1900 roku.

ZEESEN

Powiat Dahme-Spreewald

Posiadłość Zeesen leży na południowy wschód od Berlina, na przedmieściach miasta Königs Wusterhausen. Wzniesiony zapewne przez Johanna Arnolda Neringa pałacyk nad jeziorem miał charakter maison de plaisance. Była to jednokondygnacyjna, pięcioosiowa, barokowa budowla posadowiona na wysokiej kondygnacji przyziemia. Po1697 r. posiadłość przypadła elektorowi Fryderykowi III, późniejszemu Fryderykowi I, królowi Prus, a następnie królowi Fryderykowi Wilhelmowi I. W późniejszym czasie często zmieniali się dzierżawcy i właściciele pałacyku. W 1773 r. wieczystą dzierżawę obiektu przejął dr Karl August Brand, przeprowadził renowację i urządził w nim gabinet naturaliów. W pierwszej połowie XIX w. dokonano rozbudowy, powiększając pałacyk o dwuosiowe dobudówki od strony krótszych ścian budynku, zmieniono dach oraz dobudowano taras od strony ogrodu i portyk od strony wejściowej. W 1925 r. obiekt przeszedł na własność bankiera Ernsta Goldschmidta, którego syna w 1934 r. zmuszono do sprzedaży budynku. Nabywcą był, pełniący w tamtym czasie funkcję dyrektora teatru – Gustaw Gründgens. W 1945 r. do pałacyku wprowadziła się komendantura radziecka, a później, do 1974 r., mieścił się tu dom dziecka oraz ośrodek szkoleniowy.

W 1989 r., po zakończeniu sporów prawnych, dwór zwrócono Rudolfowi Goldschmidtowi, który sprzedał go w 1999 r. Świecący przez lata pustkami budynek wykorzystywała młodzież i artyści. Dziś znajdującemu się w rękach prywatnych dworowi grozi całkowite zniszczenie. W powstałym w XIX w. w wyniku przekształcenia barokowego ogrodu parku krajobrazowym, który zamienił się w nieprzenikniony, zdziczały gąszcz, przeprowadzono cięcia pielęgnacyjne. Trwają prace nad przygotowaniem planu parku.

Dwór w Zeesen zalicza się do pierwszych maison de plaisance wybudowanych w Brandenburgii.

gemeinde-zeesen.de/info-zum-schlosz.html

SAKSONIA

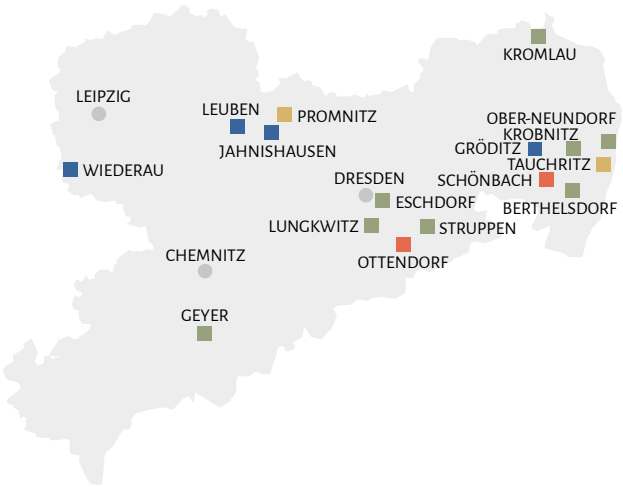

OBIEKTY UŻYTKOWANE WE WŁAŚCIWYM STANIE KONSERWATORSKIM

BERTHELSDORF

ESCHDORF

GEYER

KROBNITZ

KROMLAU

LUNGKWITZ

OBER-NEUNDORF

STRUPPEN

OBIEKTY W TRAKCIE PRAC ADAPTACYJNO-KONSERWATORSKICH

JAHNISHAUSEN

LEUBEN

GRÖDITZ

WIEDERAU

OBIEKTY ZABEZPIECZONE DO DALSZYCH PRAC KONSERWATORSKICH

PROMNITZ

TAUCHRITZ

OBIEKTY ZAGROŻONE

OTTENDORF

SCHÖNBACH

BERTHELSDORF

Powiat Görlitz

Istniejąca od czasów średniowiecznych wieś o układzie łańcuchowym, położona na południu Górnych Łużyc. Pałac zyskał swój obecny kształt w latach 1721-1722, a do jego budowy wykorzystano również starsze elementy budowli. Był siedzibą rodową i okresowo miejscem zamieszkania hrabiego Rzeszy, Nikolausa von Zinzendorfa, założyciela i fundatora kościoła herrnhutów, tzw. Ewangelickiej Jednoty Braterskiej. Później przeszedł w posiadanie Jednoty i służył od roku 1793 jako siedziba Konferencji Seniorów Jednoty. W roku 1949 pałac został upaństwowiony i był wykorzystywany jako „majątek ludowy".

Skromny, dwukondygnacyjny budynek z czterospadowym, mansardowym dachem imponuje wyważeniem proporcji i licznymi, pięknie wykonanymi detalami rzemieślniczymi.

W 1999 r. Koło Miłośników dworu „Zinzendorf-Schloss Berthelsdorf e.V." nabyło obiekt o mocno naruszonej już substancji i rewitalizuje z wielkim zaangażowaniem cały kompleks dworski. Udało się modelowo zrekonstruować budynek główny z zachowaniem dużej ilości oryginalnej substancji, za inwestor otrzymał „Niemiecką Nagrodę dla Rzemiosła w Konserwacji Zabytków". W sąsiedniej budowli, wielkiej stajni i spichrzu z roku 1801, rekonstrukcja została już ukończona, natomiast w małym ogrodzie barokowym i w leżącej naprzeciwko pałacu stodole prace dopiero się rozpoczęły.

Pałac Berthelsdorf, służący dziś jako miejsce wielu imprez i wystaw, ma rangę zabytku narodowego jako budowla założycielska „baroku herrnhuckiego" i kolebka Jednoty Braci, która z czasem rozwinęła działalność na całym świecie.

zinzendorfschloss.de

ESCHDORF

Miasto Drezno

Wieś łańcuchówka o średniowiecznych korzeniach, dziś znajduje się w południowo-wschodniej części stolicy Saksonii - Dreźnie. W XIV w. pojawia się pierwsza wzmianka o dobrach ziemskich Eschdorf. Znano je również jako „Majątek Quandta" albo „Dwór Sempera". Dzisiejszy zespół budowli powstawał na przestrzeni XVI-XIX w. Najbardziej charakterystycznych zmian dokonano po roku 1830, kiedy obiekt stał się miejscem zamieszkania i działalności słynnego popularyzatora i mecenasa sztuki, Johanna Gottloba von Quandt. Niektóre z wówczas wprowadzonych w budowli zmian wiąże się z architektem Gottfriedem Semperem. Po wywłaszczeniu ostatnich właścicieli posiadłości dwór włączono w 1951 r. do ludowego majątku ziemskiego Dittersbach.

Położony uroczo w niewielkiej kotlinie poniżej pobliskiego wzgórza Kirchberg zespół dworski, którego dopełnieniem jest park krajobrazowy, składa się przede wszystkim z czterech indywidualnych budowli o zróżnicowanych formach, otaczających dziedziniec o wydłużonym kształcie. W początkach lat 90. XX w. całkowicie zaprzestano korzystania z mocno już zaniedbanego, do tego czasu użytkowanego głównie w celach rolniczych obiektu. Zaangażowanej działalności nowego, prywatnego właściciela zawdzięczamy zabezpieczenie poważnie zagrożonej substancji zespołu w 2007 r. i rewitalizację jej znacznej części na potrzeby mieszkaniowe. Ze względu na jego znaczenie dla historii kultury i sztuki budowlanej Eschdorf zalicza się dziś do najcenniejszych zespołów dworskich w aglomeracji drezdeńskiej.

GEYER

Powiat Erzgebirge

Geyer to miasteczko założone u schyłku średniowiecza w paśmie Rudaw. W tym właśnie miasteczku górnosaksoński budowniczy i burmistrz Lipska, Hieronymus Lotter (ok. 1497–1580), według własnych planów, nakazał zbudować dom, w którym mieszkał od 1574 do śmierci w roku 1580. Łagodnie pochylona konstrukcja dachu pochodzi zapewne z XVIII w., szczyt z facjatą został zrekonstruowany w 1938 r. według starych ilustracji.

Kilkukondygnacyjna, załamana w planie bryła wywiera wrażenie masywnością murowanej konstrukcji, wysokimi wnętrzami z regularnie rozmieszczonymi osiami okien, ścianami o konstrukcji tarczowej, łukami okiennymi i ozdobnymi wspornikami. Osobliwością jest 25 zróżnicowanych w formie, bogato profilowanych i w części zdobionych ornamentalnymi wzorami obramień drzwi. Na pierwszym piętrze zachował się kasetonowy, malowany sufit drewniany z XVIII w.
Dwór Lottera pozostawał niewykorzystany od początku lat 90. XX w., jednak w 1992 r. wykonano nowe pokrycie łupkowego dachu. Od roku 2002 - dzięki zaangażowaniu stowarzyszenia „Kulturmeile Geyer-Tannenberg e. V." - wykonywane są stopniowo prace zabezpieczające i remontowe oraz żmudne prace restauratorskie.

Dwór Lottera stanowi jedno z ważnych świadectw renesansowej mieszczańskiej sztuki budowlanej w Rudawach.

lotterhof-geyer.de

KROBNITZ

Powiat Görlitz

Niewielka wieś okolnicowa z zespołem dworskim, położona na wschodzie Górnych Łużyc. W 1759 r. ród von Uechtritz zlecił budowę nowego pałacu w stylu barokowym. W roku 1873 pałac i dobra Krobnitz nabył, z przeznaczeniem na swoją dożywotnią siedzibę, pruski minister wojny i marynarki, hrabia Albrecht von Roon. Wykorzystując w dużej części istniejący budynek główny wzniesiono nową, reprezentacyjną budowlę i powiększono istniejący park w stylu angielskiego parku krajobrazowego. Po II wojnie światowej rodzina Roonów została wywłaszczona. Dwór służył jako miejsce zakwaterowania uciekinierów, później wydzielono w nim mieszkania i przedszkole. Wysunięta, zwieńczona krenelażami wieża wdzięcznie kontrastuje z kubiczną, zwartą bryłą trójkondygnacyjnego budynku o surowych podziałach fasady.

W roku 2000 podzielony w czasie reformy rolnej na małe parcele zespół dworski z niszczejącym pałacem nabyło miasto Reichenbach. W latach 2002--2012 we wzorowy sposób przeprowadzono zgodnie z wymogami konserwatorskimi remont pałacu, Starej Kuźni, pozostałych budynków gospodarczych i parku. Zespół służy obecnie jako miejsce wystaw i imprez kulturalnych oraz jest siedzibą Śląsko-Górnołużyckiego Związku Muzeów. Pałac w Krobnitz, będący ważnym przykładem dojrzałego pruskiego klasycyzmu na Górnych Łużycach, jest budowlą o znaczeniu ponadregionalnym.

KROMLAU

Powiat Görlitz

Niewielka miejscowość, zawdzięczająca swoje powstanie średniowiecznej siedzibie rycerskiej, położona przy granicy landów Saksonii i Brandenburgii, należy do zespołu leśno-stawowego Muskauer Heide na północnym wschodzie Górnych Łużyc. Do nazywanego w okolicy „pałacem" dworu z XVIII w., dodano w 1845 r. wieżę i wprowadzono także inne zmiany. Zlokalizowany pierwotnie pośrodku dóbr, w połowie XIX w. stał się centralną częścią założonego przez Friedricha Hermanna Rötschkego i liczącego ok. 160 hektarów zespołu parkowego. W roku 1889 dobra rycerskie nabył hrabia von und zu Egloffstein-Arklitten i zlecił przekształcenie i powiększenie powierzchni parku pod nadzorem inspektora ogrodniczego Georga Eichlera. Umieszczenie przedszkola w wywłaszczonym w 1945 r. dworze pozwoliło go zachować i zapewnić przetrwanie w czasach NRD.

Mała, jednokondygnacyjna budowla, przykryta czterospadowym, mansardowym dachem, z dwukondygnacyjnymi, zakończonymi szczytami ryzalitami na dłuższych ścianach budynku zyskała wyrazisty akcent w postaci historyzującej wieży schodowej. Po wykonaniu pierwszych prac zabezpieczających i częściowych remontów gmina przeprowadziła w 2014 r. konserwatorską rewitalizację budynku. Mieści się w nim m.in. apartament wakacyjny. Pałac i park z kolekcją rododendronów stanowią dziś zarówno ośrodek życia kulturalnego gminy Kromlau jak i zabytkowy zespół o znaczeniu ponadregionalnym.

LUNGKWITZ

Powiat Sächsische Schweiz-Osterzgebirge

Wywodząca się ze średniowiecza wieś o zabudowie łańcuchowej, położona na południe od Drezna. Po raz pierwszy rezydencję, usytuowaną na miejscu dawnego, otoczonego fosą zamku, wymieniono w źródłach jako dobra rycerskie w roku 1411; rozbudowano ją w latach 1615-1619. Początkowo własność panów von Zschieren, następnie rodu von Bünau, w roku 1729 została nabyta przez radcę dworu i prawnika Johanna Christiana Bennemanna. Po jego śmierci wdowa w testamencie przekształciła posiadłość w donację. Zbudowano kolejne budynki, w tym budynek powołanej w 1842 r. donacji wdowiej. W roku 1945 w ramach reformy rolnej posiadłość przypadła gminie. W późniejszym czasie obiekt stopniowo niszczał; po roku 1990 budowli groziło całkowite unicestwienie. Malowniczy budynek na rzucie węgielnicy ze zwieńczonymi obeliskami szczytami wznosi się pośrodku zachowanego szczątkowo założenia parkowego.

Po roku 2008 obiekt sprzedano firmie deweloperskiej, która sukcesywnie rewitalizowała budynki, adaptując je na lokale mieszkalne o wysokim standardzie. Podczas prac odsłonięto cenne dekoracje malarskie, m.in. zachowane w oryginalnym stanie przedstawienia figuralne i alegoryczne na sufitach. Fasady odzyskały dziś dawną, urokliwą, czerwono-białą kolorystykę. Dzięki zgodnej w wymogami konserwatorskimi rewitalizacji położone w okolicy Drezna Lungkwitz prezentuje się dziś jako cenna, późnorenesansowa budowla pałacowa.

OBER-NEUNDORF

Miasto Görlitz

Powstała w średniowieczu wieś o zabudowie łańcuchowej, we wschodniej części Górnych Łużyc. Kluczowe dla historii tej miejscowości były dobra rycerskie, przez długi czas pozostające w posiadaniu rodu von Gersdorff. Pańską siedzibę zbudowano w 2. poł. XVI w. W XVIII i XIX stuleciu dokonywano jej przebudowy, m.in. przebudowano także dach. Dwór z parkiem i zabudowaniami gospodarczymi po II wojnie światowej został odebrany dawnym właścicielom, jednak był nadal użytkowany i zabezpieczany.

Na ścianach zewnętrznych trzykondygnacyjnej, otynkowanej budowli, wzniesionej na planie litery T, zachowały się nadal znaczne fragmenty ozdobnego sgraffito z XVI w. z figuralnymi przedstawieniami lancknechtów, scen biblijnych i myśliwskich oraz z różnymi motywami roślinnymi.

Po roku 1990 odpowiedzialny za obiekt samorząd Ludwigsdorf starał się go zabezpieczyć. Zapoczątkowane budową tymczasowego dachu roboty zabezpieczające nie zostały jednak doprowadzone do końca. Postępowała stopniowa degradacja obiektu, którą udało się powstrzymać dopiero po sprzedaży (2015) dworu z parkiem i południową częścią zabudowań gospodarczych.

Dzięki wsparciu licznych donatorów, wśród nich Niemieckiej Fundacji Ochrony Zabytków, Wolnego Państwa Saksonii i samorządu, oraz dużemu zaangażowaniu właścicieli rozpoczęto modelową rewitalizację zabytku. Zaplanowana konserwacja zdobionej sgrafitto fasady jest ostatnim z działań zabezpieczających, które mają zostać zakończone na przełomie lat 2024/25. Przynależny, otoczony murami, park dworski jest stopniowo pielęgnowany i rewitalizowany.

Dwór jest wykorzystywany przez prywatnych właścicieli, jednak jest udostępniany na różne wydarzenia. Trudne są rozproszone stosunki właścicielskie zabudowań gospodarczych, dlatego nic nie wiadomo o planach remontowych i dotyczących użytkowania północnej części tych zabudowań.

Ze względu na wyjątkowe dekoracje w technice sgraffito zamek Ober-Neundorf należy do najważniejszych świadectw renesansowej sztuki budowlanej w środkowych Niemczech.

schloss-ober-neundorf.de

STRUPPEN

Powiat Sächsische Schweiz-Osterzgebirge

Powstała w średniowieczu wieś położona na południowy zachód od miasta Pirna w Saskiej Szwajcarii. Pochodzenie dawnych dóbr rycerskich Kleinstruppen datuje się na XIII w. Zachowana do dziś budowla pałacowa została wzniesiona zapewne za czasów Waltera von Bernstein, po roku 1541. Przebudowy w XVIII i XIX w. objęły m.in. dach. Z ostatniej rodziny prywatnych właścicieli, von Rayski, pochodził znany malarz, Louis Ferdinand von Rayski. Pałac sprzedano po pożarze w 1822 r. wojskowym służbom kwatermistrzowskim, które utworzyły w nim saksoński wojskowy zakład wychowawczy dla chłopców. Wzniesione w tym celu dodatkowe budynki stoją puste i wymagają remontu. Po roku 1945 budynek wykorzystywano m.in. jako dom spokojnej starości, budynek mieszkalny i przedszkole.

Zaprojektowana z rozmachem budowla na planie niemal regularnego prostokąta posiada dwie pełne kondygnacje i wysoki, czterospadowy dach wyniesiony w części środkowej przez umieszczoną tam mansardę.

Od roku 2008 obiekt wykorzystuje stowarzyszenie „Kunst- und Handwerkerforum Schloss Struppen e. V.“, które w ubiegłych latach wykonało znaczące prace rewitalizacyjne w jego wnętrzach i w obu najważniejszych fasadach.

Mimo późniejszych zmian Kleinstruppen zalicza się do wczesnych, powstałych już pod wpływem renesansu budowli pałacowych we wschodniej Saksonii.

schloss-struppen.de/schloss/

JAHNISHAUSEN

Powiat Meißen

Powstała w średniowieczu, niewielka miejscowość, położona na północy Saksonii, na południe od miasta Riesa. Dawne dobra rycerskie. Główny budynek odbudował po pożarze w okresie po 1786 r. górnosaksoński starosta, Christoph Dietrich von Plötz. Kiedy w 1824 r. dobra nabył późniejszy król Saksonii, Johann, odnowiono zachodnie skrzydło pałacu. Podczas reformy rolnej w 1945 r. nastąpiło wywłaszczenie i przekształcenie w tzw. „majątek ludowy". Pałacu używano częściowo jako przedszkola i świetlicy. W pożarze więźby dachowej w 1969 r. poważnie ucierpiało jego wschodnie skrzydło. Zaniedbania doprowadziły do postępujących zniszczeń substancji budowlanej; od roku 1980 pałac pozostawał niezagospodarowany, co skutkowało popadaniem w ruinę.

Charakterystyczne dla prostej, dwuskrzydłowej budowli są przede wszystkim: jej część odbudowana w stylu baroku oraz część klasycystyczna. Na parterze zachowały się jednak także sklepione pomieszczenia z XVI wieku. Dawna rezydencja otoczona jest rozległym parkiem o ciekawej kompozycji.

Całą posiadłość, wraz z zabezpieczonymi w latach 90 XX w. ruinami pałacu, nabyła z licytacji w roku 2002 wspólnota „Lebenstraum-Gemeinschaft-Jahnishausen" (LTGJ). W roku 2002 powstało stowarzyszenie na rzecz zachowania i ożywienia kulturalnego pałacu, które jest od 2007 r. właścicielem pałacu i angażuje się etapami na rzecz odbudowy zabytku. Fragmenty odremontowanego zespołu dworskiego są już wykorzystywane przez LTGJ jako pracownie, mieszkania oraz podczas organizowanych tu imprez kulturalnych i seminariów.

Janishausen jest cennym świadectwem saskiej architektury od okresu renesansu do nowożytności. Wśród saksońskich pałaców wiejskich Jahnishausen zasługuje na uwagę przede wszystkim jako prywatne ustronie rodziny królewskiej z XIX wieku.

ltgj.de | a-d-j.de

LEUBEN

Powiat Nordsachsen

Należąca do dóbr rycerskich dawna wieś w północnej części Saksonii, dziś dzielnica w granicach administracyjnych miasta Oschatz.

Po przejściu dóbr w posiadanie rodu von Thielau, w połowie XVIII w., nad średniowiecznym zamkiem otoczonym fosą został wzniesiony reprezentacyjny, nowy pałac. Budowla, której daty powstania nie znamy (podobnie jak i nazwiska jej budowniczego), jest stylistycznie związana z działalnością saksońskiego wyższego urzędu budowlanego w Dreźnie i jego naczelnego budowniczego, Johanna Christopha Knöffela.
Po wywłaszczeniu ostatnich właścicieli zamku w 1945 r. budynek służył najpierw jako schronienie dla uchodźców ze Wschodu, później jako szkoła i przedszkole. Opuszczony od roku 1974 r. niszczał w zapomnieniu.

Dwukondygnacyjna, pokryta tynkiem budowla posiada wysoki, czterospadowy dach, podzielone lizenami elewacje i środkowe ryzality usytuowane na dłuższych ścianach budynku.
W roku 2004 pałac w Leuben nabyło stowarzyszenie obywatelskie i rozpoczęło prace zabezpieczające finansowane ze środków pomocowych. Na początek, dzięki odbudowie załamanego w znacznych partiach dachu, zabezpieczono substancję zabytku. Po sprzedaży pałacu prywatnemu właścicielowi zostały przeprowadzone prace remontowe wewnątrz budynku oraz rekonstrukcja fasady.

Prostota, a jednocześnie elegancja formalna Leuben sprawiają, że jest on jednym z ważniejszych pałaców wiejskich saskiego baroku.

schloss-leuben.de

GRÖDITZ

Powiat Bautzen

Niewielka, istniejąca od czasów średniowiecznych miejscowość, korzystnie położona we wschodniej części Górnych Łużyc, między Budziszynem i Görlitz, na szlaku dawnej Via Regia. W latach 1622-1896 państwo stanowe Gröditzer Herrschaft należało do rodu von Gersdorff. Przebudowany w połowie XVIII w. w stylu barokowym dwór spalił się w roku 1922, a następnie został odbudowany w 1934 r., z wykorzystaniem istotnych elementów wcześniejszych budowli, w konwencji neobarokowej, według projektu znanego architekta, badacza historycznych zamków, obrońcy lokalnego dziedzictwa i konserwatora zabytków Bodo Ebhardta. Po roku 1945 wywłaszczony i uznany za własność ludu majątek służył od lat 50 XX w. jako sanatorium gruźlicze, a później był filią szpitala specjalistycznego w Großschweidnitz. Dwukondygnacyjna budowla imponuje nie tylko potężnym, mansardowym dachem, lecz także górującym nad otoczeniem usytuowaniem w chronionym obszarze przyrody „Gröditzer Skala".

Od roku 2006 nowy właściciel - przy wsparciu stowarzyszenia „Pro Gröditz e. V." - wytrwale prowadzi stopniową rewitalizację zespołu. Odtworzony w wersji z lat 30. XX w. dwór służy dziś jako miejsce różnego rodzaju imprez. W przyszłości niewątpliwym wyzwaniem będzie zachowanie ogromnych budynków gospodarczych, choć remont zewnętrzny południowo-zachodniego budynku inwentarskiego już się rozpoczął. Wśród dawnych górnołużyckich dóbr rycerskich Gröditz zalicza się do najstarszych i najważniejszych pod względem historycznym obiektów.

pro-groeditz.de

WIEDERAU

Powiat Leipzig

Ta średniowieczna wieś leżąca na południowy zachód od Lipska jest dziś dzielnicą miejscowości Pegau.
To tutaj około roku 1705 zbudowano w miejscu średniowiecznego zamku z fosą pokaźny pałac dla wyniesionego do stanu szlacheckiego kupca i rajcy miejskiego barona von Fleischera. Projekt pałacu przypisuje się lipskiemu architektowi miejskiemu Johannowi Georgowi Fuchsowi. Wiederau stało się znane także za sprawą świeckiej kantaty Jana Sebastiana Bacha z roku 1737 „Angenehmes Wiederau, freue dich in deinen Auen".
Po wywłaszczeniu właścicieli pałac przeszedł na własność gminy i był użytkowany jako przedszkole. Od lat siedemdziesiątych XX w. obiekt był zagrożony przede wszystkim z powodu problemów z jego posadowieniem. Po wykonaniu najpilniejszych zabezpieczeń pozostawał opuszczony od 1976 r.

Trzykondygnacyjna budowla posiada dwa krótkie skrzydła boczne i mansardowy dach. Jej bogatym fasadom odpowiadają równie reprezentacyjne wnętrza, wśród nich sala paradna, dekorowana stiukowymi ozdobami i malowidłami wykonanymi na ścianach i suficie przez Włocha Giovanniego Francesco Marchini.
W latach 1994-1997 wykonano zabezpieczenia fundamentów i remont elewacji. Dopiero po sprzedaży prywatnemu właścicielowi w 2011 r. zrekonstruowane zostały barokowe okna, odnowiono historyczną kolorystykę fasady i przeprowadzono remont wnętrz.

Z punktu widzenia historii sztuki i architektury Wiederau zalicza się do najcenniejszych świadectw sztuki budowlanej baroku w północno-zachodniej Saksonii.

PROMNITZ

Powiat Meißen

Dawna wieś należąca do dóbr rycerskich, miejscowość położona w północnej części Saksonii, na prawym brzegu Łaby, vis-a-vis miasta Riesa.

Istniejący już w XIII w. folwark rozwinął się na reprezentacyjną siedzibę rycerską, którego pierwszymi właścicielami był ród Promnitzów. Dzisiejszy zespół obejmuje głównie późnorenesansową zabudowę późnorenesansową z 1603 r. W roku 1728 rodzina von Wolffersdorff dokonała barokowej przebudowy zamku, jednocześnie go rozbudowując. Okazją do tej znaczącej przebudowy był zaplanowany na rok 1730 gigantyczna parada wojsk Augusta Mocnego, która wywołała jako tak zwany „Zeithainer Lager" polityczne zainteresowanie i weszła do historii europejskiej. Ostatni właściciele zostali wywłaszczeni w roku 1945 w ramach reformy rolnej.

Nad trójskrzydłowym obiektem o zróżnicowanej formie dominuje usytuowana w zachodnim skrzydle smukła wieża schodowa, natomiast reprezentacyjne, barokowe w charakterze skrzydło południowe zdobi dwuosiowy środkowy ryzalit zwieńczony trójkątnym frontonem. Fasada południowa wychodząca na Łabę posiada osiem osi okiennych z pilastrami w kolosalnym porządku zwieńczonymi kapitelami w porządku kompozytowym.

Po wielu latach popadania w ruinę i szkodach popowodziowych, prywatnemu właścicielowi oraz stowarzyszeniu Heimatverein Rittergut Schloss Promnitz e.V. udało się przeprowadzić konieczne działania zabezpieczające pałac i budynki gospodarcze.

Pełna zwrotów historia i malownicze położenie pałacu sprawiają, że Promnitz zalicza się do najbardziej imponujących spośród dawnych dworów wznoszonych wzdłuż biegu Łaby.

dein-schlosspromnitz.de

TAUCHRITZ

Miasto Görlitz

Mała wieś okolnicowa we wschodniej części Łużyc Górnych, niedaleko granicy polsko-niemieckiej, znajdująca się dziś w granicach miasta Görlitz.

Dwukondygnacyjną budowlę przykrywa wysoki, czterospadowy dach. Główny front budynku z dziewięcioma osiami okien podkreśla trójosiowy, środkowy ryzalit z zewnętrznymi schodami, portalem i wyrazistym szczytem. We wnętrzu zachowały się barokowe stiukowe sufity i dekorowane stiukiem supraporty z początków XVIII w.

W latach 1686-1687 Maria Sidonia von Warnsdorf poleciła wznieść pałac na wodzie na miejscu średniowiecznego zamku, okolonego fosą. Po nacjonalizacji w 1945 r. najpierw przeznaczony na szkołę, a od roku 1987 niezagospodarowany, obiekt został za czasów NRD ocalony przez konserwatorów zabytków przed planowaną rozbiórką. Obiekt znajduje się obecnie w bezpośrednim sąsiedztwie jeziora Berzdorfer See, będącego zapełnianym do 2013 r. zbiornikiem powyrobiskowym kopalni węgla brunatnego Berzdorf.

Pod koniec lat 90. XX w. udało się zrealizować najważniejsze działania zabezpieczające przede wszystkim więźbę dachową. Po sprzedaży pałacu prywatnemu właścicielowi zostały pomyślnie dokończone naprawy dachu i renowacja jego konstrukcji, wykonano nowe pokrycie dachowe. Aktualnie nie ma planów nowego wykorzystania obiektu, jednak w Dniu Otwartego Zabytku pałac jest częściowo udostępniany. Część należącego do pałacu folwarku jest wykorzystana jako hotel i restauracja. Z punktu widzenia historii sztuki zachowanie znakomitych, barokowych wnętrz pozwala zaliczyć Tauchritz do najważniejszych budowli pałacowych Górnych Łużyc.

OTTENDORF

Powiat Sächsische Schweiz-Osterzgebirge

Istniejąca od czasów średniowiecza wieś o zabudowie łańcuchowej, niedaleko miasta Pirna w Saskiej Szwajcarii.

Zamek powstał z dawnej warowni otoczonej wodą, w średniowieczu opasywały go wysokie mury obronne; ich pozostałości zachowały się do dziś. Zręby obecnego obiektu pochodzą głównie z ok. 1515 r. Kilkakrotnie sprzedawany, ostatnio należał do rodziny von Carlowitz, która dobudowała ok. 1695 r. południowe skrzydło. W roku 1945 w ramach reformy rolnej wywłaszczono z zamku ostatnich właścicieli.

Czteroskrzydłową bryłę budynku zdobią jednolite, bogato zdobione wolutami i obeliskami szczyty. We wnętrzach, mimo widocznych, wielkich ubytków, zachowały się atrakcyjne elementy dawnego wystroju, wśród nich także częściowo odsłonięte, interesujące ikonograficznie malowidła ścienne z okresu ok. 1520 r., przedstawiające polowanie na jednorożca oraz taniec śmierci.

Dziś istnienie znajdującego się w prywatnych rękach obiektu jest zagrożone, gdyż od sprzedaży w 1997 r. nie zostały podjęte żadne poważniejsze prace zabezpieczające lub remontowe. W niezagospodarowanym budynku doszło do uszkodzenia połaci dachowych, powstania ognisk gnilnych, zagrzybienia części gzymsów i stropów, pęknięć elewacji oraz ogólnej dewastacji wnętrza. Ottendorf stanowi przykład interesującej architektury stosunkowo wczesnych pałaców renesansowych wschodniej Saksonii.

SCHÖNBACH

Powiat Görlitz

Miejscowość położona na południu Górnych Łużyc, powstała z dawnej wsi o zabudowie łańcuchowej. Zmienną historię dóbr rycerskich Niederschönbach, których początki sięgają czasów późnego średniowiecza, wyznaczały częste zmiany właścicieli. Jednak dzisiejszy dwór, wybudowany w latach 1821-1822 przez pochodzącego z Berlina Friedricha Wilhelma Degenera, przetrwał w pierwotnej formie bez większych zmian.

Dwukondygnacyjny, murowany budynek nakryto wysokim, dwuspadowym, naczółkowym dachem mansardowym z wyrazistymi facjatami po obu stronach połaci dachowych. Przysadzista bryła budowli jest jeszcze utrzymana w tradycji barokowej, natomiast w potężnych półkolumnach głównej fasady od strony dziedzińca dostrzegamy formalne założenia klasycyzmu. We wnętrzu imponujący, przesklepiony hol wejściowy oraz wysokie pomieszczenia górnej kondygnacji z oszczędnymi stiukowymi dekoracjami sufitów.

Upaństwowiony w 1945 r. majątek rycerski został ostatecznie przekazany gminie Schönbach. W roku 2008 obiekt znalazł prywatnego nabywcę. Ponieważ ani przed, ani po sprzedaży nie poczyniono nic dla jego naprawy, powstały poważne uszkodzenia dachu i elementów nośnych budowli. Dalsze istnienie tej reprezentacyjnej budowli stanęło tym samym pod znakiem zapytania. Do zespołu należy także park dworski ze stawami, który obecnie również jest mało zadbany.

Wraz z nieco późniejszym pałacem Oberleutersdorf (1828/1829), niemal dosłownie powtarzającym pierwowzór z Schönbach, budowla wyznacza punkt końcowy architektury barokowej na południu Łużyc.

WYKAZ ILUSTRACJI

WOJEWÓDZTWO (ZACHODNIOPOMORSKIE)

Strzekęcino; Elewacja frontowa, 2014 (NID, R. Walkiewicz)

Pęzino; Skrzydło południowe, 2010 (NID, W. Witek)

Krąg; Elewacja frontowa, 2014 (NID, R. Walkiewicz)

Przelewice; Fasada, 2024 (NID, T. Prajzendanc)

Świerzno; Dwór z oficyną oraz gołębnikiem, 2016 (NID, W. Witek)

Tuczno; Fasada, 2016 (NID, W. Witek)

Niepołcko; Fasada, 2024 (NID, T. Prajzendanc)

Siemczyno; Pałac od strony płn.-wsch., 2024 (NID, W. Witek)

Stolec; Fasada, 2019 (NID, T. Prajzendanc)

Jagów; Fasada dworu, 2010 (NID, B. Makowska)

Zajezierze; Widok od strony północnej, 2024 (NID, W. Witek)

Swobnica; Widok od strony dziedzińca, 2024 (NID, W. Witek)

Otok; Fasada, 2024 (NID, W. Witek)

Łoźnica; Widok od północnego wschodu, 2024 (NID, W. Witek)

Podwilcze; Elewacja frontowa, 2016 (NID, T. Prajzendanc)

Starogard Łobeski; Fasada, 2024 (NID, W. Witek)

WOJEWÓDZTWO (LUBUSKIE)

Mierzęcin; Elewacja frontowa, 2016 (NID,W. Eckert)

Wiechlice; Elewacja frontowa, 2016 (NID, W. Eckert)

Wiejce; Elewacja frontowa, 2016 (NID, W. Eckert)

Żagań; Dziedziniec widok od płd.-zach., 2024 (NID, W. Eckert)

Chichy; Widok od płd.-zach., 2024 (NID, W. Eckert)

Glisno; Elewacja tylna, 2024 (NID, W. Eckert)

Iłowa; 2016 (NID, W. Eckert)

Ojerzyce; Elewacja tylna, 2016 (NID, W. Eckert)

Brody; Widok od płd.-wsch., 2024 (NID, W. Eckert)

Dąbrówka Wielkopolska; Elewacja tylna, 2016 (NID, W. Eckert)

Jędrzychowice; Widok od południa, 2016 (NID, W. Eckert)

Żary; Elewacja frontowa, 2024 (NID, W. Eckert)

Siedlisko; Skrzydło południowe, 2016 (NID, W. Eckert)

Studzieniec; Elewacja frontowa, 2016 (NID, W. Eckert)

Sucha Dolna; Elewacja frontowa, 2016 (NID, W. Eckert)

Zatonie; Elewacja frontowa, 2024 (NID, W. Eckert)

WOJEWÓDZTWO (DOLNOŚLĄSKIE)

Żmigród; Ruina pałacu po konserwacji, 2016 (NID, G. Grajewski)

Łomnica; Pałac, elewacja frontowa, 2016 (NID, G. Grajewski)

Krzyżowa; Pałac, elewacja frontowa, 2016 (NID, K. Czartoryski)

Gola Dzierżoniowska; Widok od północy, 2016 (NID, K. Czartoryski)

Książ; Zamek, widok ogólny, 2016 (NID, K. Czartoryski)

Międzylesie; Zamek, widok od wschodu, 2016 (NID, G. Grajewski)

Radomierzyce; Pałac, widok od północy, 2016 (NID, G. Grajewski)

Struga; Elewacja frontowa, 2016 (NID, K. Czartoryski)

Gorzanów; Widok od wschodu, 2016 (NID, G. Grajewski)

Oleśnica; Zamek, widok od północy, 2016 (NID, K. Czartoryski)

Kamieniec Zabkowicki; Widok od strony parku, 2021 (NID, G. Grajewski)

Roztoka; Pałac, elewacja ogrodowa, 2016 (NID, G. Grajewski)

Brzezinka Oleśnicka; Ruiny pałacu, elewacja ogrodowa, 2016 (NID, G. Grajewski)

Goszcz; Ruiny pałacu, elewacja frontowa, 2024 (NID, G. Grajewski)

Piotrkowice; Pałac, elewacja frontowa, 2016 (NID, G. Grajewski)

Ścinawka Górna - Sarny; Widok od zachodu, 2016 (NID, G. Grajewski)

MEKLEMBURGIA-POMORZE PRZEDNIE

Dreilützow; Vorderansicht, 2012 (LAKD M-V/ LD, A. Bötefür)

Mirow; Schloss, 2014 (LAKD M-V/ LD, A. Bötefür)

Stolpe; Herrenhaus, 2016 (LAKD M-V/ LD, A. Bötefür)

Zinzow; Vorderansicht, 2015. (LAKD M-V/ LD, A. Bötefür)

Kummerow; Herrenhaus, von Süden, 2016 (LAKD M-V/ LD, A. Bötefür)

Penkun; Schloss, Ansicht von Osten, 2015 (R. Kneißl, Glewitz)

Rothspalk; Herrenhaus, 2024 (LAKD M-V/LD, B. Dräger-Kneißl)

Vogelsang; Herrenhaus von Osten, 2015 (LAKD M-V/ LD, A. Bötefür)

Carlsdorf; Herrenhaus, Parkseite, 2015 (LAKD M-V/ LD, A. Bötefür)

Pudagla; Schloss von Nordosten, 2015 (LAKD M-V/ LD, B. Dräger-Kneißl)

Putzar; Joachimsbau, 2024 (LAKD M-V/LD, A. Krug)

Üselitz; Herrenhaus, von Nordwesten, 2023 (Katja Wächtler)

Divitz; Herrenhaus, Nordflügel, 2013 (LAKD M-V, LD, A. Krug)

Mallin; Herrenhaus, 2024 (LAKD M-V/ LD, B. Dräger-Kneißl)

Tützpatz; Herrenhaus, Parkseite, 2015 (LAKD M-V/ LD, A. Bötefür)

Varchentin; Herrenhaus von Nordwesten, 2011 (LAKD M-V/ LD, A. Bötefür)

BRANDENBURGIA

Boitzenburg; Schloss, Gesamtsicht von Osten, 2007 (V. Billeb)

Klessen; Gutshaus, Gartenseite, 2012 (V. Billeb)

Reckahn; Schloss, Ansicht vom Park , 2007 (V. Billeb)

Sieversdorf; Aktuelle Ansicht, 2014 (V. Billeb)

Badingen; Außen von Süden, 2013 (V. Billeb)

Blumberg; Ansicht von Westen, 2010 (V. Billeb)

Wartin; Gartenseite, 2012 (V. Billeb)

Zernikow; Hofseite, 2009 (V. Billeb)

Dahme; Eingangsseite, 2014 (V. Billeb)

Fürstenberg; Ansicht von Nordosten, 2012 (V. Billeb)

Fürstenwalde/Spree; Ansicht von der Spreeseite, 2023 (Marcus Cante)

Heinersdorf; Ansicht von Südwesten, 2012 (V. Billeb)

Hohenlandin; Ansicht zum Park, 2006 (V. Billeb)

Prötzel; Ansicht vom ehem.ark aus, 2010 (V. Billeb)

Wulkow Bei Boossen; Ansicht Dorfseite, 2002 (V. Billeb)

Zeesen; Zugangsseite, 2015 (V. Billeb)

SAKSONIA

Eschdorf; Freigut; Blick in den Gutshof, 2016 (LfD, W. Junius)

Kromlau; Schloss; Ostseite, 2013 (LfD, W. Junius)

Lungkwitz; Schloss; Hofansicht, 2015 (LfD, W. Junius)

Krobnitz, Schloss; Ansicht vom Park, 2015 (LfD, W. Junius)

Berthelsdorf, Schloss; Hauptansicht, 2015 (LfD, W. Junius)

Jahnishausen, Schloss; Hoffassade, 2015 (P. Griepentrog)

Struppen, Schloss; Ansicht von Osten, 2024, (LfD, Riedel)

Gröditz, Schloss; Ansicht vom Park, 2015 (LfD, W. Junius)

Geyer, Lotterhof; Außenansicht mit Eingangsportal, 2014 (M. Messer)

Tauchritz, Wasserschloss; Blick über den Schlossgraben, 2015 (LfD, W. Junius)

Leuben, Schloss; Westfassade, 2024, (LfD, C. Barth)

Wiederau, Schloss; Gesamtansicht von Nord, 2014 (D. Nuglisch)

Ottendorf, Schloss; Ansicht von Westen, 2015 (LfD, W. Junius)

Ober-Neundorf, Schloss; Ansicht von Nordosten, 2024 (LfD, S. Reuter)

Promnitz, Schloss; Elbseitige Fassade, 2015 (LfD, W. Junius)

Schönbach, Herrenhaus; Hauptansicht, 2015 (LfD, U. Rosner)

ODCISK

WYSTAWA PRZYGOTOWANA PRZEZ

Narodowy Instytut Dziedzictwa

SCENARIUSZ WYSTAWY I DOKUMENTACJA TOWARZYSZĄCA

Mariusz Czuba (NID), Thomas Drachenberg (BLDAM), Grzegorz Grajewski (NID), Ramona Dornbusch, Dirk Handorf (LAKD M-V), Rosemarie Pohlack und Alf Furkert (LfD), Maciej Rymkiewicz (NID)

PROJEKT GRAFICZNY

Maciej Rymkiewicz (NID), Martin Molter Graphic Design Schwerin

PRZYGOTOWANIE MATERIAŁÓW DO WYSTAWY

Narodowy Instytut Dziedzictwa, Zachodniopomorski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Lubuski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Dolnośląski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Landesamt für Kultur und Denkmalpflege Mecklenburg-Vorpommern, Brandenburgisches Landesamt für Denkmalpflege und Archäologisches Landesmuseum, Landesamt für Denkmalpflege Sachsen

FINANSOWANIE WYSTAWY

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerium für Bildung, Wissenschaft, und Kultur, Bundes- und Europaangelegenheiten Mecklenburg-Vorpommern, Ministerium für Wissenschaft, Forschung und Kultur des Landes Brandenburg, Sächsisches Staatsministerium für Regionalentwicklungdes Innern

AUTORZY TEKSTÓW

Mariusz Czuba, Maria Czyszczoń, Wojciech Eckert, Krzysztof Garbacz, Grzegorz Grajewski, Karolina Idryjan, Bogna Oszczanowska, Magdalena Pielas-Witkowska, Iwona Rybka-Ceglecka, Beata Sebzda, Radosław Walkiewicz, Sibylle Badstübner-Gröger, Marcus Cante, Thomas Drachenberg, Beatrix Dräger-Kneißl, Steffen Delang, Udo Frenschkowski, Udo Lorenz, Ralf -Peter Pinkwart , Ulrich Rosner, Alberto Schwarz, Waldemar Witek

TŁUMACZENIA

Krystyna Kopczyńska, Liliana Niesielska, Jerzy Bielerzewski

MATERIAŁ ILUSTRACYJNY

Narodowy Instytut Dziedzictwa, Zachodniopomorski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Lubuski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Dolnośląski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Landesamt für Kultur und Denkmalpflege Mecklenburg-Vorpommern, Brandenburgisches Landesamt für Denkmalpflege und Archäologisches Landesmuseum, Landesamt für Denkmalpflege Sachsen

KOORDYNATOR PROGRAMU

Renata Stachańczyk, Ramona Dornbusch

© Narodowy Instytut Dziedzictwa

Warszawa 2024